

Vrije Universiteit Brussel  
Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte  
Studiegebied Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer

Proef ingediend voor het behalen van de  
graad van Master na Master in de Archivistiek:  
Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer door  
**Marek Fenners**

# Bouwstenen voor de geschiedenis van de steenbakkerijen van de Rupelstreek

## De ontsluiting van twee bedrijfsarchieven en een archiefgids

Promotor: Prof. Dr. Eddy Put

Academiejaar 2019 - 2020

Brussel  
2020

Building blocks for the history of the brickworks of the Rupel area

Inventories of two business archives and an archive guide



# The Biggest in the World



Non, ce n'est pas aux Etats-Unis d'Amérique, mais dans notre propre pays, dans la région du Rupel, que nous pouvons rencontrer la plus grande concentration de briqueteries du monde. Des usines modernes avec une production annuelle de 1 milliard 763 millions 939 mille kg de briques. Les chaînes de fabrication des briques sont entièrement mécanisées et le processus de contrôle est automatique.

**Bouwstenen voor de geschiedenis van de  
steenbakkerijen van de Rupelstreek**

De ontsluiting van twee bedrijfsarchieven en een archiefgids

Marek Fenners

Student: Marek Fenner  
Rolnummer: 0528843  
Opleiding: Master of Arts in Archivistiek : Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer  
Academiejaar: 2019-2020

### Masterproef

Titel: Bouwstenen voor de geschiedenis van de steenbakkerijen van de Rupelstreek. De ontsluiting van twee bedrijfsarchieven en een archiefgids

Promotor: Prof. dr. Eddy Put

De masterproef waarvoor de student een examencijfer van 14/20 of meer behaalt, en waaromtrent geen 'non disclosure agreement' (NDA of geheimhoudingsovereenkomst) werd opgesteld, kan kosteloos worden opgenomen in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek mits expliciete toestemming van de student.

De student kiest in het kader van de mogelijkheid tot kosteloze terbeschikkingstelling van zijn/haar masterproef volgende optie:

- ☒ OPEN ACCESS: wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef
- ☐ ENKEL VANOP DE CAMPUS: enkel toegang tot de full tekst van de masterproef vanop het VUB-netwerk
- ☐ EMBARGO WAARNA OPEN ACCESS VOLGT: pas wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name ...
- ☐ EMBARGO WAARNA ENKEL TOEGANG VANOP DE CAMPUS VOLGT: enkel vanop de campus toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name ...
- ☐ FULL TEKST NOOIT TOEGANKELIJK: geen toegang tot de full tekst van de masterproef
- ☐ GEEN TOESTEMMING voor terbeschikkingstelling

De promotor bevestigt de kennisname van het voornemen van de student tot terbeschikkingstelling van de masterproef in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek.

Datum:

Handtekening promotor:

Eddy Put  
(Authentic  
ation)

Digitaal ondertekend  
door Eddy Put  
(Authentication)  
Datum: 2020.08.12  
08:40:16 +02'00'

Dit document wordt opgenomen in de masterproef. De student die het formulier niet voegt aan de masterproef en/of geen keuze heeft aangeduid en/of het formulier niet ondertekend heeft en/of geen kennisgeving aan de promotor heeft gedaan, wordt geacht geen toestemming tot openbaarmaking te verlenen; in dat geval zal de masterproef enkel worden gearhiveerd, maar is deze niet publiek toegankelijk.

Opgesteld te Mechelen op 11 augustus 2020.



Ik verklaar plechtig dat ik de masterproef, 'Bouwstenen voor de geschiedenis van de steenbakkerijen van de Rupelstreek. De ontsluiting van twee bedrijfsarchieven en een archiefgids', zelf heb geschreven.

Ik ben op de hoogte van de regels i.v.m. plagiaat en heb erop toegezien om deze toe te passen in deze masterproef.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'M' and 'F'.

14 augustus 2020

Marek Fenner

Deze masterproef is (ten dele) tot stand gekomen in de periode dat het hoger onderwijs onderhevig was aan een lockdown en beschermende maatregelen ter voorkoming van de verspreiding van het COVID-19 virus. Het proces van opmaak, de verzameling van gegevens, de onderzoeksmethode en/of andere wetenschappelijke werkzaamheden die ermee gepaard gaan, zijn niet altijd op gebruikelijke wijze kunnen verlopen. De lezer dient met deze context rekening te houden bij het lezen van deze masterproef, en eventueel ook indien sommige conclusies zouden worden overgenomen.

FENNERS, M., 'Bouwstenen voor de geschiedenis van de steenbakkerijen van de Rupelstreek. De ontsluiting van twee bedrijfsarchieven en een archiefgids', onuitgegeven masterproef Vrije Universiteit Brussel, KU Leuven, Universiteit Gent en Universiteit Antwerpen, Brussel, 2020.

## **Trefwoorden**

Steenbakkerijen, baksteen, industrie, Rupelstreek, bedrijfsarchieven, ontsluiting, inventaris, toegang, archiefgids, sociale geschiedenis, economische geschiedenis, bedrijfsgeschiedenis.

## **Samenvatting**

Eeuwenlang was de Rupelstreek veruit het belangrijkste centrum van de baksteennijverheid in België. De Rupelstreek is gelegen op de noordelijke oever van de rivier de Rupel en bestaat uit de gemeenten Rumst, Boom, Niel, Schelle en Hemiksem. De Rupelse steenbakkerijen hadden een diepgaande impact op landschap en mens; de nijverheid domineerde werkelijk het economische, sociale en ecologische leven van de streek. Rond het steenbakkerijverleden ontwikkelde zich dan ook een dynamische erfgoedwereld. Het erfgoedveld omvat drie steenbakkerijmusea, een groot aantal heemkringen en verschillende andere erfgoedorganisaties en wordt bovendien gekenmerkt door een sterke belangstelling vanuit de lokale overheden, de provincie Antwerpen en de Vlaamse Overheid. Hoewel er sinds meerdere decennia een grote interesse uitgaat naar diverse soorten onroerend en roerend erfgoed, blijft de aandacht voor één bepaald type erfgoed beperkter, dat is archivalisch erfgoed, meer bepaald de bedrijfsarchieven van de Rupelse steenbakkerijen. Dit is ook te merken aan het historische onderzoek rond het steenbakkerijverleden. Het grootste deel van de literatuur is gebaseerd op mondelinge bronnen en niet op de archieven van de steenbakkerijen. Deze masterproef wil dit hiaat helpen dichten. Het doet dit door drie belangrijke bouwstenen te verschaffen voor een vernieuwde geschiedenis van de Rupelse baksteen- en dakpannenijverheid. Deze bouwstenen zijn twee inventarissen van steenbakkerijarchieven bewaard in het Museum Rupelklei te Rumst en een archiefgids voor de archieven van de Rupelse steenbakkerijen.

In het eerste deel werd getracht het archief van de steenbakkerijen van de familie Verstrepen-Maes en opvolgers (ca. 1840-1850) op een zo efficiënt mogelijke manier toegankelijk te maken. Daartoe werden de volgende twee opdrachten geformuleerd: het verbeteren en gebruiksklaar maken van een gedeeltelijke inventaris uit 2008-2009 en het formuleren van een advies inzake verdere ontsluiting. De belangrijkste problemen van de



inventaris en de wijzigingen die werden aangebracht om hem te verbeteren en gebruiksklaar te maken worden besproken. In de adviestekst worden de medewerkers van het Museum Rupelklei geadviseerd om drie taken uit te voeren: het opsporen van de verdwenen stukken, het opmaken van plaatsingslijsten van de stukken die niet zijn opgenomen in de inventaris en het aantrekken van een professionele archivaris die een volledig nieuwe inventaris zou moeten samenstellen. De nieuwe, verbeterde inventaris wordt in dit deel ook gegeven.

Het tweede deel betreft de inventaris van het archief van de Steenbakkerijen Damman nv (1950-2000). Deze toegang werd samengesteld volgens de richtlijnen van het Rijksarchief en is conform de internationale norm betreffende de beschrijving van archieven, namelijk ISAD(G). Het omvat een algemene beschrijving van het archief en de eigenlijke inventaris, dat bestaat uit de volgende afdelingen: algemeen beheer, financieel beheer, personeelsbeheer en commercieel beheer. De archiefwetenschappelijke relevantie van het werk ligt in het feit dat het de eerste klassieke inventaris is voor een bedrijfsarchief uit de Belgische baksteen- en dakpannennijverheid. Het kan dus fungeren als een leidraad bij de inventarisering van soortgelijke archieven. Verder bevat de algemene beschrijving van het archief belangrijke inzichten over hoe bedrijfsarchieven in het algemeen en bedrijfsboekhouding in het bijzonder in recente inventarissen geordend werden. Daarom is het werk ook relevant voor de inventarisering van archieven van eender welk soort bedrijf. Wegens tijdsgebrek is de bewerking van het archief niet voltooid; een klein deel van het archief werd niet geordend en beschreven.

Het derde deel betreft een archiefgids voor de archieven van de steenbakkerijen van de Rupelstreek. Een eerste hoofdstuk bespreekt de methodologie die werd gehanteerd. Er wordt meer bepaald ingegaan op het bereik, de doelgroep, de presentatie van de informatie, de opname van extra hoofdstukken en de inhoud en vormgeving van de informatiefiches. Aandacht gaat ook uit naar de heuristiek; het ontwerp en de uitvoering van de diverse zoekprojecten worden uitvoerig besproken. Het tweede hoofdstuk neemt de eigenlijke archiefgids op, dat bestaat uit een inleiding, het repertorium, een bibliografie, een verklarende woordenlijst en een adressenlijst. De archiefwetenschappelijke relevantie van deze archiefgids ligt in zijn capaciteit als een goed praktijkvoorbeeld (*'best practice'*) voor het samenstellen van archiefgidsen in het algemeen en archiefgidsen voor bedrijfsarchieven in het bijzonder.

Fenners, M., 'Building blocks for the history of the brickworks of the Rupel area. Archival inventories of two business archives and an archival guide', unpublished master's thesis Vrije Universiteit Brussel (VUB), KU Leuven, Ghent University and University of Antwerp; Brussels 2020.

### **Key words**

Brickworks, brickyards, brick, industry, Rupel area, business archives, inventory, finding aid, archive guide, social history, economic history, business history.

### **Abstract**

In the historiography on the brick- and rooftile industry of the Rupel area in Belgium business archives are rarely used. This master's thesis aims to close this gap by offering building blocks in the form of three archival finding aids. In the first part, an attempt was made to make the archive of the brickyards of the Verstrepen-Maes family and successors (c. 1840-1850) accessible as efficiently as possible by improving an old, partial inventory and formulating advice on further disclosure. The second part is the inventory of the archive of the brickyard Steenbakkerijen Damman nv (1950-2000). The third part discusses an archive guide for the history of the Rupelian brickyards. In the first chapter the methodology is discussed and the second chapter is the actual archive guide. This guide consists of an introduction, repertory, bibliography, glossary and address list.

# Inhoudstafel

|                                                                                                                                         |             |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| <b>Dankwoord.....</b>                                                                                                                   | <b>xii</b>  |
| <b>Ten geleide .....</b>                                                                                                                | <b>xiii</b> |
| <b>Inleiding.....</b>                                                                                                                   | <b>xiv</b>  |
| <b>Deel I: Ontsluiting van het archief van de steenbakkerijen van de familie Verstrepen-<br/>Maes en opvolgers, ca. 1840-1950 .....</b> | <b>1</b>    |
| 1. Geschiedenis van het archief.....                                                                                                    | 2           |
| 2. Gebruiksklaar maken van een ontoereikende inventaris .....                                                                           | 4           |
| 2.1. Evaluatie .....                                                                                                                    | 4           |
| 2.2. Wijzigingen .....                                                                                                                  | 8           |
| 3. Advies inzake verdere ontsluiting .....                                                                                              | 12          |
| 4. Inventaris .....                                                                                                                     | 14          |
| Identificatie.....                                                                                                                      | 15          |
| Inventaris .....                                                                                                                        | 15          |
| I. Algemeen .....                                                                                                                       | 15          |
| A. Notaboekjes .....                                                                                                                    | 15          |
| B. Briefwisseling .....                                                                                                                 | 15          |
| II. Bedrijfsmiddelen .....                                                                                                              | 17          |
| A. Eigendommen en productiemiddelen .....                                                                                               | 17          |
| 1. Onroerend goed en installaties .....                                                                                                 | 17          |
| a. Huizen.....                                                                                                                          | 17          |
| b. Fabriek in Noeveren, Boom .....                                                                                                      | 18          |
| c. Machines.....                                                                                                                        | 18          |
| 3. Verzekeringen .....                                                                                                                  | 19          |
| a. Ongevallenverzekering .....                                                                                                          | 19          |
| b. Brandverzekering .....                                                                                                               | 20          |
| c. Andere soorten verzekeringen .....                                                                                                   | 20          |
| B. Personeel en sociale zaken .....                                                                                                     | 21          |
| 1. Loonadministratie.....                                                                                                               | 21          |
| 2. Uitgaven aan werklieden .....                                                                                                        | 22          |
| C. Financiën .....                                                                                                                      | 22          |
| 1. Aandelen.....                                                                                                                        | 22          |
| 2. Belastingen .....                                                                                                                    | 22          |
| D. Boekhouding .....                                                                                                                    | 23          |
| 1. Synthetische stukken .....                                                                                                           | 23          |

|                                                                                       |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 2. Chronologische stukken .....                                                       | 24        |
| 3. Analytische stukken .....                                                          | 24        |
| 4. Bewijsstukken .....                                                                | 24        |
| a. Facturen .....                                                                     | 24        |
| b. Kwitanties.....                                                                    | 25        |
| c. Rekeninguittreksels.....                                                           | 25        |
| d. Diverse bewijsstukken.....                                                         | 26        |
| III. Bedrijfsfuncties .....                                                           | 27        |
| A. Productie.....                                                                     | 27        |
| B. Verkoop .....                                                                      | 27        |
| C. Transport.....                                                                     | 28        |
| Bijlagen .....                                                                        | 29        |
| A. Lijst van bij het archief aangetroffen kranten.....                                | 29        |
| B. Lijst van documentatiestukken betreffende ovens en machines.....                   | 31        |
| 1. Ovens.....                                                                         | 31        |
| 2. Machines .....                                                                     | 31        |
| <b>Deel II: Inventarisatie van het archief van de Steenbakkerijen Damman nv .....</b> | <b>41</b> |
| Algemene beschrijving van het archief .....                                           | 45        |
| I. Identificatie .....                                                                | 45        |
| II. Geschiedenis van archiefvormer en archief.....                                    | 45        |
| A. Archiefvormer .....                                                                | 45        |
| B. Archief .....                                                                      | 46        |
| 1. Geschiedenis.....                                                                  | 46        |
| 2. Verwerving.....                                                                    | 47        |
| III. Inhoud en structuur.....                                                         | 47        |
| A. Inhoud.....                                                                        | 47        |
| B. Ordening .....                                                                     | 48        |
| IV. Raadpleging en gerbuik .....                                                      | 53        |
| A. Voorwaarden voor raadpleging en reproductie .....                                  | 53        |
| B. Taal .....                                                                         | 54        |
| C. Aanwijzingen voor gebruik .....                                                    | 54        |
| V. Verwant materiaal .....                                                            | 55        |
| A. Documenten met een verwante inhoud .....                                           | 55        |
| B. Bibliografie .....                                                                 | 55        |
| VI. Beschrijvingsbeheer .....                                                         | 56        |

|                                                                                                        |           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Inventaris .....                                                                                       | 58        |
| I. Algemeen beheer .....                                                                               | 58        |
| A. Bestuur.....                                                                                        | 58        |
| B. Briefwisseling.....                                                                                 | 58        |
| II. Financieel beheer .....                                                                            | 61        |
| A. Financiën .....                                                                                     | 61        |
| B. Boekhouding.....                                                                                    | 62        |
| 1. Jaarstukken en statische overzichten .....                                                          | 62        |
| a. Jaarstukken .....                                                                                   | 62        |
| b. Statistische overzichten .....                                                                      | 62        |
| 2. Synthetische stukken .....                                                                          | 63        |
| 3. Chronologische stukken .....                                                                        | 64        |
| 4. Analytische stukken .....                                                                           | 65        |
| 5. Bewijsstukken .....                                                                                 | 67        |
| a. Facturen .....                                                                                      | 67        |
| b. Diverse bewijsstukken.....                                                                          | 68        |
| 6. Diverse stukken .....                                                                               | 71        |
| III. Personeelsbeheer .....                                                                            | 73        |
| IV. Commercieel beheer .....                                                                           | 75        |
| A. Inkoop en verkoop.....                                                                              | 75        |
| C. Transport.....                                                                                      | 76        |
| <b>Deel III: Een gids voor de archieven van de steenbakkerijen van de Rupelstreek, 1800-1990 .....</b> | <b>78</b> |
| 1. Methodologie .....                                                                                  | 79        |
| 1.1. Aard van deze toegang .....                                                                       | 79        |
| 1.2. Vormgeving.....                                                                                   | 81        |
| 1.3. Informatiefiche .....                                                                             | 85        |
| 1.4. Heuristiek .....                                                                                  | 87        |
| 1.4.1. Zoeken naar archieven.....                                                                      | 87        |
| 1.4.2. Zoeken naar informatie over archieven.....                                                      | 89        |
| 1.4.3. Zoeken naar informatie over archiefvormers .....                                                | 91        |
| 2. Een gids .....                                                                                      | 92        |
| 1. Inleiding .....                                                                                     | 94        |
| A. Vormgeving.....                                                                                     | 96        |
| B. Verdere hulpmiddelen .....                                                                          | 97        |
| 2. Repertorium.....                                                                                    | 99        |

|                                                                                                                                                                    |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| A. Archieven .....                                                                                                                                                 | 99         |
| B. Verzamelingen van archieven .....                                                                                                                               | 107        |
| 3. Bibliografie.....                                                                                                                                               | 108        |
| 4. Verklarende woordenlijst .....                                                                                                                                  | 112        |
| A. Archieven .....                                                                                                                                                 | 112        |
| B. Bedrijfsarchieven.....                                                                                                                                          | 114        |
| 1. Algemene stukken .....                                                                                                                                          | 114        |
| 2. Boekhouding .....                                                                                                                                               | 115        |
| 5. Adressenlijst.....                                                                                                                                              | 117        |
| <b>Besluit .....</b>                                                                                                                                               | <b>119</b> |
| <b>Literatuurlijst .....</b>                                                                                                                                       | <b>121</b> |
| <b>Bijlagen.....</b>                                                                                                                                               | <b>127</b> |
| Bijlage A: Inventaris van het archief van de steenbakkerijen van familie Verstrepn-Maes en opvolgers door Nicole Bridts uit 2008-2009. ....                        | 128        |
| Bijlage B: ‘Hulpmiddel’ van de inventaris van het archief van de steenbakkerijen van de familie Verstrepn-Maes en opvolgers door Nicole Bridts uit 2008-2009. .... | 172        |

# Dankwoord

Ik zou enkele personen willen bedanken die me hebben ondersteund bij het uitwerken van deze masterproef. Mijn dank gaat uit naar professor Eddy Put voor de begeleiding. Ik ben oprechte dank verschuldigd aan mijn stagebegeleiders Sophie Bossaert en Joeri Januarius, de medewerkers van het Museum Rupelklei Mon Lambrechts en Luc Swenden, de medewerkers van de organisaties die gecontacteerd werden in het kader van de archiefgids en allen die me in meer of mindere mate hebben geholpen. Ik zou graag mijn dankbaarheid getuigen voor de voortdurende steun van mijn vrienden, medestudenten en kameraden, maar bovenal van mijn familie – Nadia, Herman, Gilian en Ronan – en mijn vriendin Elien.

# Ten geleide

Drie opmerkingen moeten vooraf gemaakt worden die belangrijk zijn om in gedachte te houden bij het lezen van deze masterproef. Deze masterproef is deels het resultaat van mijn werkzaamheden tijdens mijn stage bij het Museum Rupelklei, een museum in Rumst over de steenbakkerijnijverheid van de Rupelstreek. Ik werd hierbij begeleid door Sophie Bossaert (Archiefbank Vlaanderen) en Joeri Januarius (ETWIE). De structuur van deze masterproef is wat eigenaardig. Naast het voorwerk, het nawerk en de hoofdtekst bestaat het werk uit drie archivistische toegangen. Deze toegangen worden opgenomen in de hoofdtekst, maar hebben een vormgeving, inhoud en structuur zodat dezen eenvoudig uit het werk gelicht kunnen worden en dan alleenstaand door organisaties en/of personen gebruikt kunnen worden. Dit heeft tot gevolg dat deze toegangen soms herhalingen bevatten van bepaalde delen van de hoofdtekst. Deze toegangen worden opgenomen in hoofdstukken I.4, II en III.3. Tot slot werd deze masterproef grotendeels geschreven tijdens de coronacrisis van 2020. Dit had een belangrijke invloed op de redactie, in het bijzonder deel III. Om herhalingen te vermijden wordt er in de hoofdtekst en de toegangen niet steeds verwezen naar de coronacrisis. Wanneer de coronacrisis een bijzonder grote invloed had op bepaalde beslissingen, wordt zij wel expliciet vermeld.



# Inleiding<sup>1</sup>

*‘The Biggest in the World. Non, ce n’est pas aux Etats-Unis d’Amérique, mais dans notre propre pays, dans la région du Rupel, que nous pouvons rencontrer la plus grande concentration de briqueteries du monde. Des usines modernes avec une production annuelle de 1 milliard 763 millions 939 mille kg de briques. Le chaînes de fabrication des briques sont entièrement mécanisées et le processus de controle est automatique.’*

- Brochure van de Unie der Boomse Steenfabrieken sv uit eind de jaren 1960.

Eeuwenlang was de Rupelstreek veruit het belangrijkste centrum van de baksteennijverheid in België, en voor enkele decennia ook van de wereld. De Rupelstreek is gelegen op de noordelijke oever van de rivier de Rupel, een zijrivier van de Schelde die ontstaat door de samenvloeiing van de rivieren de Nete en de Dijle. De streek omvat de gemeenten Rumst, Boom, Niel, Schelle en Hemiksem. De Rupelse baksteennijverheid nam enorm in belang toe vanaf de negentiende eeuw, wanneer de Belgische baksteennijverheid zich steeds meer begon te concentreren in enkele gebieden. Tot het begin van de twintigste eeuw werden immers nog veel stenen gebakken in veldovens door rondreizende steenbakkersploegen waar en wanneer het nodig was. Opvallend aan de baksteennijverheid was zijn sterk seizoensgebonden, handmatig en arbeidsintensief karakter. In de winter werd klei gedolven (of ‘gestoken’) en vanaf het voorjaar begon men met de bewerking van de klei, waarbij de klei werd gevormd, uitgedroogd en uiteindelijk gebakken in een oven. (De Greef, 1999) In de Rupelstreek onderging de productiewijze pas een proces van mechanisering vanaf het begin van de twintigste eeuw – met een enorme productietoename, en concentratie en schaalvergroting van de steenbakkerijbedrijven tot gevolg. In de periode juist na de Tweede Wereldoorlog tot het einde van de jaren 1960 werden de hoogste productiecijfers genoteerd. Deze jaren betekenden evenwel het einde van de traditionele steenbakkerijen; volautomatische steenfabrieken namen hun plaats in. In de periode 1975-1985 zorgde de opkomst van nieuwe bouwmaterialen, de concurrentie met andere regio’s, de recessie in de bouwnijverheid en de crisis van de jaren 1970 ervoor dat heel wat Rupelse steenfabrieken stopten. Vandaag de dag blijft er nog maar één

---

<sup>1</sup> De frontispice: Brochure van de Unie der Boomse Steenfabrieken sv uit eind de jaren 1960, fotoverzameling Paul de Niel, Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen vzw, Boom.

steenbakkerij over in de Rupelstreek, waar ooit 150 tot 180 gelegen<sup>2</sup> in de negentiende eeuw actief waren. (De Niel, 2016)

De Rupelse steenbakkerijen hadden een diepgaande impact op landschap en mens; de nijverheid domineerde werkelijk het economische, sociale en ecologische leven van de streek. De economische welvaart was grotendeels gebonden aan ontwikkelingen in de baksteen- en dakpannenijverheid. In het leven van de arbeidende mannen, vrouwen en kinderen stond het steen maken centraal; ze leefden en werkten immers op of dichtbij de gelegen. Deze verwevenheid tussen werk, wonen en leven is bijvoorbeeld duidelijk zichtbaar in het beschermde steenbakkersgehucht Noeveren in Boom. De ecologie van de Rupelstreek werd gevormd en gekneed door het steenbakkerijverleden. De eeuwenoude ontginning van klei deed bijvoorbeeld unieke landschappen met specifieke fauna en flora ontstaan.

Rond het steenbakkerijverleden ontwikkelde zich dan ook een dynamische erfgoedwereld. Het erfgoedveld omvat drie steenbakkerijmusea, een groot aantal heemkringen en verschillende andere erfgoedorganisaties en wordt bovendien gekenmerkt door een sterke belangstelling vanuit de lokale overheden, de provincie Antwerpen en de Vlaamse Overheid. Hoewel er sinds meerdere decennia een grote interesse uitgaat naar diverse soorten onroerend en roerend erfgoed, blijft de aandacht voor één bepaald type erfgoed beperkter, dat is archivalisch erfgoed, meer bepaald de bedrijfsarchieven van de Rupelse steenbakkerijen.

Dit is ook te merken aan het historische onderzoek rond het steenbakkerijverleden. Eén van de belangrijkste historici van de Rupelse steenbakkerijnijverheid, Paul de Niel, maakte in 2012 de volgende balans op: ‘Het historisch onderzoek omtrent de baksteennijverheid in de Rupelstreek wordt zwaar gehinderd door een gebrek aan archiefmateriaal. Hierbij denken we vooral aan bedrijfsarchieven. Op enkele uitzonderingen na zijn de studies over de dagelijkse handel en wandel op de steenbakkerijen gebaseerd op mondelinge overlevering’ (De Niel, 2012, p. 13). Acht jaar later is er niet veel veranderd.<sup>3</sup>

Deze masterproef wil dit hiaat helpen dichten. Het doet dit door drie belangrijke bouwstenen te verschaffen voor een vernieuwde geschiedenis van de Rupelse baksteen- en dakpannenijverheid. Deze bouwstenen zijn twee inventarissen van steenbakkerijarchieven bewaard in het Museum Rupelklei te Rumst en een archiefgids voor de archieven van de

---

<sup>2</sup> ‘Geleeg’ is jargon uit de steenbakkerijnijverheid en betekent een werkplaats voor het steenmaken.

<sup>3</sup> Een belangrijke uitzondering vormt het archief Verstrepen, dat geraadpleegd werd voor verschillende publicaties.

Rupelse steenbakkerijen. De structuur van deze masterproef is opgebouwd rond deze drie toegangen en bestaat dan ook uit drie delen. Deze delen worden hieronder uitvoerig besproken.

## **Deel I: Ontsluiting van het archief van de steenbakkerijen van familie Verstrepen-Maes en opvolgers, ca. 1840-1950.**

Het archief van de steenbakkerijen van de familie Verstrepen-Maes en opvolgers, kortweg archief Verstrepen, is een bijzonder uniek en historisch waardevol archiefbestand. Het omvat de administratie van de verschillende steenbakkerijen van Michel Charles Verstrepen en zijn zonen Eugène, Peter en Emile Verstrepen, die gevestigd waren te Boom, Niel en Terhagen tussen ca. 1840 en 1924. Eén van de oorspronkelijke doelen van deze masterproef was om het archief Verstrepen te inventariseren. Het was echter al snel duidelijk dat het archief onderhevig is geweest aan heel wat verschillende bewerkingen. Na onderzoek bleek dat er grote hoeveelheden stukken verdwenen waren en het grootste deel van het bestand reeds geïnventariseerd werd in 2008 en 2009. Derhalve werd besloten om de masterproef te heroriënteren; de inventarisatieopdracht viel weg en het doel werd vooropgesteld om het archief op een zo efficiënt mogelijk manier toegankelijk te maken. Daartoe werden de volgende twee opdrachten geformuleerd: het verbeteren en gebruiksklaar maken van de inventaris en het formuleren van een advies inzake verdere ontsluiting.

Om de context rond het archief te begrijpen, vangt dit deel aan met een korte beschrijving van de geschiedenis van het archief, met bijzondere aandacht voor de verwerving, de ordening en de beschrijving. Het tweede hoofdstuk bespreekt de inventaris uit 2008-2009, meer bepaald de problemen en wijzigingen die werden aangebracht om hem te verbeteren en gebruiksklaar te maken. De oude inventaris werd bijgevoegd als bijlage aan dit werkstuk, terwijl de nieuwe en verbeterde versie het vierde hoofdstuk uitmaakt. Het derde hoofdstuk betreft de adviestekst inzake verdere ontsluiting van het archief.

## **Deel II: Inventarisatie van het archief van de Steenbakkerijen Damman nv, 1950-2000.**

Het tweede deel betreft de inventaris van het archief van de Steenbakkerijen Damman nv. Deze toegang werd samengesteld volgens de richtlijnen van het Rijksarchief, vastgelegd in Coppens (2014), en is conform de internationale norm betreffende de beschrijving van archieven, namelijk ISAD(G) (Coppens, 2014). De toegang omvat dus een algemene beschrijving van het archief en de eigenlijke inventaris. Voor zowel de ordening als de beschrijving werd inspiratie geput uit de werken van Vancoppenolle (2002a), Vancoppenolle et al. (2009) en Matthys

(2017), en uit de inventarissen van andere bedrijfsarchieven, met name Eeckelaert (2003), Dambruyne (2008 en 2018), De Trogh (2008), Van Dijck (2013) en Wouters (2017). De archiefwetenschappelijke relevantie van het werk ligt in het feit dat het de eerste klassieke inventaris is voor een bedrijfsarchief uit de Belgische baksteen- en dakpannenijverheid. Het kan dus fungeren als een leidraad bij de inventarisering van soortgelijke archieven. Verder bevat de algemene beschrijving van het archief belangrijke inzichten over hoe bedrijfsarchieven in het algemeen en bedrijfsboekhouding in het bijzonder in recente inventarissen geordend werden. Daarom is het werk ook relevant voor de inventarisering van archieven van eender welk soort bedrijf.

Wegens tijdsgebrek is de bewerking van het archief niet voltooid. Een klein deel van het archief werd niet geordend en beschreven. Er heeft geen selectie plaatsgevonden, terwijl er heel wat stukken in aanmerking komen om vernietigd te worden. De materiële werkzaamheden blijven eveneens onuitgevoerd. Het leeuwendeel dient nog geschoond, verpakt in zuurvrije materialen en geëtiketteerd te worden.

De inventaris omvat een algemene beschrijving van het archief en de eigenlijke inventaris. De algemene beschrijving van het archief bevat de volgende afdelingen: identificatie, geschiedenis van archiefvormer en archief, inhoud en structuur, raadpleging en gebruik, verwant materiaal en beschrijvingsbeheer. De eigenlijke inventaris bestaat uit de volgende afdelingen: algemeen beheer, financieel beheer, personeelsbeheer en commercieel beheer.

### **Deel III: Een gids voor de archieven van de steenbakkerijen van de Rupelstreek, 1800-1990.**

De derde opdracht in deze masterproef behelst het samenstellen van een archiefgids. Er bestaat geen vaststaande definitie voor de term ‘archiefgids’, maar het lijkt wel steeds te verwijzen naar een soort archieftoegang die aangeeft welke archiefbestanden en -bestanddelen bruikbaar zijn voor een bepaald soort onderzoek. Deze gids werd ontworpen voor het onderzoek naar de sociale en economische geschiedenis van de baksteen- en dakpannenijverheid van de Rupelstreek tijdens de industriële periode, aan de hand van de archieven van de steenbakkerijen.

Dit deel bestaat uit twee hoofdstukken. Het eerste bespreekt de methoden die werden gehanteerd bij het samenstellen van de gids. Alvorens aan te vangen met de bespreking van de vormgeving, wordt kort ingegaan op de precieze aard van de ‘archiefgids’ vergeleken met andere types archieftoegangen. De hoofdstukken over de vormgeving behandelen het bereik,

de doelgroep, de presentatie van de informatie, de opname van extra hoofdstukken en de inhoud en vormgeving van de informatiefiches<sup>4</sup>. In het laatste deelhoofdstuk wordt er aandacht besteedt aan de verschillende zoekprojecten die het samenstellen van deze gids heeft ingehouden. Er werden zoekprojecten uitgewerkt en uitgevoerd voor het zoeken naar archieven, naar informatie over die archieven en naar historische informatie over de archiefvormers. Dit methodologische hoofdstuk wordt ook opgenomen in de eigenlijke gids, maar dan wel in een sterk verkorte en vereenvoudigde vorm.

De archiefgids maakt het tweede hoofdstuk uit. Deze toegang bestaat op zijn beurt uit vijf hoofdstukken. In de inleiding komen diverse zaken al aan bod: een bespreking van de methodologie en een beknopte introductie tot de geschiedenis van de Rupelse steenbakkerijnijverheid. Het tweede hoofdstuk is het eigenlijke repertorium, bestaande uit een lijst van informatiefiches voor elk archiefbestand. De drie laatste hoofdstukken zijn een bibliografie, een verklarende woordenlijst van termen uit (bedrijfs)historisch archiefonderzoek en een adressenlijst van de organisaties die steenbakkerijarchieven bewaren.

De archiefwetenschappelijke relevantie van deze archiefgids ligt in zijn capaciteit als een goed praktijkvoorbeeld (*'best practice'*) voor het samenstellen van archiefgidsen in het algemeen en archiefgidsen voor bedrijfsarchieven in het bijzonder. Zijn belang en uniciteit ligt vooral in twee kenmerken. Deze toegang is één van de weinige Belgische archiefgidsen met een specifieke economische sector als onderwerp; het bereik van de meeste bedrijfsarchiefgidsen wordt eerder geografisch beperkt. Verder kan de opzet van deze gids getypeerd worden als 'intensief', terwijl andere bedrijfsarchiefgidsen eerder 'extensief' zijn. Het bereik van deze gidsen is eerder groot en, ze nemen heel veel archieven op en contacteren veel bedrijven en archiefbewaarplaatsen. Bijgevolg zijn de contacten met bedrijven en archiefbewaarplaatsen vaak beperkt tot briefwisseling, enquêtes en telefonische communicatie. Deze gids daarentegen is wat betreft bereik eerder klein, neemt minder archieven op en betekende het contacteren van een kleiner aantal archiefbewaarplaatsen. Daartegenover staat dat de contacten met archiefbewaarplaatsen veel intensiever waren en dat ik meer betrokken was bij het vergaren van informatie. Meerdere bewaarplaatsen werden bezocht en heel wat stukken werden persoonlijk geraadpleegd. Het lezen van de gids en het hoofdstuk over methodologie kan archivarissen, historici of anderen die gidsen samenstellen, veel inzichten

---

<sup>4</sup> Alle archieven in de gids worden vergezeld van een gestandaardiseerd informatiefiche met informatie over het archief en de archiefvormer

verschaffen over de ‘do's-and-don'ts’ bij het samenstellen van gidsen met een dergelijke ‘intensieve’ benadering

**Deel I: Ontsluiting van het archief van de  
steenbakkerijen van de familie Verstrepen-Maes en  
opvolgers, ca. 1840-1950**

# 1. Geschiedenis van het archief

De goede bewaring van het archief Verstrepen mag zonder meer een wonder worden genoemd. Na de opheffing van het bedrijf in 1924 lag het archief ongeveer zestig jaar onaangeroerd op de zolder van een erfgename van de familie Verstrepen. Tijdens de jaren 1980, bij de sloop van het huis, werd het archief teruggevonden en overgebracht naar het Steenbakkerijmuseum 't Geleeg in Rumst. In 2016 verhuisde het archief uiteindelijk naar het Museum Rupelklei in Terhagen (Rumst), waar het tot op vandaag bewaard wordt.

Afgaand op het huidige aanzicht van het archief is het duidelijk dat het onderhevig was aan een grote mate van bewerking tijdens de statische fase. Er werd hier een kleinschalig onderzoek naar verricht dat bestond uit het raadplegen van literatuur, het doornemen van interne documenten en het interviewen van de medewerkers van het Museum Rupelklei en externen.<sup>5</sup> Hieruit bleek dat er heel wat bewerkingen hebben plaatsgevonden. Ten eerste waren enkele stukken het voorwerp van een historische studie door Paul de Niel en Hans Rombaut, die is uitgegeven in meerdere artikels tussen 1993 en 1996 (Rombaut & De Niel, 1993-1996). Uit deze studie blijkt dat er in die periode plannen bestonden van het Steenbakkerijmuseum 't Geleeg en de Geschiedkundige kring Het Wiel (een heemkring te Niel) om het archief te inventariseren, doch die lijken nooit gerealiseerd te zijn.

Meer dan tien jaar later werd het archief dan toch geïnventariseerd, doch allesbehalve perfect. Het project 'De toekomst van toen. Het archief Verstrepen ontsloten door middel van ICT', uitgevoerd door 't Geleeg en gefinancierd door het Vlaams Ministerie van Cultuur, Jeugd, Sport en Media, had tot doel het archief volledig te inventariseren conform de archivistische normen. Hiervoor werd de stagiair Nicole Bridts aangeworven van de graduaat Archief- en Bibliotheekwezen van het Stedelijk Centrum voor Volwassenenonderwijs Pestalozzi te Antwerpen. Zij werd begeleid door Patrick Van den Nieuwenhof, een extern archiefconsulent – waarmee overigens een interview werd afgenomen. Het grootste deel van het bedrijfsgedeelte van het archief<sup>6</sup> werd door Bridts geschoond, herverpakt, geordend en beschreven. Bovendien stelde ze twee toegangen samen: een inventaris en een zogenoemd 'hulpmiddel'. Dit 'hulpmiddel' bestaat uit een overzicht van de inhoud van het archief, een korte historische schets over de archiefvormer, een kort glossarium van termen uit de steenbakkerijnijverheid en

---

<sup>5</sup> Interne documenten van het Museum Rupelklei, het Steenbakkerijmuseum 't Geleeg en de Vlaamse Overheid werden geraadpleegd.

<sup>6</sup> Het archiefbestand bevat hiernaast nog een kleiner deel familiearchief.



een leeszaalreglement.<sup>7</sup> De inventaris en het ‘hulpmiddel’ vertonen heel wat gebreken en voldoen zeker niet aan de normen van de archivistiek. Daarom waren we van mening dat de inventaris heel wat aangepast moest worden voordat hij klaar was voor gebruik – dit proces wordt besproken in het volgende hoofdstuk. De nieuwe, verbeterde inventaris komt dan aan bod in het vierde hoofdstuk. Tot slot voeg ik er nog aan toe dat er van het bestand dat vandaag aanwezig is in het Museum Rupelklei, belangrijke delen ontbreken. Op deze kwestie kom ik later terug in de adviestekst inzake verdere ontsluiting.

---

<sup>7</sup> De inventaris en het ‘hulpmiddel’ van Bridts zijn terug te vinden in de bijlagen van deze masterproef.

## 2. Gebruiksklaar maken van een ontoereikende inventaris

Hoewel in verschillende plaatsen wordt aangegeven dat de inventarisering van Bridts in 2008-2009 uitgevoerd werd volgens de richtlijnen van het Algemeen Rijksarchief<sup>8</sup>, kan ik enkel maar vaststellen dat de inventaris niet voldoet aan de archivistische normen. Dit hoofdstuk biedt geen diepgaande evaluatie of analyse van de beschrijving, ordening en inventaris, maar duidt kort op de belangrijkste problemen en licht toe hoe ik heb getracht het document te verbeteren en gebruiksklaar te maken. De inventaris van Bridts is terug te vinden in de bijlagen van dit werkstuk, terwijl mijn verbeterde versie toegevoegd wordt in het vierde hoofdstuk.

### 2.1. Evaluatie

De inventaris ziet er op het eerste zicht zeer wanordelijk uit en lijkt enige systematiek te ontbreken. Het is bijvoorbeeld door de vormgeving zeer moeilijk om de bestanddelen te onderscheiden van de titels van de afdelingen. Het is duidelijk dat de inventaris niet werd uitgeschreven door een persoon, maar rechtstreeks werd overgebracht uit de computerapplicatie ‘Adlib’, die gebruikt werd tijdens het project voor het beschrijven. Dit merkt men onder meer aan de conversiefouten van sommige tekens.<sup>9</sup> Verder omvatten sommige afdelingen helemaal geen bestanddelen.

De ordening van het archief is gebaseerd op het functionele model-archiefschema voor bedrijfsarchieven van Coppens (1997). Figuur 1 toont het archiefschema. De afdelingen die geen bestanddelen hebben, werden weggelaten. Er zijn klaarblijkelijk significante problemen met de ordening. Ten eerste worden er per niveau niet steeds dezelfde ordeningscriteria gehanteerd. Het niveau ‘3.2. Financiën’ omvat bijvoorbeeld subniveaus op basis van zowel redactionele vorm (bijvoorbeeld ‘3.2.1. Solvabiliteitsonderzoeken’) als functie (bijvoorbeeld ‘3.2.4. Boekhouding’). Ten tweede staat het aantal afdelingen niet in verhouding tot de omvang van het archief. Het archiefschema heeft een te groot aantal afdelingen, wat allesbehalve bevorderlijk is voor de overzichtelijkheid. Dit heeft tot gevolg dat veel afdelingen slechts enkele beschrijvingen omvatten. De afdeling ‘3.4.1. Kolen’ omvat bijvoorbeeld slechts één beschrijving. Hiernaast zijn er nog enkele andere problemen met de ordening.

---

<sup>8</sup> Vermoedelijk verwijzend naar het werk Coppens (1997).

<sup>9</sup> Bijvoorbeeld het teken ‘é’ werd geconverteerd naar ‘Ã©’.

1. Algemeen
  - 1.1. Bedrijfsvoering
    - 1.1.1. Notaboekjes
2. Briefwisseling
3. Bedrijfsfuncties
  - 3.1. Eigendommen en productiemiddelen
    - 3.1.1. Onroerend goed en installaties
      - 3.1.1.1. Huizen
        - 3.1.1.1.1. Betaling van de huishuren
        - 3.1.1.1.2. Huizen te Niel
        - 3.1.1.1.3. Huizen te Noeveren
        - 3.1.1.1.4. Huizen te Boom
        - 3.1.1.1.5. Onderhoud
        - 3.1.1.1.6. Aanbestedingen
        - 3.1.1.1.7. Betalingen aan maatschappij
      - 3.1.1.2. Bruggen
      - 3.1.1.3. Fabriek te Noeveren
    - 3.1.2. Machines en gereedschappen
      - 3.1.2.1. Documentatie over machines
      - 3.1.2.2. Documentatie over ovens
  - 3.2. Financiën
    - 3.2.1. Solvabiliteitsonderzoeken
    - 3.2.2. Rekeninguittreksels
    - 3.2.3. Rekeningen nutsvoorzieningen
    - 3.2.4. Boekhouding
      - 3.2.4.1. Kasboeken
      - 3.2.4.2. Facturen
      - 3.2.4.3. Journaals
      - 3.2.4.4. Grootboeken
      - 3.2.4.5. Registers van aankoop
      - 3.2.4.6. Schuldenboeken
      - 3.2.4.7. Effectenregisters
      - 3.2.4.8. Inkomende facturen

- 3.2.4.9. Uitgaande facturen en kwitanties
  - 3.2.4.10. Kwitanties
  - 3.2.4.11. Algemene registratie
  - 3.2.4.12. Betalingen via cheques
  - 3.2.4.13. Betalingen via overschrijvingen
  - 3.2.4.14. Belastingen
  - 3.2.4.15. Uitgaven
- 3.3. Personeel en sociale zaken
  - 3.3.1. Loonadministratie
  - 3.3.2. Uitgaven aan werklieden
- 3.4. Inkoop
  - 3.4.1. Kolen
- 3.5. Productie
  - 3.5.1. Oorlogsjaren
- 3.6. Verkoop
  - 3.6.1. Prijslijsten
  - 3.6.2. Stenen
- 3.7. Transport en opslag
  - 3.7.1. Per schip
  - 3.7.2. Buitenland
  - 3.7.3. Vrachtbrieven
- 3.8. Verzekeringen
  - 3.8.1. Ongevallenverzekering
    - 3.8.1.1. Aangifte van ongeval
    - 3.8.1.2. Salarislijsten
    - 3.8.1.3. Verzekeringsvoorstel
    - 3.8.1.4. Algemene correspondentie
    - 3.8.1.5. Persoonlijke nota's
    - 3.8.1.6. Kwitanties ongevallenverzekering
    - 3.8.1.7. Polissen ongevallenverzekering
  - 3.8.2. Brandverzekering
    - 3.8.2.1. Kwitanties brandverzekering
    - 3.8.2.2. Polissen brandverzekering
  - 3.8.3. Levensverzekering

#### 3.8.3.1. Algemene voorwaarden

#### 3.9. Transport

#### 4. Krantencollectie

### **Figuur 1.** Archiefschema van de inventaris van Bridts.

Het grootste probleem aan de inventaris ligt echter bij de beschrijving. Bijna alle beschrijvingen ontbreken essentiële, primaire beschrijvingselementen, zoals redactionele vorm, datering, omvang en uiterlijke vorm. Bovendien wordt vaak niet de juiste terminologie gehanteerd. Een goed voorbeeld is het gebruik van de term ‘dossier’. Deze term verwijst in de archivistiek specifiek naar een archiefbestanddeel bestaande uit alle archiefbescheiden in één archief, die dezelfde zaak betreffen, terwijl de term in de inventaris wordt gebruikt als een synoniem voor de term ‘archiefbestanddeel’. Verder is de nummering van de bestanddelen verwarrend. Zo volgen de nummers elkaar niet steeds op en wordt er soms gebruik gemaakt van andere nummeringssystemen.<sup>10</sup>

Deze vreemde beschrijvingsmethode kan deels verklaard worden door het feit dat de inventaris foutief werd overgeheveld uit de computerapplicatie ‘Adlib’.<sup>11</sup> De beschrijvingsfunctie voor archiefbestanddelen van ‘Adlib’ is gebaseerd op ISAD-G; een correcte overname zou bijgevolg geen problemen mogen veroorzaken. Bridts nam echter niet alle velden over maar slechts een paar, met name ‘Referentie’ (nummer), ‘Titel’ (inhoud), ‘Niveau’ (beschrijvingsniveau) en soms ‘Datering’<sup>12</sup>. Daarenboven werd het veld ‘Titel’ niet naar behoren ingevuld – namelijk niet met opgave van de redactionele vorm, een inhoudsomschrijving en, indien van toepassing de formele titel en het ontwikkelingsstadium.

Wegens tijdsgebrek was het niet mogelijk om na te gaan of de ordening logisch is uitgevoerd en in welke mate de oude orde werd intact gehouden. Alleszins vermeldt Bridts wel het volgende in haar stageverslag: *“Er is getracht om de oorspronkelijke ordening te bewaren, en indien dit niet mogelijk was, werden alle documenten die bij elkaar hoorden, ook bij elkaar geklasseerd”* (Stageverslag van Nicole Bridts, 2019). Hiernaast was het niet mogelijk om de waarheidsgetrouwheid van de beschrijvingen te controleren, bijvoorbeeld in het gebruik van de

---

<sup>10</sup> Zie bijvoorbeeld het gebruik van de nummeringssystemen ‘AVK’ en ‘VLN’ voor respectievelijk de kranten die aanwezig waren in het archief, en sommige archiefbestanddelen.

<sup>11</sup> Het stageverslag van Bridts bevat enkele schermafbeeldingen van ‘Adlib’ om te dienen als voorbeeld van hoe de beschrijving werd uitgevoerd.

<sup>12</sup> ‘Adlib’ heeft nog een ander gerelateerd veld, namelijk ‘Datering van ... tot ...’.

juiste terminologie voor de redactionele vormen. De afwezigheid van bepaalde standaardwerken voor de inventarisatie van bedrijfsarchieven in haar literatuurlijst laat ons denken dat er zich hier ook significante problemen bevinden.

De algemene beschrijving van het archief in het ‘hulpmiddel’ is niet toereikend en er ontbreken bepaalde essentiële elementen. Het bevat enkel een stamboom van de familie Verstrepen-Maes en een summiere opsomming van de afdelingen van het archief.

## 2.2. Wijzigingen

De bovenstaande analyse maakt duidelijk dat het noodzakelijk was om de inventaris van Bridts grondig te wijzigen. In het ideale geval zou men een volledig nieuwe inventaris samenstellen – met een nieuwe ordening, aanpassingen aan de beschrijving, incorporatie van de niet-geïnterpreteerde stukken en een uitgewerkt onderzoek naar de archiefvormer en het archief. Aangezien deze masterproef nog andere opdrachten omvat en er heel wat stukken verdwenen zijn, werd een volledige inventarisering niet mogelijk geacht. De keuze werd gemaakt om de inventaris van Bridts op zo een efficiënt mogelijke manier te herwerken.

De basis van het archiefschema werd grotendeels behouden, toch werden er heel wat wijzigingen doorgevoerd. Enkele bestanddelen werden verplaatst van afdeling. De grootste wijziging vond plaats in de afdeling ‘Boekhouding’ die werd onderverdeeld in de volgende afdelingen: synthetische stukken, chronologische stukken, analytische stukken, bewijsstukken en diverse stukken.<sup>13</sup> Er werd voor gezorgd dat per niveau steeds dezelfde ordeningscriteria werden gehanteerd. Het aantal afdelingen werd aanzienlijk verminderd (van 70 naar 29 regels). De krantencollectie werd afgezonderd van de inventaris en opgenomen in bijlage A van de inventaris. Figuur 2 toont het nieuwe archiefschema.

### I. Algemeen

#### A. Notaboekjes

#### B. Briefwisseling

### II. Bedrijfsmiddelen

#### A. Eigendommen en productiemiddelen

---

<sup>13</sup> Dit ordeningsmodel werd ontleend aan Fenners (2020).

- 1. Onroerend goed en installaties
  - a. Huizen
  - b. Fabriek in Noeveren, Boom
- 2. Machines
- 3. Verzekeringen
- B. Personeel en sociale zaken
  - 1. Loonadministratie
  - 2. Uitgaven aan werklieden
- C. Financiën
  - 1. Aandelen
  - 2. Belastingen
- D. Boekhouding
  - 1. Synthetische stukken
  - 2. Chronologische stukken
  - 3. Analytische stukken
  - 4. Bewijsstukken
    - a. Facturen
    - b. Kwitanties
    - c. Rekeninguittreksels
    - d. Diverse bewijsstukken
- III. Bedrijfsfuncties
  - A. Productie
  - B. Verkoop
  - C. Transport

**Figuur 2.** Archiefschema van de nieuwe inventaris.

De beschrijvingen werden eveneens gewijzigd. De formule ‘Dossier betreffende’ – waarbij ‘dossier’ verwijst naar ‘archiefbestanddeel’ – veranderd naar ‘Stukken betreffende’. Indien de redactionele vorm af te leiden was uit de inventaris, werd de formule hierdoor veranderd.<sup>14</sup> In sommige gevallen was het mogelijk om de beschrijving te verbeteren op basis van het overzicht

---

<sup>14</sup> De zinsnede ‘Dossier betreffende Schuldenboek’ bijvoorbeeld werd gewijzigd naar ‘Schuldenboek’.

van de inhoud van het archief dat werd opgenomen in het ‘hulpmiddel’. De beschrijvingselementen datering en omvang werden toegevoegd. Deze informatie werd terugvonden in een lijst in Microsoft Excel, waarvan de gegevens rechtstreeks werden overgebracht uit ‘Adlib’. Deze lijst werd vermoedelijk gecreëerd tijdens de inventarisering tijdens de periode 2008-2009. Beschrijvingen die betrekking hebben op archiefbestanddelen die omwille van hun vorm, inhoud of functie bij elkaar horen, werden gegroepeerd tot een meervoudige beschrijving. Om extra materiële kosten te vermijden werd besloten om het oude nummeringssysteem ‘AV0000’ te behouden. De archiefdozen zijn immers voorzien van etiketten met de nummers op; een nieuw nummeringssysteem betekent dan ook het aanschaffen van nieuwe dozen. De bestanddelen met nummers van het nummeringssysteem ‘VLN00’ werden verwijderd uit de inventaris, aangezien deze stukken niet werden teruggevonden in het archiefdepot van Museum Rupelklei.<sup>15</sup>

Voor een klein deel van het archief werden wel nieuwe beschrijvingen gemaakt. Dit betreft de delen die zich niet bevonden in dozen, maar los lagen in de kasten van het archiefdepot.<sup>16</sup> Deze keuze werd gemaakt omwille van twee redenen. Ten eerste was dit niet arbeidsintensief, aangezien de nodige informatie reeds genoteerd stond in een plaatsingslijst die ik aan het begin van mijn stageperiode had opgesteld. Ten tweede dienden deze delen sowieso nog eens bekeken te worden om te controleren met welk inventarisnummer ze overeenkwamen en om die dan te voorzien van een sticker met een nummer. Na deze controle bleken er enige fouten te zijn met de inventarisatie van deze delen, derhalve werden er enkele wijzigingen doorgevoerd.<sup>17</sup>

Gezien zijn grote omvang werd de afdeling ‘Machines en gereedschappen’ in de oude inventaris grondig gewijzigd. Bridts heeft deze stukken geordend volgens de producenten van de machines of ovens. De beschrijvingen van de bestanddelen bestonden steeds uit deze formule: ‘Dossier betreffende [producent machine of oven]’. In de nieuwe versie werden de onderafdelingen ‘Documentatie over machines’ en ‘Documentatie over ovens’ teruggebracht tot telkens één bestanddeel en werden er twee alfabetische lijsten opgemaakt van de

---

<sup>15</sup> De betekenis achter dit nummeringssysteem is ons onbekend.

<sup>16</sup> Het betreft de archiefbestanddelen met inventarisnummers van 533 tot en met 551.

<sup>17</sup> De volgende wijzigingen werden doorgevoerd. De beschrijving van bestanddeel nr. 537 bleek dezelfde stukken te betreffen als die van nr. 541. Nr. 537 werd bijgevolg verwijderd. De delen van bestanddeel nr. 549 werden geïntegreerd in de beschrijving van bestanddeel nr. 547, aangezien de delen van deze bestanddelen samen zeer duidelijk één serie vormden. Het was niet mogelijk om te achterhalen met welke delen bestanddeel nr. 539 juist overeenkwam. Derhalve werd nr. 539 verwijderd uit de inventaris. De delen die in aanmerking kwamen, werden bij de niet-geïnterpreteerde delen gelegd.



constructeurs met vermelding van het inventarisnummer van het bestanddeel dat betrekking heeft op de constructeur.<sup>18</sup> Deze lijsten werden toegevoegd als bijlage B aan de inventaris.

De lay-out van de beschrijvingen en de inventaris in het algemeen werden verbeterd – wat de leesbaarheid enorm ten goede komt. Er werden bovendien nog enkele materiële werkzaamheden aan het archief uitgevoerd.<sup>19</sup> Hoewel de nieuwe versie een aanzienlijke verbetering is, zijn er nog steeds heel wat problemen. De beschrijvingen missen vaak een redactionele vorm en de nummering volgt elkaar niet steeds op. Het was bovendien niet mogelijk om de kwaliteit van de ordening en de beschrijving te controleren.

---

<sup>18</sup> Bijvoorbeeld: één rij in de lijst is ‘The American Clay – Working Machinery Co.’; 62, 287.; Hieromtrent dienen twee opmerkingen gemaakt te worden. Bestanddeel nr. 319 had geen beschrijving en werd dan ook verwijderd. Bestanddeel nr. 370 betrof diverse brochures en magazines over machines en werd derhalve toegevoegd als een aparte beschrijving onder de afdeling ‘Machines’.

<sup>19</sup> De delen die los lagen in de kasten van het archiefdepot, werden voorzien van een sticker met het inventarisnummer. De fysieke ordening van de stukken in de kasten werd gewijzigd. De niet-geïnventariseerde stukken werden afgescheiden van het geïnventariseerde deel van het archief. De delen werden geordend naargelang formaat, wat een vergroting van de beschikbare ruimte tot gevolg had. Voorheen waren deze delen geordend naargelang hun inventarisnummer.

### 3. Advies inzake verdere ontsluiting

In dit hoofdstuk wordt een advies geformuleerd voor de verdere ontsluiting van het archief van de steenbakkerijen van de familie Verstrepen-Maes. De grote onderzoekswaarde en uniciteit van dit archief gebiedt dat de verdere ontsluiting een prioriteit moet zijn voor de erfgoedgemeenschap van het Rupelse steenbakkerijerfgoed. Voor de verdere ontsluiting adviseer ik dat drie taken worden uitgevoerd. De eerste twee taken kunnen door iedereen ondernomen worden, terwijl de derde enkel door een professioneel archivaris tot een goed einde kan worden gebracht.

Allereerst is het belangrijk dat de integriteit van het archiefbestand wordt hersteld; de afgedwaalde stukken dienen opgespoord en herenigd te worden. Op basis van het kleinschalige onderzoek dat ik heb uitgevoerd, heb ik kunnen vaststellen dat er zeker één periode is waarin er stukken zijn verdwenen. Tussen het project ‘De toekomst van toen’ (2009) en de verhuis naar het Museum Rupelklei (2016) verdwenen er grote delen.<sup>20</sup> Het was mogelijk om (allicht een deel van) de stukken die toen verdwenen zijn, te achterhalen: nrs. AV0842-AV0945 en nrs. VLNXX. Voor het opsporen van deze stukken adviseer ik om de medewerkers van Steenbakkerijmuseum ’t Geleeg te interviewen.<sup>21</sup>

In afwachting van een nieuwe inventaris is het raadzaam om plaatsingslijsten op te maken van de stukken die net werden opgenomen in de inventaris en die werden teruggevonden tijdens de eerste taak. Een plaatsingslijst geeft een overzicht van de archiefbestanddelen van een archief in de volgorde waarin ze opgeborgen zijn in het archiefdepot. Er kunnen verschillende elementen worden opgenomen in de omschrijving van een archiefbestanddeel. Ik raad aan om zeker de formele titel en de omvang (deel, pak, omslag stuk, enz.) op te nemen. Indien mogelijk, kan ook de redactionele vorm en de datering worden opgenomen. Het is overigens belangrijk om elk archiefbestanddeel fysiek te voorzien van een uniek nummer dat

---

<sup>20</sup> Ik heb dit kunnen vaststellen door twee lijsten te vergelijken. De eerste lijst is een plaatsingslijst die ik heb opgesteld van de stukken die aanwezig zijn in Museum Rupelklei. De tweede lijst is een lijst in Microsoft Excel dat rechtstreeks werd overgebracht uit ‘Adlib’, een computerapplicatie voor het beschrijven van museale objecten, bibliotheekstukken en archiefstukken waarmee werd gewerkt tijdens het project ‘De toekomst van toen’. De tweede lijst omvat alle stukken die werden opgenomen in de inventaris van Bridts en daarbovenop nog heel wat andere stukken die vermoedelijk werden geregistreerd door medewerkers van het Steenbakkerijmuseum ’t Geleeg.

<sup>21</sup> Het is niet nodig om de medewerkers van het project ‘De toekomst van toen. Het archief Verstrepen ontsloten door middel van ICT’ te interviewen, aangezien voor dit onderzoek Patrick Van den Nieuwenhof (medewerker en begeleider van Nicole Bridts) reeds werd geïnterviewd. Nicole Bridts werd daarnaast ook nog per e-mail gecontacteerd. Bij het samenstellen van de gids voor de archieven van de Rupelse steenbakkerijen kwam het aan het licht dat de Geschiedkundige Kring Ten Boome (een heemkring in Boom) ook archiefstukken bewaard van Verstrepen. Binnen de tijdspanne van de masterproef was het niet mogelijk om te controleren of deze stukken overeenkomen met de stukken op de lijst uit ‘Adlib’.

correspondeert aan het bestanddeel in de plaatsingslijst (aan de hand van een sticker of een opschrift). Hieromtrent is bovendien de masterproef van Matthys (2016) interessant. Matthys bespreekt het proces van het opmaken van een plaatsingslijst voor het UCO-archief.

De derde opdracht kan uitsluitend uitgevoerd worden door een professionele archivaris. Een archivaris dient een volledig nieuwe inventaris samen te stellen voor het archief. Deze inventaris moet voorzien zijn van een nieuwe ordening, nieuwe beschrijvingen, de incorporatie van de niet-geïnventariseerde stukken en een algemene beschrijving van het archief.

## **4. Inventaris**

# IDENTIFICATIE

|                             |                                                                                                  |
|-----------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Referentie:</i>          | BE Museum Rupelklei, Archief van de steenbakkerijen van de familie Verstrepren-Maes en opvolgers |
| <i>Naam:</i>                | Archief van de steenbakkerijen van de familie Verstrepren-Maes en opvolgers                      |
| <i>Datering:</i>            | 1842-1934                                                                                        |
| <i>Beschrijvingsniveau:</i> | Archiefbestand                                                                                   |
| <i>Omvang:</i>              | 613 nrs.                                                                                         |

# INVENTARIS

## I. ALGEMEEN

### A. NOTABOEKJES

|      |                                                                                                                |          |
|------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| 372. | Persoonlijke notaboekjes van Emile Verstrepren over verkoop, huurders, transport, enzovoort.<br>onbekend.      | onbekend |
| 523. | Persoonlijke notaboekjes van Emile Verstrepren over verkoop, huurders, transport, enzovoort.<br>Ca. 1868-1874. | 30 delen |

### B. BRIEFWISSELING

|      |                            |          |
|------|----------------------------|----------|
| 545. | Kopieboeken.<br>1873-1888. | 9 delen  |
|      | 545.1. 1873-1876.          |          |
|      | 545.2. 1876-1879.          |          |
|      | 545.3. 1879-1881.          |          |
|      | 545.4. 1881-1883.          |          |
|      | 545.5. 1883-1884.          |          |
|      | 545.6. 1884-1886.          |          |
|      | 545.7. 1886.               |          |
|      | 545.8. 1886-1887.          |          |
|      | 545.9. 1887-1888.          |          |
| 546. | Kopieboeken.<br>1888-1914. | 26 delen |

|         |                                                   |           |
|---------|---------------------------------------------------|-----------|
| 546.1.  | 1888, 14 sept. – 1889, 2 sept.                    |           |
| 546.2.  | 1889, 4 dec. – 1891, 7 apr.                       |           |
| 546.3.  | 1891, 4 dec. – 1892, 9 mrt.                       |           |
| 546.4.  | 1892, 9 mrt. – 1893, 17 jan.                      |           |
| 546.5.  | 1893, 20 jan. – 1893, 23 okt.                     |           |
| 546.6.  | 1893, 26 okt. – 1894, 17 aug.                     |           |
| 546.7.  | 1894, 17 aug. – 1896, 21 feb.                     |           |
| 546.8.  | 1896, 21 feb. – 1897, 6 mrt.                      |           |
| 546.9.  | 1897, 6 mrt. – 1898, 17 feb.                      |           |
| 546.10. | 1898, 17 feb. – 1899, 19 jan.                     |           |
| 546.11. | 1899, 19 jan. – 1900, 16 feb.                     |           |
| 546.12. | 1900, 16 feb. – 1901, 8 mrt.                      |           |
| 546.13. | 1901, 9 mrt. – 1902, 9 apr.                       |           |
| 546.14. | 1902, 9 apr. – 1903, 7 mei.                       |           |
| 546.15. | 1903, 7 mei – 1904, 11 apr.                       |           |
| 546.16. | 1904, 11 apr. – 1905, 3 apr.                      |           |
| 546.17. | 1905, 3 apr. – 1906, 3 apr.                       |           |
| 546.18. | 1906, 3 apr. – 1907, 29 mrt.                      |           |
| 546.19. | 1907, 1 apr. – 1908, 21 apr.                      |           |
| 546.20. | 1908, 21 apr. – 1909, 18 mrt.                     |           |
| 546.21. | 1909, 19 mrt. – 1910, 18 feb.                     |           |
| 546.22. | 1910, 18 feb. – 1911, 13 jan.                     |           |
| 546.23. | 1911, 15 jan. – 1911, 4 nov.                      |           |
| 546.24. | 1911, 4 nov. – 1912, 13 aug.                      |           |
| 546.25. | 1912, 13 aug. – 1913, 2 juni.                     |           |
| 546.26. | 1913, 2 juni – 1914, 8 apr.                       |           |
| 547.    | Kopieboeken<br>1916-1928                          | 11 delen  |
| 547.1.  | 1916, 25 mei – 1921, 28 juni.                     |           |
| 547.2.  | 1920, 8 juni – 1922, 28 juni.                     |           |
| 547.3.  | 1921, 28 juni – 1922, 14 feb.                     |           |
| 547.4.  | 1922, 15 feb. – 1922, 2 aug.                      |           |
| 547.5.  | 1922, 2 aug. – 1923, 14 mrt.                      |           |
| 547.6.  | 1923, 15 mrt. – 1923, 31 okt.                     |           |
| 547.7.  | 1923, 31 okt. – 1924, 18 sept.                    |           |
| 547.8.  | 1924, 10 dec. – 1926, 19 mei.                     |           |
| 547.9.  | 1926, 19 mei – 1927, 1 juli.                      |           |
| 547.10. | 1927, 5 jan. – 1927, 13 dec.                      |           |
| 547.11. | 1928, 4 jan. – 1928, 9 nov.                       |           |
| 548.    | Kopieboeken.<br>1895-1925.                        | 2 delen   |
| 548.1.  | 1895, 30 jan. – 1903, 02 mrt.                     |           |
| 548.2.  | 1903, 05 mrt. 1903 – 1925, 11 feb.                |           |
| 564.    | Kopieën van diverse uitgaande brieven<br>Ca. 1870 | 7 stukken |

## II. BEDRIJFSMIDDELEN

### A. EIGENDOMMEN EN PRODUCTIEMIDDELEN

#### 1. ONROEREND GOED EN INSTALLATIES

##### *a. Huizen*

|      |                                                                                                     |          |
|------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| 380. | Stukken betreffende betaling van de huishuren; huurontvangsten.<br>1895-1911.                       | onbekend |
| 381. | Stukken betreffende huizen in Niel; huishuren per eigendom<br>1871-1875.                            | onbekend |
| 382. | Schuldenboek betreffende huizen in Niel<br>1882-1920.                                               | onbekend |
| 383. | Stukken betreffende huizen in Noeveren; huishuren per eigendom.<br>1868-1876.                       | onbekend |
| 384. | Stukken betreffende huizen in Noeveren; huur landen.<br>1868-1872.                                  | onbekend |
| 385. | Stukken betreffende huizen in Noeveren; achterstallige huishuur.<br>1914-1919.                      | onbekend |
| 386. | Stukken betreffende huizen in Noeveren; ontvangsten van huishuren.<br>1910-1922.                    | onbekend |
| 387. | Stukken betreffende huizen in Boom; huishuren per eigendom.<br>1864-1874.                           | onbekend |
| 388. | Schuldenboek betreffende huizen in Boom.<br>1914-1919.                                              | onbekend |
| 389. | Stukken betreffende het onderhoud van huizen.<br>1897-1907.                                         | onbekend |
| 390. | Stukken betreffende timmerlieden voor het onderhoud van huizen.<br>1914-1920.                       | 1 stuk   |
| 391. | Stukken betreffende afzonderlijke rekeningen betreffende het onderhoud van<br>huizen.<br>1897-1900. | onbekend |
| 392. | Stukken betreffende het onderhoud van gelegen.<br>1897-1899.                                        | onbekend |
| 393. | Stukken betreffende de vergroting van gelegen.<br>1897-1901.                                        | onbekend |

|      |                                                                           |          |
|------|---------------------------------------------------------------------------|----------|
| 394. | Stukken betreffende aanbestedingen; nota's en berekeningen.<br>1864-1895. | onbekend |
| 395. | Stukken betreffende het onderhoud van daken.<br>1915-1916.                | onbekend |
| 396. | Stukken betreffende betalingen aan maatschappij; huishuren.<br>1872-1874. | onbekend |
| 397. | Stukken betreffende betalingen aan maatschappij; landen.<br>1873-1878.    | onbekend |
| 401. | Stukken betreffende bruggen in de Hoek op nr. 15 en 16<br>1880.           | onbekend |

*b. Fabriek in Noeveren, Boom*

|      |                                                                                                                                                                            |            |
|------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 461. | Stukken betreffende betalingen aan werklieden op de steenfabriek nr. 46.<br>1885-1894.                                                                                     | 1 deel     |
| 462. | Stukken betreffende de productie en betalingen aan werklieden op de<br>steenfabrieken nrs. 49 en 50.<br>1899-1909.                                                         | 1 deel     |
| 463. | Arbeidscontracten.<br>1910-1912.<br>Gedetailleerde prijzen per handeling en voorwaarden van huur en verhuring van personeel,<br>voor zowel zomer- als winterwerk           | 93 stukken |
| 464. | Blanco arbeidscontracten.<br>Zonder datum<br>Gedetailleerde prijzen per handeling en voorwaarden van huur en verhuring van personeel,<br>voor zowel zomer- als winterwerk. | 59 stukken |
| 465. | Stukken betreffende geproduceerde materialen.<br>1883-1888.                                                                                                                | 18 delen   |
| 466. | Kladbladen die later verwerkt werden in andere boeken.<br>Ca. 1884.                                                                                                        | 20 stukken |
| 467. | Persoonlijke notaboekjes.<br>1892-1902.                                                                                                                                    | 4 delen    |
| 468. | Stukken betreffende huishuren en landpachten.<br>1890-1891.                                                                                                                | 19 stukken |

*c. Machines*

De dossiers van nrs. 1-369, 478-506 en 443-457 worden verder ontsloten in een lijst in bijlage B die alfabetisch is geordend op naam van de constructeur van de machines en ovens.



|                 |                                                       |                  |
|-----------------|-------------------------------------------------------|------------------|
| 1-369, 478-506. | Stukken betreffende machines.<br>Ca. 1865-1927.       | 398 bestanddelen |
| 370.            | Brochures en magazines betreffende machines.<br>1902. | 21 stukken       |
| 443-457.        | Stukken betreffende ovens.<br>Ca. 1902-1926.          | 80 stukken       |

### **3. VERZEKERINGEN**

#### *a. Ongevallenverzekering*

|      |                                                                                                                       |            |
|------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 416. | Polissen van verzekeringsmaatschappij Général Accident Fire & Life.<br>Ca. 1905.                                      | 23 stukken |
| 417. | Stukken betreffende aangifte van ongeval bij verzekeringsmaatschappij<br>Général Accident Fire & Life.<br>1905-1906.  | 65 stukken |
| 418. | Salarislijsten bij verzekeringsmaatschappij Général Accident Fire & Life.<br>1905-1917.                               | 40 stukken |
| 419. | Kwitanties van verzekeringsmaatschappij Général Accident Fire & Life.<br>1905-1916.                                   | 38 stukken |
| 420. | Stukken betreffende verzekeringsvoorstel bij verzekeringsmaatschappij<br>Général Accident Fire and Life.<br>Ca. 1905. | 9 stukken  |
| 421. | Briefwisseling met verzekeringsmaatschappij Général Accident Fire & Life.<br>Ca. 1907-1908.                           | 9 stukken  |
| 422. | Persoonlijke nota's betreffende verzekeringsmaatschappij Général Accident<br>Fire & Life.<br>Onbekend.                | 2 stukken  |
| 423. | Stukken betreffende verzekeringsvoorstel bij verzekeringsmaatschappij La<br>Royale Belge.<br>1917.                    | 7 stukken  |
| 424. | Briefwisseling met verzekeringsmaatschappij Les Provinces Réunis.<br>Ca. 1918.                                        | 2 stukken  |
| 425. | Salarislijsten bij verzekeringsmaatschappij Les Provinces Réunis.<br>Ca. 1917-1920.                                   | 8 stukken  |
| 426. | Kwitanties van verzekeringsmaatschappij Les Provinces Réunis.<br>1918-1920.                                           | 4 stukken  |

- |      |                                                                                                               |            |
|------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 427. | Stukken betreffende aangifte van ongeval bij verzekeringsmaatschappij Les Provinces Réunis.<br>Ca. 1917-1918. | 26 stukken |
| 428. | Polissen van verzekeringsmaatschappij Les Provinces Réunis.<br>Ca. 1917-1918.                                 | 20 stukken |
| 429. | Briefwisseling met verzekeringsagent E. & H. Elebaers.<br>Ca. 1917.                                           | 24 stukken |

*b. Brandverzekering*

- |      |                                                                                     |            |
|------|-------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 430. | Kwitanties van verzekeringsmaatschappij A.G. Bruxelles.<br>1857-1872.               | 28 stukken |
| 431. | Kwitanties van verzekeringsmaatschappij A.G. Bruxelles.<br>Ca. 1857-1858.           | 5 stukken  |
| 432. | Polissen van verzekeringsmaatschappij Assurantie Compagnie van de Schelde.<br>1888. | 3 stukken  |
| 433. | Polissen van verzekeringsmaatschappij Compagnie du Soleil.<br>1878-1880.            | 6 stukken  |
| 434. | Polissen van verzekeringsmaatschappij Compagnie du Soleil.<br>1876.                 | 5 stukken  |
| 435. | Kwitanties van verzekeringsmaatschappij Securitas.<br>1852-1857.                    | 21 stukken |
| 436. | Polissen van verzekeringsmaatschappij Securitas.<br>1866.                           | 27 stukken |

*c. Andere soorten verzekeringen*

- |      |                                                                                                                             |           |
|------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 437. | Stukken betreffende algemene voorwaarden van levensverzekeringen bij Verzekeringsmaatschappij La Mutual Life.<br>1905-1906. | 5 stukken |
| 565. | Stukken betreffende transportverzekering bij 'Le Méridien'.<br>1870.                                                        | 9 stukken |

## B. PERSONEEL EN SOCIALE ZAKEN

### 1. LOONADMINISTRATIE

|               |                                                                                                                              |            |
|---------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 510.          | “Wekelijksch getuigschrift van loon”.<br>1916-1917.                                                                          | 25 stukken |
| 511.          | Stukken betreffende bedrijfsbelasting.<br>1920-1924.                                                                         | 83 stukken |
| 512.          | Stukken betreffende afhoudingen op lonen voor het betalingen van belastingen.<br>1920-1921.                                  | 2 stukken  |
| 555.          | Stukken betreffende betalingen van de werklieden op steen-, pan- en<br>plaveifabriek nr. 45 in Noeveren, Boom.<br>1899-1909. | 1 deel     |
| 556-557, 560. | Stukken betreffende betalingen van de werklieden op steenbakkerij nr. 14 in<br>Boom.<br>1861-1887.                           | 3 delen    |
| 556.          | 1861-1870.                                                                                                                   |            |
| 560.          | 1871-1877.                                                                                                                   |            |
| 557.          | 1878-1887.                                                                                                                   |            |
| 558-559.      | Stukken betreffende betaling van de werklieden op steenbakkerij nr. 46 in<br>Noeveren, Boom.<br>1867-1884.                   | 2 delen    |
| 559.          | 1867-1874.                                                                                                                   |            |
| 558.          | 1875-1884.                                                                                                                   |            |
| 561.          | Stukken betreffende betaling van de werklieden.<br>1888-1896.                                                                | 10 delen   |
| 609.          | Stukken betreffende berekening van lonen op geleeg nr. 49 in Noeveren,<br>Boom.<br>1906-1921.                                | 1 deel     |
| 610.          | Register nr. 2 van lonen voor de werklieden van fabriek nr. 50 in Noeveren,<br>Boom.<br>1910-1925.                           | 1 deel     |
| 611.          | Loonboek voor de vier gelegen te Noeveren, Boom<br>1915-1917.                                                                | 1 deel     |
| 612.          | Stukken betreffende uitgaven aan de werklieden op steenbakkerij nr. 46 in<br>Noeveren, Boom<br>1905-1914.                    | 1 deel     |
| 613.          | Register van lonen voor de steen-, pan-, plavei- en buizenbakkerij nr. 45 in<br>Noeveren, Boom<br>1910-1914.                 | 1 deel     |

## **2. UITGAVEN AAN WERKLIEDEN**

|      |                                                                                                              |           |
|------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 597. | Stukken betreffende uitgaven aan werklieden.<br>1924-1926.                                                   | 1 deel.   |
| 598. | Stukken betreffende uitgaven aan werklieden voor fabrieken nrs. 45 en 46.<br>1889.                           | 16 delen. |
| 599. | Stukken betreffende uitgaven aan werklieden voor fabrieken nrs. 49 en 50 in<br>Noeveren, Boom.<br>1892-1898. | 1 deel    |
| 600. | Stukken betreffende uitgaven aan werklieden voor fabrieken in Niel.<br>1875-1887.                            | 1 deel    |

## **C. FINANCIËN**

### **1. AANDELEN**

|          |                                                            |         |
|----------|------------------------------------------------------------|---------|
| 529-530. | Stukken betreffende beleggingen en aandelen.<br>1916-1923. | 2 delen |
| 529.     | 1916-1921.                                                 |         |
| 530.     | 1922-1923.                                                 |         |
| 534.     | Effectenboeken<br>1859-1905                                | 3 delen |
| 534.1.   | 1859-1877                                                  |         |
| 534.2.   | 1877-1887                                                  |         |
| 534.3.   | 1903-1905                                                  |         |

### **2. BELASTINGEN**

|      |                                                                                                             |             |
|------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 524. | Stukken betreffende patentrecht.<br>1843-1871.                                                              | 86 stukken  |
| 525. | Stukken betreffende persoonlijke belasting.<br>1845-1863.                                                   | 29 stukken  |
| 526. | Stukken betreffende grondbelasting.<br>1853-1871.                                                           | 67 stukken  |
| 527. | Stukken betreffende bedrijfsbelasting.<br>Ca. 1924-1925.                                                    | 24 stukken  |
| 528. | Stukken betreffende briefwisseling met de verschillende belastingdiensten en<br>klachten.<br>Ca. 1896-1899. | 109 stukken |

## D. BOEKHOUDING

### 1. SYNTHETISCHE STUKKEN

- |      |                                     |          |
|------|-------------------------------------|----------|
| 533. | Grootboeken.<br>1853-1899           | 9 delen  |
|      | 533.1. 1853-1859.                   |          |
|      | 533.2. 1859-1865.                   |          |
|      | 533.3. 1865-1869.                   |          |
|      | 533.4. 1870-1873.                   |          |
|      | 533.5. 1874-1877.                   |          |
|      | 533.6. 1877-1881.                   |          |
|      | 533.7. 1881-1884.                   |          |
|      | 533.8. 1884-1887.                   |          |
|      | 533.9. 1887-1899.                   |          |
| 535. | Grootboeken.<br>1888-1924           | 10 delen |
|      | 535.1. 1888-1891.                   |          |
|      | 535.2. 1891-1894.                   |          |
|      | 535.3. 1894-1897.                   |          |
|      | 535.4. 1897-1900.                   |          |
|      | 535.5. 1900-1903.                   |          |
|      | 535.6. 1904-1906.                   |          |
|      | 535.7. 1907-1910.                   |          |
|      | 535.8. 1910-1913.                   |          |
|      | 535.9. 1913-1922.                   |          |
|      | 535.10. 1922-1924.                  |          |
| 540. | Dagboeken.<br>1842-1876, 1887-1898. | 5 delen  |
|      | 540.1. 1842-1846.                   |          |
|      | 540.2. 1858-1865.                   |          |
|      | 540.3. 1865-1870.                   |          |
|      | 540.4. 1871-1876.                   |          |
|      | 540.5. 1887-1898.                   |          |
| 541. | Dagboeken.<br>1888-1925.            | 14 delen |
|      | 541.1. 1888-1891.                   |          |
|      | 541.2. 1891-1893.                   |          |
|      | 541.3. 1893-1895.                   |          |
|      | 541.4. 1895-1897.                   |          |
|      | 541.5. 1898-1900.                   |          |
|      | 541.6. 1900-1902.                   |          |
|      | 541.7. 1902-1904.                   |          |
|      | 541.8. 1904-1907.                   |          |
|      | 541.9. 1907-1909.                   |          |
|      | 541.10. 1909-1911.                  |          |
|      | 541.11. 1911-1914.                  |          |

|         |            |
|---------|------------|
| 541.12. | 1914-1921. |
| 541.13. | 1921-1923. |
| 541.14. | 1924-1925. |

## 2. CHRONOLOGISCHE STUKKEN

|                        |                                     |         |
|------------------------|-------------------------------------|---------|
| 517-518, 531-532, 563. | Kasboeken.                          |         |
|                        | 1909-1934.                          | 9 delen |
| 517.                   | 1909-1911.                          | 4 delen |
| 518.                   | 1925.                               | 2 delen |
| 531.                   | 1920-1934.                          | 1 deel  |
| 532.                   | 1926-1934.                          | 1 deel  |
| 563.                   | 1927.                               | 1 deel  |
| 513.                   | Inkoopboek van kolen.<br>1897-1923. | 1 deel  |
| 538.                   | Inkoopboeken<br>1861-1893           | 4 delen |
| 538.1.                 | 1861-1869.                          |         |
| 538.2.                 | 1870-1880.                          |         |
| 538.3.                 | 1881-1888.                          |         |
| 538.4.                 | 1888-1893.                          |         |
| 542.                   | Inkoopboek.<br>1868-1871.           | 1 deel  |
| 544.                   | Verkoopboek.<br>1866-1868.          | 1 deel  |

## 3. ANALYTISCHE STUKKEN

|      |                             |        |
|------|-----------------------------|--------|
| 536. | Schuldenboek.<br>1849-1860. | 1 deel |
|------|-----------------------------|--------|

## 4. BEWIJSSTUKKEN

### a. Facturen

|      |                                                                                         |          |
|------|-----------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| 522. | Facturenboek met inkomende facturen betreffende het onderhoud van wagens.<br>1926-1927. | 1 deel   |
| 552. | Inkomende facturen.<br>1874-1876.                                                       | onbekend |

*b. Kwitanties*

550. Registers van kwitanties.  
1925-1928. 10 delen
- 550.1. 1925, 26 juni – 31 dec.  
550.2. 1926, 4 jan. – 28 juli.  
550.3. 1926, 28 juli – 31 dec.  
550.4. 1927, 3 jan. – 12 dec.  
550.5. 1928, 1 jan. – 8 mrt.  
550.6. 1928, 9 mrt. – 8 mei.  
550.7. 1928, 8 mei – 30 juni.  
550.8. 1928, 2 juli – 23 aug.  
550.9. 1928, 24 aug. – 31 okt.  
550.10. 1928, 16 okt. – 11 dec.
551. Registers van kwitanties.  
1921-1926. 7 delen
- 551.1. 1921, 15 nov. – 1922, 29 mei.  
551.2. 1922, 29 mei – 1922, 4 okt.  
551.3. 1922, 4 okt. – 1923, 3 juni.  
551.4. 1923, 5 juni – 1923, 28 nov.  
551.5. 1923, 29 nov. – 1924, 14 juli.  
551.6. 1924, 14 juli – 22 jan. 1925.  
551.7. 1925, 22 jan. – 1926, 25 feb.
553. Kwitanties.  
1846-1869, 1871-1924. onbekend

*c. Rekeninguittreksels*

514. Rekeninguittreksels van Banque de Reports de Fonds Publics et de Dépôts.  
Ca. 1913-1914. 26 stukken
515. Rekeninguittreksels betreffende gas en elektriciteit.  
1914-1921. 59 stukken
- 519, 580-583. Rekeninguittreksels van Bureel der Postchecks.  
Onbekend. 412 stukken
519. 1924. 73 stukken.  
580. onbekend. 85 stukken.  
581. onbekend. 96 stukken  
582. onbekend. 85 stukken.  
583. onbekend. 73 stukken
601. Rekeninguittreksels van Banque Centrale de la Dendre.  
1925. 1 deel

*d. Diverse bewijsstukken*

- |      |                                                                                                |           |
|------|------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 520. | Stukken betreffende betalingen via cheques bij het Bureel der Postchecks.<br>1923.             | 2 delen   |
| 521. | Stukken betreffende betalingen via overschrijvingen bij het Bureel der<br>Postchecks.<br>1923. | 1 deel    |
| 566. | Stukken betreffende allerlei uitgaven.<br>Ca. 1911.                                            | 6 stukken |



### III. BEDRIJFSFUNCTIES

#### A. PRODUCTIE

|          |                                                                                                       |                       |
|----------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
| 469.     | Stukken betreffende de productie van buizen.<br>1856.                                                 | 1 deel                |
| 584-592. | Stukken betreffende productie.<br>1912-1921.                                                          | 2 stukken en 16 delen |
| 584.     | 1912.                                                                                                 | 4 delen               |
| 585.     | 1913.                                                                                                 | 4 delen               |
| 586.     | 1914.                                                                                                 | 4 delen               |
| 587.     | 1915.                                                                                                 | 1 deel                |
| 588.     | 1916.                                                                                                 | 1 deel                |
| 589.     | 1917.                                                                                                 | 1 deel                |
| 590.     | 1918.                                                                                                 | 1 stuk                |
| 591.     | 1919.                                                                                                 | 1 stuk                |
| 592.     | 1921.                                                                                                 | 1 deel                |
| 593.     | Stukken betreffende de productie van pannen en stenen in fabrieken nrs. 45,<br>46, 49 en 50.<br>1911. | 4 delen               |

#### B. VERKOOP

|                   |                                                                                                                                          |          |
|-------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|
| 371, 562.         | Prijslijsten.<br>Onbekend.                                                                                                               | Onbekend |
| 371.              | Algemeen, 1873-1886.                                                                                                                     | Onbekend |
| 562.              | Buizen, onbekend.                                                                                                                        | 1 deel   |
| 458-460.          | Stukken betreffende solvabiliteitsonderzoeken door onderzoekskantoor<br>Muller & Cie naar Belgische bedrijven en personen.<br>1889-1903. | 11 delen |
| 458.              | 1889-1903.                                                                                                                               | 7 delen  |
| 459.              | 1893-1896.                                                                                                                               | 3 delen  |
| 460.              | 1901-1903.                                                                                                                               | 1 deel   |
| 594-596, 602-607. | Stukken betreffende de verkoop van stenen.<br>1924-1934.                                                                                 | 17 delen |
| 594, 602-605.     | Machinesteen Rijnvorm.                                                                                                                   |          |
| 594.              | 1927-1929.                                                                                                                               | 2 delen  |
| 602.              | 1924-1926.                                                                                                                               | 3 delen  |
| 603.              | 1929-1931.                                                                                                                               | 2 delen  |
| 604.              | 1931-1932.                                                                                                                               | 2 delen  |
| 605.              | 1933-1934.                                                                                                                               | 2 delen  |
| 595, 608.         | Machinesteen Engelse vorm.                                                                                                               |          |
| 595.              | 1926-1928.                                                                                                                               | 2 delen  |
| 608.              | 1929-1931.                                                                                                                               | 1 deel   |

|      |                                             |        |
|------|---------------------------------------------|--------|
| 596. | Machinesteen Amerikaanse vorm.<br>1928.     | 1 deel |
| 606. | Machinesteen Waelvorm en Rijnvorm.<br>1931. | 1 deel |
| 607. | Machinesteen Waelvorm.<br>1924-1927.        | 1 deel |

## C. TRANSPORT

|          |                                                                                       |             |
|----------|---------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 470-471. | Zeevrachtbrieven.<br>1868, 1915.                                                      | 80 stukken  |
| 470.     | 1868.                                                                                 | 11 stukken  |
| 471.     | 1915.                                                                                 | 69 stukken  |
| 472.     | Onkostennota's betreffende scheepstransport.<br>1868.                                 | 17 stukken  |
| 473.     | Algemene briefwisseling betreffende scheepstransport.<br>Ca. 1870.                    | 80 stukken  |
| 474.     | 'Aanvraag tot het bekomen van een invoervergunning' voor Duitsland.<br>Ca. 1913-1919. | 4 stukken   |
| 475.     | Persoonlijke notaboekjes betreffende buitenlands transport.<br>1883.                  | 3 delen     |
| 476.     | Stukken betreffende afgesloten verzekeringen betreffende scheepstransport.<br>1880.   | 31 stukken  |
| 477.     | Briefwisseling betreffende verzekeringen betreffende scheepstransport<br>1890.        | 22 stukken. |
| 516.     | Stukken betreffende buitenlands transport van dakpannen.<br>Ca. 1882.                 | 35 stukken  |
| 554.     | Vrachtbrieven.<br>1921.                                                               | 107 stukken |

# BIJLAGEN

## A. LIJST VAN BIJ HET ARCHIEF AANGETROFFEN KRANTEN

Deze bijlage is een lijst van de kranten die werden aangetroffen bij het archief. Van de kranten zonder nummering is het niet bekend welke nummers er aanwezig zijn in het depot.

*Aankondiger van Boom en omstreken.* 59(1907)28.

*Aenkondiger van Boom en der omliggende steden en dorpen.* 30(1878)11,43-44; 32(1880)24-26; 33(1881)41; 35(1883)50; 36(1884)3,12; 50(1898)14; 51(1899)10,33; 54(1902)4.

*Algemeen Nederlandsch Advertentieblad*

*Annales Ecclésiastiques*

*Bâtir*

*Chronique des Travaux Publics*

*De Koophandel van Antwerpen*

*De Nederlandsche Gids*

*De Rupelbode: weekblad voor Boom en omstreken.* 2 (1886) 13-15; 2(1886)13-15; 9(1893)1-23,25-32,34-42,44,46-48,50-53; 11(1895)24; 12(1896)1-6,8-23,25-26,28-29,31-47,49; 13(1897)8; 14(1898)3; 22(1906)47; 23(1907)23; 28(1912)2.

*De Rupelgalm van Boom en omliggende dorpen: nieuws- en aankondigingsblad.* 3(1879)14-26,28-33,36-51.

*De Rupelgalm: nieuws- en aankondigingsblad van Boom.* 1 (1877/78)1-52; 2(1878)1,4-10,12-19,21-24,26-27,30-31,34-52; 3(1879)1-13.

*Gazet van Antwerpen*

*Gazet van Boom: nieuws- en aankondigingsblad.* 3 (1879) 52; 4 (1880) 1-18,20-31,33-52; 5 (1881) 1-22,24-52.

*Het Handelsblad van Antwerpen*

*Het Vlaamsche volk: katholiek volksgezind dagblad voor België.* 4(1897)183-184,186-188,190-191,194,196-198,204,211-212,215-216,218-219,222-223,231,237-238,241,243,248,250-256,259-261,263-264,266; 5(1898)5,59,68.

*Ierseksche en Thoolsche Courant*

*Journal “en Famille”*

*Journal de Bruxelles*

*L’annonce Industrielle*

*L’omnibus Illustré*

*La Cote Libre*

*La Finance Illustrée*

*La Métropole*

*Le Bien Public*

*Le Patriote*

*Le patriote illustré.* 5(1889)16-52; 6(1890)1-52; 7(1891)1-21,23-31,33-52; 8(1892)1-34,36-52; 9(1893)1-32,34-43,45-51,53; 10(1894)1.

*Moniteur Officiel*

*Nederlandsch Amerikaansch Weekblad*

*Onze Belangen*

*Service Immobilier*

*Union*

## **B. LIJST VAN DOCUMENTATIESTUKKEN BETREFFENDE OVENS EN MACHINES**

Deze bijlage omvat twee lijsten van documentatiestukken betreffende ovens en machines. Deze lijsten werden gerangschikt op basis van de naam van de constructeur van de ovens en machines. In de derde kolom wordt de inventarisnummer gegeven van de archiefbestanddelen die betrekking hebben op de constructeur.

### **1. OVENS**

| <b>Naam constructeur</b>   | <b>Inv. nrs.</b> |
|----------------------------|------------------|
| Arnold Frères & Cie.       | 454              |
| Bolsius                    | 456              |
| C. - E. Bourry             | 451              |
| Jacob Buhrer               | 449              |
| Compagnie Auxiliaire Belge | 446              |
| Richard Goll               | 444              |
| Ed. Hanappe L, Bero & Cie. | 450              |
| Hanquinaux                 | 452              |
| Albert Hirt & Cie.         | 447              |
| Jan Jaarsma                | 457              |
| J.-P. Lefèvre              | 455              |
| G. Pelerin                 | 448              |
| Scheidt & Cie.             | 443              |
| Jules Terrisse             | 445              |
| Ernest Thomas              | 453              |

### **2. MACHINES**

|   | <b>Naam constructeur</b> | <b>Inv. nrs.</b> |
|---|--------------------------|------------------|
| A | A.E.G.-Union Electrique  | 275              |
|   | Aikin & Drummond         | 54               |
|   | Théo Albert Fils         | 112, 173         |
|   | Alphonse Alberts         | 328              |

|   |                                    |                   |
|---|------------------------------------|-------------------|
|   | Alberts & Opsomer                  | 327               |
|   | André A.                           | 156               |
|   | Anglo-Belgian Engineering          | 103               |
|   | Export-Anzeiger                    | 206               |
|   | Usines Ashworth                    | 76                |
|   | Ateliers de Construction de Boussu | 201               |
| B | Babcock & Wilcox Cie.              | 164, 186          |
|   | Maschinenfabrik Badenia            | 13                |
|   | G. Bailly-Mathot                   | 305               |
|   | Baise Auguste                      | 95                |
|   | MM. Balcke & Co.                   | 503               |
|   | Usines Beduwé                      | 106, 262, 499     |
|   | J. & L. Bero                       | 260               |
|   | Blackstone & Co.                   | 57                |
|   | M. Bohn & Comp.                    | 132               |
|   | M. - E. Boland                     | 49                |
|   | Bollinckx A.                       | 29A               |
|   | Bollinckx H.                       | 30, 489, 506      |
|   | Bolze H.                           | 20                |
|   | Bonnicart J.-P.                    | 347               |
|   | Bosson Frères                      | 211               |
|   | Boulet, Lacroix et Compagnie       | 3                 |
|   | Bourrages Charlier                 | 309               |
|   | Brethon                            | 1                 |
|   | Brison Omar                        | 115, 195          |
|   | Chaudronneries Pierre Brouhon      | 167               |
|   | Brown, Boveri & Cie.               | 202               |
|   | Buckens J.-G.                      | 280               |
|   | Buhler Frères                      | 64, 143, 205, 478 |
|   | Buhrer Jacob                       | 193               |
|   | H. Bulze & Co.                     | 41                |
|   | Burberg Ernest                     | 141               |
|   | Busschodts A.                      | 117               |

|   |                                         |             |
|---|-----------------------------------------|-------------|
| C | C.W. Raymond & Co.                      | 52          |
|   | The Campbell Gas Engine Company Limited | 59          |
|   | Campbell                                | 82          |
|   | Carels Frères                           | 123, 228    |
|   | Carlier Fr.                             | 495         |
|   | Castado G.                              | 99          |
|   | Ateliers & Fonderies Ceulemans          | 91          |
|   | Ceulemans H.                            | 109         |
|   | Chambers Frères en Cie.                 | 61          |
|   | SA du Charbonnage de Mancinelle-Nord    | 484         |
|   | Charles Antoine                         | 223         |
|   | H. Chasles Succr.                       | 320         |
|   | SA Cita                                 | 222         |
|   | Henry Clayton, Son, Howlett & Venables  | 68, 69, 362 |
|   | Cois Henri                              | 108         |
|   | Cöln - Ehrenfeld                        | 326         |
|   | Compagnie d'Applications Mécaniques     | 137         |
|   | Compagnie des Moteurs                   | 72          |
|   | Corrorie de Mont-St-Amand               | 351         |
|   | Couvreur Maurice                        | 232         |
|   | Jonathan Creager's Sons Co.             | 60          |
| D | Dauchot Joseph                          | 276         |
|   | Davey, Paxman & Cie.                    | 51          |
|   | Charles de Broeu                        | 348         |
|   | Ch. De Grelle & Cie.                    | 159         |
|   | De Naeyer & Cie.                        | 187         |
|   | Louis De Naeyer                         | 197         |
|   | De Nobele - Nolet & Bracq               | 341         |
|   | Edouard de Saint-Hubert                 | 42, 90      |
|   | S.A. de Saint-Léonard                   | 332         |
|   | Richard De Schepper                     | 124         |
|   | De Smedt - Heymans                      | 165         |
|   | H. De Wit                               | 318         |

|   |                                |                   |
|---|--------------------------------|-------------------|
|   | Etablissements Decauville Aîné | 251               |
|   | Deckers, A.                    | 235               |
|   | Usine A. Dekeyser              | 283               |
|   | Delahaye                       | 272, 293          |
|   | Alphonse Demarez               | 86                |
|   | Les Fils de A. Derome          | 239, 247, 349     |
|   | S.A. des Fours de Laeken       | 313               |
|   | O. Destatte Fils               | 322               |
|   | Gasmotoren Fabrik Deutz        | 37, 271, 307, 325 |
|   | Moteur "Otto" Deutz            | 19, 166           |
|   | Friedr. Dorp                   | 311               |
|   | M. & J. Dubois                 | 43                |
|   | Désiré Dubois & Fils           | 259               |
|   | Julien Dulait                  | 344               |
|   | Jean Dupont                    | 89                |
|   | Alfred Dutry                   | 359               |
| E | E. Eggermont                   | 118, 330          |
|   | H. Elbers                      | 100               |
|   | SC Electric                    | 134               |
|   | S.A. Energie                   | 491               |
|   | Escher & Bayet                 | 45                |
| F | Ernst Färster & Co.            | 154               |
|   | Louis Fenard                   | 147               |
|   | Georges Fettweis & Cie.        | 308               |
|   | Etablissement Fetu-Defize      | 47, 75, 135       |
|   | Bernhard Fischer & Winsch      | 204               |
|   | Florimond Robyn                | 122               |
|   | Charles Focquet                | 487               |
|   | Etablissement L. Fontaine      | 194               |
|   | Force-Eclairage                | 258               |
|   | Frédéric Fouché                | 316               |
|   | Fouché & De Laharpe            | 299               |
|   | Johann Frei                    | 257               |



|   |                                                 |                                |
|---|-------------------------------------------------|--------------------------------|
|   | C. Frohwein                                     | 494                            |
|   | Fumière Frères                                  | 160                            |
|   | W. Fürstenberg                                  | 357                            |
| G | Gallasch R.                                     | 317                            |
|   | Galler Frères                                   | 354                            |
|   | Garcia                                          | 79                             |
|   | A. Garcia & Cie.                                | 171                            |
|   | Garcia & Duwaerts                               | 198                            |
|   | E. Gardel                                       | 10                             |
|   | Gardier Frères                                  | 152                            |
|   | Garvens W.                                      | 267, 273                       |
|   | Gauhe, Gockel & Cie                             | 18                             |
|   | A. Gausset & Cie.                               | 104, 168, 336, 496             |
|   | Gehrig R.                                       | 8                              |
|   | Gemeentebestuur van Boom                        | 126                            |
|   | G. Getting & A. Jonas                           | 242                            |
|   | Giesserei und Maschinenfabrik Konstanz Wuhrmann | 296                            |
|   | Koller & Cie                                    |                                |
|   | Gildemeister & Kamp                             | 266                            |
|   | Gits & Co.                                      | 203                            |
|   | Goldstein Mortitz                               | 15                             |
|   | Görlitz                                         | 16                             |
|   | E. Gossiaux en J. Blanchard                     | 4                              |
|   | Graddon                                         | 70                             |
|   | Graddon G.                                      | 172                            |
|   | Graddon C.                                      | 340, 369                       |
|   | Griesemann & Co.                                | 261                            |
|   | Griffin                                         | 111, 138                       |
|   | Groke Th.                                       | 22, 209, 241, 264, 290,<br>479 |
|   | Gruson H.                                       | 25                             |
|   | Gebroeders Guttsman                             | 229, 274                       |
| H | Halsband & co.                                  | 21                             |

|   |                              |                       |
|---|------------------------------|-----------------------|
|   | Ed. Hanappe, L. Bero & Cie.  | 150, 279, 334, 493    |
|   | Maison C. Haudry - Roufosse  | 87                    |
|   | Hauzoul Jules                | 346                   |
|   | Hauzoul, J.                  | 236                   |
|   | Hennebique                   | 345                   |
|   | Hinden Fritz                 | 256                   |
|   | Hoffmann Frédéric            | 185                   |
|   | F.-E. Holtschneider          | 93, 210               |
|   | Honoré R.                    | 120                   |
|   | Houben Louis                 | 136                   |
|   | Hovers A.                    | 98                    |
|   | Sidney G.W. Hunter & Co.     | 55, 65                |
| I | E. Isbecque & Cie.           | 352                   |
| J | Joly & Foucart               | 366                   |
|   | W. Juchem & Fils             | 312                   |
|   | Usines de Jumet              | 94                    |
| K | Kamp & Soeten                | 113                   |
|   | Geogr Kessler                | 225                   |
|   | Kettenhofen N.               | 179, 214              |
|   | Keystone Lubricating Company | 486                   |
|   | Kjobenhavns Patens Bureau    | 133                   |
|   | Kleine, Neuschäfer & Co.     | 218                   |
|   | Köln-Ehrenfeld               | 28                    |
|   | Koppel, Arthur               | 207, 233              |
|   | Kuhn & Martens               | 483                   |
|   | A. Kuhnert & Co.             | 26                    |
| L | La Soudure Autogène          | 356                   |
|   | Lacroix et Cie.              | 253                   |
|   | Edouard Laeis & Cie          | 27, 39, 216, 227, 254 |
|   | Désiré Lallemand             | 96                    |
|   | L'Annuaire de L'Industrie    | 321                   |
|   | Heinrich Lanz - Mannheim     | 17, 34, 182, 485      |
|   | Charles Layh                 | 337                   |

|   |                                                       |                        |
|---|-------------------------------------------------------|------------------------|
|   | Lays                                                  | 29B                    |
|   | P.-J. Lefèvre                                         | 353                    |
|   | Jules Leirens & Frère                                 | 315                    |
|   | E. Lenglez & Co.                                      | 116, 342               |
|   | Jules Lissoir-Debeur                                  | 208                    |
|   | Meccanica Lombarda Monza                              | 131, 213, 292, 364     |
|   | Bergedorfer Maschinenfabrik Alb. Lüdtké & von Oertzen | 178, 252, 298          |
|   | G. Luther                                             | 324                    |
| M | Maison Beer SA                                        | 162, 281, 488,         |
|   | Maison Piat                                           | 5                      |
|   | Mannheimer Maschinen-Fabrik                           | 286                    |
|   | Maro                                                  | 32                     |
|   | H.R. Marsden                                          | 66                     |
|   | Alfred Martin                                         | 85                     |
|   | R.-E. Mathot                                          | 119, 139, 331          |
|   | Mathot & Bailly                                       | 127                    |
|   | Maxted & Knott                                        | 58                     |
|   | Mennig Jules & Cie.                                   | 158, 74                |
|   | Edouard Mennig                                        | 361                    |
|   | Menning Frères                                        | 102                    |
|   | M. Merdenz                                            | 226, 263, 291          |
|   | Pierre Michiels & Co.                                 | 148                    |
|   | Michiels Frères                                       | 314                    |
|   | Thomas Middleton & Co.                                | 63, 363                |
|   | Moderne Ziegeleimaschinen                             | 294                    |
|   | J. Moonens et L. Gaucet                               | 71, 146, 157, 269, 498 |
|   | Harry Moore                                           | 200, 215               |
|   | Léon Moreau                                           | 192                    |
|   | Herbert Morris & Bastert                              | 350                    |
|   | S.A. de Moteurs à Gaz Cologne Ehrenfeld               | 83                     |
|   | Muller en Roger                                       | 7                      |
| N | Papeterie Nias                                        | 500                    |

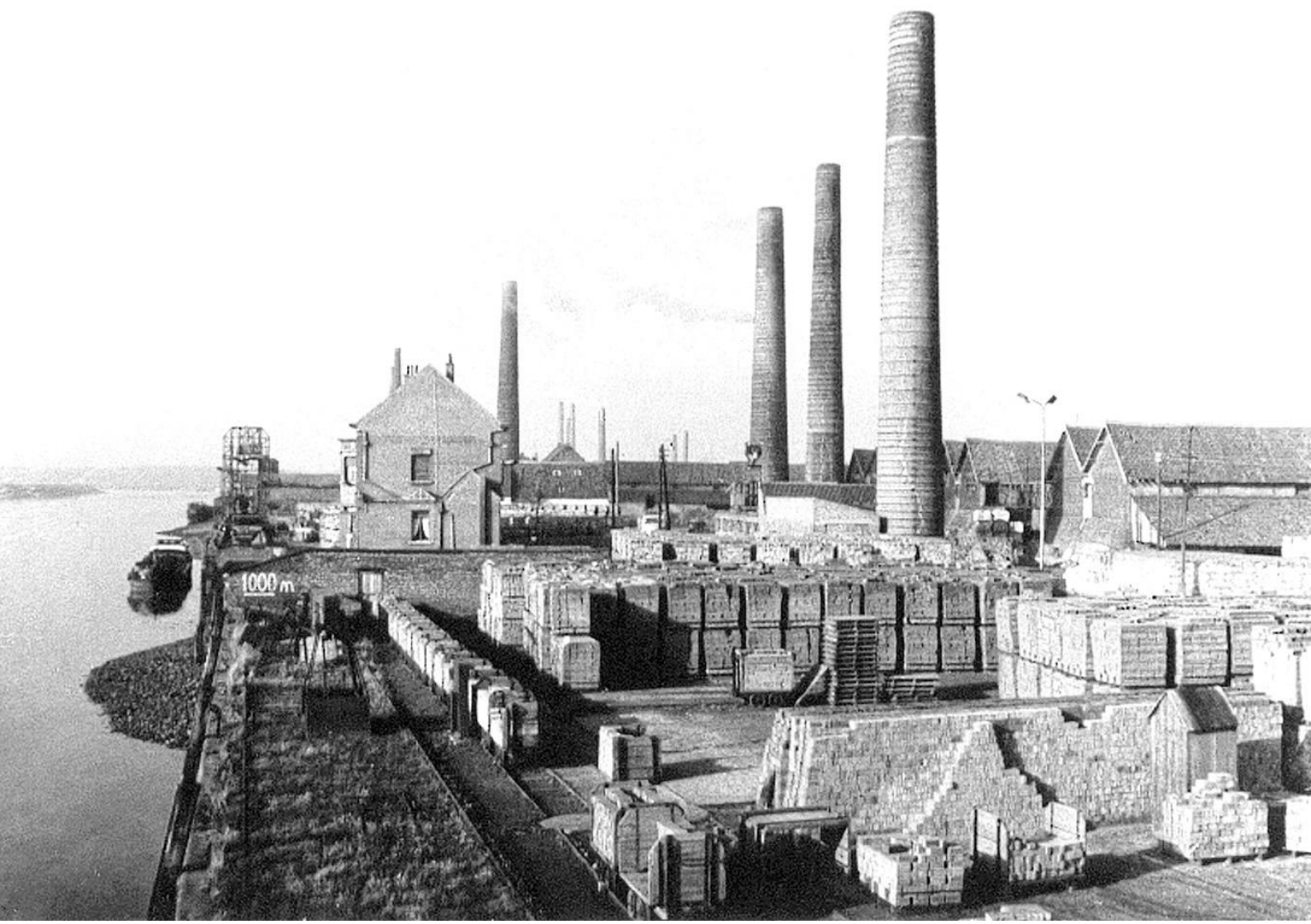
|   |                                               |                        |
|---|-----------------------------------------------|------------------------|
|   | Nienburger Eisengiesserei und Maschinenfabrik | 23, 38, 180, 245       |
|   | Chs. Nolet                                    | 84                     |
|   | Ateliers Nolet                                | 169                    |
|   | Henry Nyssens                                 | 50, 284, 300, 304, 501 |
|   | Nyssens Frères                                | 110, 175               |
| O | Henri Olbrechts                               | 220                    |
|   | Orenstein & Koppel                            | 234                    |
|   | André Orval                                   | 231                    |
| P | Paetow Frères                                 | 343                    |
|   | W. & C. Pantin                                | 368                    |
|   | Maison Emile Panzer                           | 155                    |
|   | Panzer & Bohmrich                             | 278                    |
|   | G. Pelerin & Co.                              | 130, 367               |
|   | SA Du Phoenix                                 | 163                    |
|   | Phoenix Nouveau                               | 196                    |
|   | Pierre Brouhon                                | 505                    |
|   | Pierson                                       | 11                     |
|   | J. & O.G. Pierson                             | 80                     |
|   | Gazogène Pierson                              | 145                    |
|   | Pierson, Barger & Cie.                        | 44, 81, 144, 170, 323  |
|   | Pinette G.                                    | 2, 248, 255            |
|   | Poock & Herrmann                              | 240                    |
|   | Priestman                                     | 243                    |
| Q | Queen's Engineering Works                     | 53                     |
| R | Rademaekers L.                                | 128, 270, 492          |
|   | Raupach Richard                               | 33                     |
|   | Recke O.                                      | 268, 329               |
|   | Ateliers Frédéric Recq De Malzine             | 302                    |
|   | Relecom & Fils                                | 48, 174                |
|   | Renou Frères                                  | 9                      |
|   | Rieter & Koller                               | 14, 129, 277, 297, 480 |
|   | Rixdorfer Maschinenfabrik                     | 24, 191                |
|   | Robyn Frères                                  | 97                     |

|   |                                                              |              |
|---|--------------------------------------------------------------|--------------|
|   | Louis Rochez                                                 | 360          |
|   | Emile Rocteur & Cie.                                         | 189          |
|   | Maschinenfabrik W. Roscher                                   | 40           |
|   | Johannes Roth A.-G.                                          | 31, 177, 224 |
|   | Rousselle & V. & J. Snutsel Fils                             | 497          |
|   | Ruston Procton & Co.                                         | 56, 301      |
| S | Sabbe - Maselis                                              | 88, 101      |
|   | Sabbe & Steenbrugge                                          | 244          |
|   | Sächsische Turbinenbau- und Mashinen-Fabrik                  | 35, 265      |
|   | Louis Sacré & Frères                                         | 230          |
|   | Scheidt & Cie.                                               | 249          |
|   | F. Schildknecht                                              | 338          |
|   | Alfred Schulze                                               | 504          |
|   | Alexandre Shanks et Son                                      | 339          |
|   | Siemens-Schuckert Werke                                      | 306          |
|   | Garrett Smith & Co.                                          | 181, 212     |
|   | Société Allemande                                            | 184          |
|   | Société d'Electricité et de Mécanique                        | 221          |
|   | Société Française des Pompes Worthington                     | 121          |
|   | Société Nationale des Industries de Construction en Belgique | 246          |
|   | Dr. Bernhardi Sohn                                           | 219          |
|   | Succursale Belge de la S.A. des Moteurs à Gaz 'OTTO'         | 77           |
|   | Sulzer                                                       | 6            |
| T | The American Clay - Working Machinery Co.                    | 62, 287      |
|   | The British Westinghouse                                     | 67           |
|   | Ateliers du Thiriau                                          | 73, 153      |
|   | Tilburgsche Constructie Werkplaatsen en Machinefabriek       | 114          |
|   | Auguste Timmermans                                           | 190          |
|   | A. Tordeur - Bommert                                         | 46, 335      |
|   | Tuyaux Métalliques Flexibles                                 | 303          |
| U | Usines & Aciéries de la Campine                              | 217          |

|   |                                                                 |                        |
|---|-----------------------------------------------------------------|------------------------|
|   | Usines de Braine-Le-Comte                                       | 481                    |
|   | SA des Usines de Jumet                                          | 161                    |
| V | Valcke Frères                                                   | 142                    |
|   | Van Coppenolle Frères                                           | 490                    |
|   | M. Van den Bergh                                                | 482                    |
|   | Van Goethem                                                     | 107                    |
|   | Edmond Van Offel                                                | 78                     |
|   | A.-J. Van Robays                                                | 310                    |
|   | Verlinde, Maurice                                               | 237                    |
|   | Louis Verwilghen & Co.                                          | 238, 335               |
| W | Ateliers Walschaerts                                            | 125, 199               |
|   | Wanner & Cie.                                                   | 289                    |
|   | E. Wauters - Verhaegen                                          | 140                    |
|   | Gebrüder Weismüller                                             | 288                    |
|   | Eisenwerk Weserhütte                                            | 176                    |
|   | John Whitehead et Cie.                                          | 188                    |
|   | Gaston Willemyns                                                | 358                    |
|   | Wolf R.                                                         | 12, 105, 183           |
|   | Wybauw J.H.                                                     | 149                    |
|   | Wyckmans & Denys                                                | 92                     |
| Z | Zeitzer Eisengiesserei und Maschinenbau - Actien - Gesellschaft | 36, 250, 285, 295, 502 |
|   | W. Zeyen                                                        | 333                    |
|   | Ateliers Zimmerman-Hanrez. & Cie.                               | 151, 365               |

## **Deel II: Inventarisatie van het archief van de Steenbakkerijen Damman nv**

# **Inventaris van het archief van de Steenbakkerijen Damman nv (1950-2000)**





INVENTARIS VAN HET ARCHIEF VAN DE STEENBAKKERIJEN DAMMAN NV

1950-2000

Inventaris van het archief van de  
**Steenbakkerijen Damman nv**

1950-2000

door

Marek FENNERS

2020

# ALGEMENE BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF<sup>22</sup>

## I. IDENTIFICATIE

|                             |                                                                  |
|-----------------------------|------------------------------------------------------------------|
| <i>Referentie:</i>          | BE Museum Rupelklei, Archief van de Steenbakkerijen<br>Damman nv |
| <i>Naam:</i>                | Archief van de Steenbakkerijen Damman nv                         |
| <i>Datering:</i>            | 1950-2000 (vnl. 1950-1988)                                       |
| <i>Beschrijvingsniveau:</i> | Archiefbestand                                                   |
| <i>Omvang:</i>              | 1267 nrs. (33,1 m)                                               |

## II. GESCHIEDENIS VAN ARCHIEFVORMER EN ARCHIEF

### A. ARCHIEFVORMER

De naam van de archiefvormer is Steenbakkerijen Damman nv of nv Steenbakkerijen Damman. Het bedrijf werd opgericht op 23 januari 1950, gesloten op 31 januari 2003, ontbonden en in vereffening gegaan op 11 maart 2008 en uiteindelijk werd de vereffening gesloten op 1 maart 2012. De maatschappelijke zetel was Steenbakkerijen 32, 2845 Niel, meer bepaald in het steenbakkersgehucht Hellegat.<sup>23</sup> Verschillende grofkeramische waren, waaronder machinale en manuele bakstenen ('machien- en handsteen') en dakpannen, werden geproduceerd. De Steenfabrieken Peeters en Van Mechelen nv (1932-2011) was een dochterbedrijf in Noeveren, Boom.

De activiteiten van de familie Damman in de steenbakkerijnijverheid gaan echter zeker terug tot in de achttiende eeuw. Op het einde van de achttiende eeuw bevond er zich op het adres de steenbakkerij Verbeeck Frères et Soeurs. Zeker tegen 1892 was ook de familie Damman betrokken in het bedrijf en droeg het de naam steenbakkerijen MM. Verbeeck en Damman. Rond 1910 werd de steenbakkerij Damman en Zonen opgericht, de directe

---

<sup>22</sup> De afbeelding op het titelblad: "De steenkade van Damman", ca. 1950-1960, fotoverzameling Paul de Niel, Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen vzw, Boom.

<sup>23</sup> Bij de opening van de vereffening (11 maart 2008) werd de maatschappelijke zetel echter wel gewijzigd naar Hazeweg 15, 2840 Rumst.

voorganger van de Steenbakkerijen Damman nv. In 1923 werd het omgevormd tot een vennootschap onder firma door Louis Damman (1867-1928), zoon Désiré (1900-1986) en schoonzonen Van Tichelen en Mouriau. Het bedrijf lijkt te zijn ontbonden rond het jaar 1949; de gronden en installaties werden begin 1950 openbaar verkocht aan de nieuw opgerichte Steenbakkerijen Damman nv. De stichters waren Petrus (of Piet) van Mechelen (1904-1989), Désiré Damman (1900-1986) en Pieter-Albert Peeters.

Tijdens de laatste decennia van de twintigste eeuw en het eerste decennium van de eenentwintigste eeuw stopten heel wat Belgische steenbakkerijbedrijven, zo ook de Steenbakkerijen Damman nv. De directe aanleiding waren onoverkomelijke kosten ten gevolge van een decreet uit 2002 dat steenbakkerijen verplichtte om een rookgaszuiveringsinstallatie te plaatsen. Het bedrijf werd onder meer geleid door Petrus van Mechelen, Désiré Damman, Prosper Van Reeth en Jan Segers.

## **B. ARCHIEF**

### **1. GESCHIEDENIS**

Na de sluiting van Steenbakkerijen Damman nv in 2003 werd het archief in 2007 aan Steenbakkerijmuseum 't Geleeg geschonken, een museum over de steenbakkerijnijverheid dat destijds gevestigd was in de Steenberghoekstraat 32 in Rumst. Bij de afbraak van de gebouwen van de steenbakkerij kregen de medewerkers van het museum de toestemming om alles wat interessant werd gevonden voor het museum mee te nemen, zo ook het archief. Tijdens zijn verblijf in het museum werd het bestand noch beschreven noch geordend. Het merendeel van de stukken werd bewaard in de oorspronkelijke archiefdozen; een klein deel lag los of stak in de oorspronkelijke ringmappen. Aangezien enkele stukken in Museum Rupelklei heden ten dage bewaard worden in niet-oorspronkelijke archiefdozen, is het waarschijnlijk dat de medewerkers losliggende stukken hebben samen gestoken in archiefdozen.<sup>24</sup>

Over de periode wanneer de stukken werden bewaard bij de archiefvormer hebben we binnen de tijdspanne van deze masterproef niet veel kunnen terugvinden. In de gids voor bedrijfsarchieven in de provincie Antwerpen van Devos et al. (2002) wordt er een archiefbestand van nv Steenbakkerijen Damman vermeld dat destijds bewaard werd bij het

---

<sup>24</sup> Telefoongesprek met Walter Van Den Neucker, medewerker van Steenbakkerijmuseum 't Geleeg op 2 augustus 2020.

bedrijf zelf. Het archief dat het voorwerp is van deze inventaris, betreft hoogstwaarschijnlijk (een deel van) dat bestand. De tekst duidt aan dat het bestand bestond uit dynamisch en statisch archief met een omvang van respectievelijk 10-100 meter en 0-1 meter. Het bestand zou voornamelijk briefwisseling en boekhouding omvatten – wat overeenkomt met het archief in deze inventaris.

## **2. VERWERVING**

In 2016 werd het archief samen met het archief Verstrepen in bewaring gegeven aan Museum Rupelklei. Steenbakkerijmuseum 't Geleeg zou immers verhuizen naar een nieuwe locatie, waar geen geschikte ruimte aanwezig was om te fungeren als archiefdepot. In Museum Rupelklei werden de stukken ondergebracht in een bergruimte. Aangezien er geen overdrachtslijst werd opgemaakt, is het zeker dat de fysieke ordening van de stukken in belangrijke mate niet werd behouden. De medewerkers van Museum Rupelklei hebben getracht aan de hand van de opschriften de dozen te ordenen. Ze hebben evenwel geen stukken verwisselt van doos, noch losse stukken bijeengestoken in dozen. De stukken die loslagen en bewaard werden in ringmappen, waren bij het terugvinden sterk vermengd met stukken van de steenbakkerij Gebroeders Cuykens en in mindere mate van de steenbakkerijen Frateur en Verstrepen. Deze vermenging was hoogstwaarschijnlijk al aanwezig toen de stukken zich bevonden bij Steenbakkerijmuseum 't Geleeg.<sup>25</sup>

## **III. INHOUD EN STRUCTUUR**

### **A. INHOUD**

Het overgrote deel van het archief stamt uit de eerste dertig jaar van de bestaansperiode van Steenbakkerijen Damman nv, met name van de jaren 1950 tot en met de jaren 1980. Voor de periode van de jaren 1990 tot en met de sluiting van het bedrijf in 2003 werden slechts enkele kleine series leveringsbonnen uit 1998-2000 bewaard. Geografisch hebben de stukken

---

<sup>25</sup> Gesprek met Mon Lambrechts en Luc Swenden, respectievelijk voorzitter en penningmeester van Museum Rupelklei, op 31 juli 2020.

voornamelijk betrekking op het gehucht Hellegat, de gemeente Niel en de Rupelstreek. Wegens tijdsgebrek werd niet het gehele archief geïnteriseerd; een klein aantal stukken werd niet opgenomen in de inventaris.

Hoewel het archief voor het grootste gedeelte bestaat uit een handvol grote series stukken die voornamelijk vrij basale informatie omvatten, zijn er zeker historisch waardevolle stukken en series aan te wijzen. Zo bevinden zich er in de afdeling algemeen beheer briefwisseling uit de periode 1970-1982 en de waardevolle registers van de notulen van de raad van bestuur en de algemene vergadering van aandeelhouders uit de periode 1950-1960. De afdeling financieel beheer bestaat nagenoeg enkel uit boekhoudkundige stukken, en dan voornamelijk uit grote series facturen, rekeninguittreksels en andere bewijsstukken. Tegelijkertijd vinden we er ook stukken terug met een hoger synthetisch gehalte: een register van balansen, een inventarisboek, winst- en verliesrekeningen, diverse statistische overzichten, grootboeken en, klanten- en leveranciersrekeningen. De stukken onder de afdeling personeelsbeheer betreffen voornamelijk onderwerpen als individuele werknemers, sociale verkiezingen, sociale premies en sociale uitkeringen. De bulk van de stukken betreft echter de grote serie loonfiches. De laatste afdeling commercieel beheer omvat onder meer belangrijke overzichten en registers van de leveringen. Tot slot stippen we de hiaten in het archief aan. Opvallend ontbreken heel wat stukken voortkomend uit de bedrijfsfuncties bestuur (bv. de oprichtingsakte en de statuten), dagelijkse leiding, financiën<sup>26</sup>, productie, research en marketing.

## **B. ORDENING**

Aangezien er geen archiefschema's of ordeningsplannen bewaard werden, was het noodzakelijk om een eigen archiefschema uit te werken voor de ordening van dit archief. Afgaande op enkele inventarissen van bedrijfsarchieven lijken archivariissen zich voor het uitwerken van archiefschema's voor bedrijfsarchieven te beroepen op voornamelijk twee inspiratiebronnen, namelijk de model-archiefschema's van Coppens (2014) en de analyse van bedrijfsarchieven door Vancoppenolle (2002). Coppens stelde het gebruik voor van twee model-archiefschema's, een archiefschema volgens organisatiestructuur en een functioneel archiefschema. Deze

---

<sup>26</sup> Meer bepaald thema's zoals het kapitaal van het bedrijf, de relaties met de banken, de investeringen en de subsidies, de kostprijsberekeningen en begrotingen, de belastingen enz.

schema's werden gehanteerd door Van Dijck (2016) en in een mindere mate door De Trogh (2008).

De typologische studie van Vancoppenolle was echter meer invloedrijk; het vormt zo de belangrijkste inspiratie voor de inventarissen van Eeckelaert (2003), Dambruyne (2008 en 2018), De Trogh (2008) en Wouters (2016). In haar typologische studie van bedrijfsarchieven maakte Vancoppenolle (2002a) een schema op dat de belangrijkste functies van bedrijven toont: algemeen management, financiën, boekhouding, personeelsbeheer, commercieel beheer, en productie en research. Gebaseerd op deze functies ontwierp ze de archiefschema's voor de archieven van de nv Kempense Steenkolenmijnen (Vancoppenolle, 1998; Vancoppenolle & Van der Eycken, 2000). Op een vergelijkbare manier gebruikten de genoemde archivariissen het schema voor het bepalen van de afdelingen op het eerste niveau van hun archiefschema. De inventaris van Dambruyne (2008) bijvoorbeeld omvat de volgende afdelingen: algemeen beheer, financieel beheer, personeelsbeheer, commercieel beheer, productie en fotocollectie.

De ordening op het eerste niveau van dit archief werd ook gebaseerd op het schema van Vancoppenolle. De model-archiefschema's van Coppens werden niet weerhouden omwille van diverse redenen. Ten eerste was het model-archiefschema volgens organisatiestructuur geen optie. Aangezien in het archief geen organigrammen werden teruggevonden en er geen bedrijfsstructuur teruggevonden werden bij het historisch onderzoek rond de steenbakkerij, ontbreekt enig zicht op de interne bedrijfsstructuur. Bovendien werd functie als primair ordeningscriterium gekozen omdat het beter het verband tot uiting brengt tussen de handelingen en activiteiten van het bedrijf en de archiefvorming.

Het functionele schema van Vancoppenolle kreeg onze voorkeur boven het functionele model-archiefschema van Coppens hoofdzakelijk vanwege van zijn voornoemde populariteit. Mijns inziens is het schema van Vancoppenolle ook heel wat intuïtiever en overzichtelijker. Voor het bepalen van afdelingen op latere niveaus werd naast het werk van Vancoppenolle ook inspiratie opgedaan uit de voornoemde inventarissen en het functionele model-archiefschema van Coppens. Er werd uiteraard ook rekening gehouden met de oorspronkelijke ordening die werd aangebracht door de archiefvormer, en de specifieke functies, activiteiten en processen van de Steenbakkerijen Damman nv. Dit is het archiefschema van deze inventaris:

## I. Algemeen beheer

### A. Bestuur

### B. Briefwisseling

## II. Financieel beheer

- A. Financiën
- B. Boekhouding
  - 1. Jaarstukken en statistische overzichten
    - a. Jaarstukken
    - b. Statistische overzichten
  - 2. Synthetische stukken
  - 3. Chronologische stukken
  - 4. Analytische stukken
  - 5. Bewijsstukken
    - a. Facturen
    - b. Diverse bewijsstukken
  - 6. Diverse stukken
- III. Personeelsbeheer
- IV. Commercieel beheer
  - A. Inkoop en verkoop
  - B. Transport

**Figuur 1.** Archiefschema van deze inventaris

Vooraleer over te gaan naar de bespreking van de afdelingen maak ik een korte opmerking over de oorspronkelijke ordening van het archief. Eén van de basisbeginselen van de archivistiek is het structuurbeginsel, inhoudende dat het zeer belangrijk is dat de oorspronkelijke, door de archiefvormer bepaalde structuur van het archief (de zogenaamde ‘oude orde’) niet mag verstoord worden of vervangen worden door bijvoorbeeld een strikt chronologische of thematische indeling. Hoewel de oude orde in deze inventaris, voor zover die te traceren was, voor het overgrote deel werd behouden, werd er echter in enkele gevallen doelbewust geopteerd om de oude orde teniet te doen. De motivatie hiervoor was het verhogen van de toegankelijkheid voor onderzoekers.

Een goed voorbeeld van een dergelijk geval is afdeling I.B. Briefwisseling. Oorspronkelijk werden de mappen van de diverse series briefwisseling samen bewaard in één of twee dozen per jaar. Er werd besloten om datering niet langer als primair ordeningscriterium aan te houden, maar om series aan te maken op basis van de inhoud van de stukken. Bijvoorbeeld: de mappen met briefwisseling met leveranciers van het jaar 1976 werden uit de dozen gehaald van het jaar 1976 en gestoken in dozen met uitsluitend briefwisseling met



leveranciers voor verschillende jaren. Op deze manier werden alle series van deze afdeling aangemaakt. Deze ingreep houdt een aanzienlijke verbetering in van het gebruiksgemak. In de inventaris zijn er meerdere dergelijke kleine orderingsbeslissingen terug te vinden. Wanneer de oude orde verstoord werd, wordt dit duidelijk aangegeven in de inventaris. Indien gewenst laten deze opmerkingen de onderzoeker toe om de oude orde snel en gemakkelijk te reconstrueren.

De eerste afdeling algemeen beheer vormt een weerspiegeling van de bedrijfsfunctie algemeen bestuur en management. Het betreft hier documenten van het allerhoogste niveau in de bedrijfshiërarchie; het omvat stukken die betrekking hebben op de oprichting, de bedrijfsvorm en de wijziging in rechtsvorm, de verwerving en beheer van eigendommen, de algemene vergadering van aandeelhouders, de bestuursorganen en de dagelijkse leiding. Voor dit archief is deze afdeling niet zo uitgebreid en werden er enkel stukken bewaard die betrekking hebben op de raad van bestuur en de algemene vergadering van aandeelhouders (I.A. Bestuur). Het merendeel van de stukken onder deze afdeling is terug te vinden in afdeling I.B. Briefwisseling, die diverse series briefwisseling omvat. Mogelijkerwijze konden de series briefwisseling met leveranciers en klanten geordend worden onder de afdeling commercieel beheer, maar dit werd niet gedaan om de oude orde te bewaren. Deze series werden in de oorspronkelijke ordening immers samen bewaard met de andere series briefwisseling.

De tweede afdeling financieel beheer wordt onderverdeeld in II.A. Financiën en II.B. Boekhouding. In het schema van Vancoppenolle betreft de functie financieel beheer (hier financiën) thema's zoals de financiering van het bedrijf, het kapitaal van de vennootschap, de relaties met de banken, de investeringen en de subsidies, de afschrijvingen en herwaarderingen, de kostprijsberekeningen en begrotingen, de belastingen, de financiële toestand en de resultaten Vancoppenolle, 2002a, p. 98). Slechts een klein aantal stukken werd ondergebracht in deze onderafdeling; de hoofdmoot bevindt zich onder de boekhouding. Boekhouden kan omschreven worden als het *“stelselmatig registeren en verwerken van financiële feiten die betrekking hebben op een inkomen en/of vermogen van een huishouding, in dit geval een onderneming. Het voeren van een boekhouding laat de handelaar toe zicht te krijgen op zijn economische situatie”* (Vancoppenolle, 2002a, p. 99). Evenals de meeste bedrijven gebruikte Steenbakkerijen Damman nv het systeem van het dubbel boekhouden. In tegenstelling tot het relatief eenvoudige enkelboekhouden kan men hiermee permanent de grootte van het eigen vermogen bepalen (Vancoppenolle, 2002a, p. 99; De Beelde & Jorissen, 2002, p. 190).

Hoofdzakelijk om reden van zijn omvang werd het noodzakelijk geacht om de boekhouding op te splitsen in meerdere afdelingen. Een verdere opdeling biedt bovendien het

voordeel de onderzoeker inzicht te verschaffen in de belangrijkste processen binnen het boekhouden en aldus de onderzoekswaarde van de stukken beter in te schatten. Ondanks de relatieve eenvormigheid van de boekhoudkundige kernprocessen hanteerden archivariissen diverse ordeningsmodellen. Hier werd besloten om de ordening te baseren op het model van Mijland (1978), waarin de volgende afdelingen worden onderscheiden: balans en jaarrekening, synthetische boeken (grootboeken en centralisatiedagboeken), chronologische boeken (dagboeken en hulpdagboeken) en analytische boeken (in het algemeen debiteuren- en crediteuren- en loonadministratie, eventueel ook voorraadadministratie en kostprijs(calculatie). Dit model vormde tevens de inspiratie voor het functionele model-archiefschema van Coppens (2014)<sup>27</sup> en de inventarissen van Dambruyne (2008), De Trogh (2017) en Van Dijck (2016).<sup>28</sup>

Afdeling II.B. Boekhouding omvat de volgende afdelingen: 1. Jaarstukken en statistische overzichten, 2. Synthetische stukken, 3. Chronologische stukken, 4. Analytische stukken, 5. Bewijsstukken en 6. Diverse stukken. Aangezien de bestanddelen zelden in boekvorm opgesteld waren, werd de term ‘boeken’ vervangen door de bredere, meer algemene term ‘stukken’. De eerste afdeling omvat naast diverse jaarstukken als balansen, inventarissen en winst- en verliesrekeningen ook diverse statistische overzichten. Grootboeken en (hulp)dagboeken kan men respectievelijk terugvinden onder synthetische en chronologische stukken. Analytische stukken verschaffen bijkomende informatie over bepaalde aspecten van het bedrijf. Hier bevinden zich onder meer leveranciers- en klantenrekeningen, saldijlisten en diverse staten met overzichten van betalingen aan leveranciers en van klanten. De vijfde

---

<sup>27</sup> Coppens (2014) hanteert de volgende afdelingen: A. Jaarstukken (balans en jaarrekening) en statistische overzichten, B. Synthetische boeken, C. Chronologische boeken, D. Loonboeken, E. Analytische boeken, F. Factuurboeken, G. Belastingsstukken en H. Kostprijsberekening en budgettering. Hoewel Fischer et al. (1994, p. 17) en den Teuling (1984, p. 28) worden vermeld als referentie, is deze ordening wel degelijk gebaseerd op het model van Mijland (1978). Den Teuling (1984) verwijst immers naar Mijland (1978).

<sup>28</sup> Er dienen enkele opmerkingen gemaakt te worden over de indeling van de boekhouding in deze inventarissen. Ten eerste: Dambruyne (2008) hanteert de volgende afdelingen: stukken van algemene aard, synthetische documenten (jaarrekeningen, balansen, winst- en verliesrekeningen, grootboeken), chronologische documenten (centralisatiedagboeken en hulpdagboeken), analytische documenten en stukken betreffende facturering en het openen en afsluiten van rekeningen. Hoewel zijn ordening duidelijk gebaseerd is op Mijland (1978), worden er bij indelen van archiefbestanddelen vreemde keuzes gemaakt. Jaarrekeningen bijvoorbeeld worden onderverdeeld onder synthetische documenten en centralisatiedagboeken onder chronologische documenten, wat niet overeenkomt met het model van Mijland (1978). Deze beslissingen worden bovendien niet verantwoord. Ten tweede: De Trogh (2008) en Van Dijck (2013) hanteren de volgende afdelingen: hoofdboekhouding, hulpboekhouding en bijboekhouding. Van Dijck (2013) liet zich duidelijk baseren op Trogh. Zijn ordening is op zijn beurt ten dele gebaseerd op Mijland: hoofdboekhouding betreft een samenvoeging van de afdelingen jaarstukken en synthetische boeken, hulpboekhouding betreft ongeveer de chronologische boeken en de bijboekhouding betreft de analytische boeken. Deze ordening en titulatuur werd niet verkozen boven die van Mijland (1978), omdat de termen hoofd-, hulp- en bijboekhouding niet zeer wijdverbreid zijn. Ter illustratie: een zoekopdracht in de database ‘Google books’ bracht slechts elf resultaten voort voor de zoekterm ‘hulpboekhouding’. Bovendien lijken de termen ook niet gebruikt worden in de boekhoudkundige praktijk of theorie. De juiste herkomst van de termen is ons overigens dan ook onbekend.

afdeling betreft diverse stukken die als bewijs dienen voor transacties en derhalve kunnen aanzien worden als de hoekstenen van de bedrijfsboekhouding. Dit zijn onder meer facturen, debet- en creditnota's, rekeninguittreksels, postcheques, kasstukken, enzovoort. De zesde afdeling omvat diverse boekhoudkundige stukken die niet konden worden geordend onder de voornoemde afdelingen. Het betreft inkomende brieven met verzoek tot betalingen en stukken betreffende de betaling van boetes.

Terugkomend op de hoofindeling bespreken we de twee laatste afdelingen personeelsbeheer en commercieel beheer. Onder de afdeling personeelsbeheer werden stukken met betrekking tot de bedrijfsfuncties personeelsbeheer en sociaal overleg samengevoegd. Dit werd gedaan omwille van de omvang van de stukken die voortkomen uit deze bedrijfsfuncties. Naast een grote serie loonfiches en enkele loonstaten zijn er stukken over sociale verkiezingen, uitkeringen en premies. De laatste afdeling commercieel beheer omvat diverse stukken die gevormd werden naar aanleiding van de functies inkoop, verkoop en transport. De afdeling werd daarom onderverdeeld in 'Inkoop en verkoop' en 'Transport'.

## **IV. RAADPLEGING EN GERBUIK**

### **A. VOORWAARDEN VOOR RAADPLEGING EN REPRODUCTIE**

Alle archiefstukken vermeld in deze inventaris zijn vrij raadpleegbaar en reproduceerbaar. Uitzondering wordt evenwel gemaakt voor documenten die privacygevoelige informatie bevatten. De wetgeving over de bescherming van de persoonlijke levenssfeer legt beperkingen op.<sup>29</sup> Archiefstukken die privacygevoelige gegevens bevatten, kunnen enkel geraadpleegd en gereproduceerd worden mits toestemming van de voorzitter van Museum Rupelklei en het ondertekenen van een onderzoeksverklaring. In deze onderzoeksverklaring dient de onderzoeker zich te identificeren, het doel van zijn onderzoek kenbaar te maken en te verklaren geen informatie uit de geraadpleegde stukken op enigerlei wijze publiek te maken dat een onevenredig nadeel zou kunnen opleveren voor nog levende personen of hun nabestaanden. Voor elk gebruik dient de onderzoeker steeds te verwijzen naar het archief, liefst onder deze

---

<sup>29</sup> Verordening (EU) 2016/679 van 27 april 2016 over de gegevensbescherming en wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens

vorm: MUSEUM RUPELKLEI, *Archief van de Steenbakkerijen Damman nv*, nr....  
[inventarisnummer].

## **B. TAAL**

De taal van de stukken is Nederlands. Een zeer klein deel van de documenten is in het Frans, Duits of Engels opgesteld.

## **C. AANWIJZINGEN VOOR GEBRUIK**

Dit archief biedt talrijke onderzoeksmogelijkheden. De stukken zijn interessant voor een geschiedenis van het bedrijf zelf, maar ook voor de geschiedenis van de industriële sector en de baksteennijverheid en van de algemene sociale en economische geschiedenis van de Rupelstreek tijdens de tweede helft van de twintigste eeuw. De stukken betreffende de algemene raad en de beheerraad en de diverse series briefwisseling lichten ons in over het algemeen management en beleid. Op basis van de briefwisseling, in het bijzonder met de Unie der Boomse Steenfabrieken sv, kunnen onderzoekers de relaties tussen de diverse Rupelse steenbakkerijen reconstrueren. Het is mogelijk om de financiële toestand van het bedrijf te onderzoeken aan de hand van het omvangrijke aantal stukken in verband met financiën en boekhouding, in het bijzonder de balansen, de inventarissen, de winst- en verliesrekeningen, de diverse statische overzichten, de grootboeken en de klanten- en leveranciersrekeningen. De afdeling personeelsbeheer omvat interessante informatie over de arbeidsvoorwaarden en het sociale overleg voor een groot deel van de bestaansperiode van de steenbakkerij (1950-1988). De stukken voortkomend uit commercieel beheer bieden inzicht over de prijzen van de producten en de wijzen waarop de stenen werden geleverd. De switch naar wegvervoer ten nadele van watertransport in de Rupelse baksteennijverheid vanaf de eerste decennia van de tweede helft van de twintigste eeuw kan bijvoorbeeld aan de hand van deze bronnen onderzocht worden. Tot slot kan de actieradius van de steenbakkerij gereconstrueerd worden door bijkomend onderzoek te verrichten naar de herkomst van de klanten en leveranciers die vermeld worden in de leveranciers- en klantenrekeningen en de klantenregisters.

## **V. VERWANT MATERIAAL**

### **A. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD**

Archiefstukken van de voorganger van de Steenbakkerijen Damman nv, namelijk Damman en Zonen vof (ca. 1910-1950), wordt bewaard in het Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen (EMABB) in Boom en in het Rijksarchief te Antwerpen-Beveren. In EMABB bevindt zich een omvangrijk archiefbestand, terwijl in het Rijksarchief enkele loonboeken van meestergasten uit de periode worden bewaard.<sup>30</sup> In de gids van Devos et al. (2002) wordt er ook melding gemaakt van stukken die destijds bewaard werden bij de archiefvormer zelf. Het is zeer waarschijnlijk dat dit het bestand of een deel ervan betreft dat het voorwerp is van deze inventaris.

Archieven van andere Rupelse steenbakkerijen kan men opsporen aan de hand van de gids voor de steenbakkerijen uit de Rupelstreek in Fenners (2020). Ook interessant voor de geschiedenis van de steenbakkerij zijn de archieven van andere archiefvormers, zoals overheden (ministeries, provincie, gemeenten, rechtbanken) en van andere bedrijven en private organisaties (notarissen, werkgeversorganisaties, vakbonden, politieke partijen ...). Zie voor meer informatie bij: Bracke (2000), Van den Eeckhout (2002), Bracke & Greefs (2002) en Derwael (2006). Voor belangenverenigingen kunnen we bijvoorbeeld wijzen op de archieven van de Algemene Centrale – gewest Boom (AMSAB), milieubeweging Aktiegroep Leefmilieu Rupelstreek (AMSAB), het Algemeen Christelijk Vakverbond (ACV) – Rupelstreek (KADOC) en de Christelijke Centrale van Steen-, Cement-, Ceramiek en Glasbewerkers van België (CCSCCG) (KADOC). Verder zijn er in de reeks ‘Stoomtuigen’ in het archief van de provincie Antwerpen die bewaard wordt in het Rijksarchief te Antwerpen-Beveren, twee dossiers terug te vinden inzake de aanvragen van de steenbakkerij voor vergunningen voor stoommachines.<sup>31</sup>

### **B. BIBLIOGRAFIE**

Op dit moment bestaan er nog geen publicaties over de archiefvormer en/of het archief. Publicaties die in hoofdzaak tot stand gekomen zijn door benutting van het archief, zijn er

---

<sup>30</sup> Zie nrs. 314-373 van de plaatsingslijst van de verzameling bedrijfsdocumenten Rijksarchief Antwerpen (1828-1980). (identificatie van de toegang: BE-A0512 / B74)

<sup>31</sup> Nummers 1450 en 3247 van de plaatsingslijst.

evenmin. Archiefstukken gevormd door de archiefvormer worden echter wel vermeld in onderstaande gidsen:

COPPEJANS-DESMEDT, H., LUYCKX, D., VAN OVERSTRAETEN, D. & WELLENS, R., *Archives d'entreprises accessibles au public en Belgique. Supplément au "guide des archives d'entreprises conservées dans les dépôts publics de la Belgique"*, Brussel: Algemeen Rijksarchief 1998, in het bijzonder p. 390.

DEVOS, G., COPPIETERS, G., LEMAYEUR B. & SAS, B., *Gids van bedrijfsarchieven en archieven bij werkgevers-, werknemers- en beroepsverenigingen in de provincie Antwerpen. Resultaten van twee enquêtes gehouden door het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis, UFSIA, Universiteit Antwerpen*, Algemeen Rijksarchief, Gidsen, 59, Brussel: Algemeen Rijksarchief 2002.

FENNERS, M., *Bouwstenen voor de geschiedenis van de steenbakkerijen van de Rupelstreek.. De ontsluiting van twee bedrijfsarchieven en een archiefgids*, onuitgegeven masterproef, Vrije Universiteit Brussel, KU Leuven, Universiteit Gent en Universiteit Antwerpen, Brussel, 2020.

## **VI. BESCHRIJVINGSBEHEER**

De ordening en beschrijving van dit archief werd tussen december 2019 en augustus 2020 uitgevoerd door Marek Fenners in het kader van zijn masterproef voor de opleiding Master of Arts in de Archivistiek: Cultureel Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB), KU Leuven, Universiteit Antwerpen en Universiteit Gent. Hij werd bovendien begeleid door Eddy Put (KU Leuven), Sophie Bossaert (Archiefbank Vlaanderen) en Joeri Januarius (ETWIE).

De bewerking verliep in vier fasen. In de eerste fase werd een plaatsingslijst opgemaakt. Tegelijkertijd werden stukken vreemd aan het archief afgezonderd, bijvoorbeeld archief van andere archiefvormers, documentatie en voorwerpen. Bij de losse archiefstukken in het archiefdepot was er sprake van een grote mate van vermenging met andere archiefvormers, met name de steenbakkerijen Frateur, Gebroeders Cuykens en Verstrepen. De tweede fase behelsde het identificeren en afscheiden van series. In de derde fase werd er op basis van de plaatsingslijst, de analyses van bedrijfsarchieven in Vancoppenolle (2003) en Vancoppenolle

et al. (2009) en de inventarissen van andere bedrijfsarchieven een archiefschema opgemaakt. In de vierde en laatste fase werden de archiefbestanddelen beschreven en ondergebracht in de afdelingen van het archiefschema.

Omwille van tijdsgebrek kon de bewerking van het archief niet voltooid worden; twee à drie meter archief werd niet geordend noch beschreven. Er heeft geen selectie plaatsgevonden, daar er heel wat stukken in aanmerking komen om vernietigd te worden – bijvoorbeeld de bewijsstukken in de boekhouding. De materiële werkzaamheden aan het archief blijven eveneens onuitgevoerd. Het leeuwendeel moet nog geschoond, verpakt in zuurvrije materialen en geëtiketted te worden.

Deze inventaris werd samengesteld volgens de richtlijnen van het Rijksarchief, vastgelegd in Coppens (2014), en is conform met de internationale norm betreffende de beschrijving van archieven, namelijk ISAD(G). Voor zowel de ordening als de beschrijving werd inspiratie geput uit de werken van Vancoppenolle et al. (2009), Vancoppenolle (2003) en Matthys (2017), en uit de inventarissen van andere bedrijfsarchieven, met name Wouters (2017), Dambruyne (2005 en 2018), Van Dijck (2013), De Trogh (2017) en Eeckelaert (2003). Bij het beschrijven werd er ook beroep gedaan op den Teuling (2007) en *Van Dale onlinewoordenboeken*.

# INVENTARIS

## I. ALGEMEEN BEHEER

### A. BESTUUR

1. “Verslagboek”, register van de notulen van de vergadering van de raad van bestuur.  
1950-1960. 1 deel
2. “Verslagboek”, register van de notulen van de algemene vergadering van aandeelhouders.  
1950-1960. 1 deel
3. Kopieën van de verslagen van M. Verschelden, hoofd van de Handelsdienst, voor de raad van bestuur.  
1962. 1 omslag

### B. BRIEFWISSELING

Bij de ordening van deze archiefbestanddelen werden er twee ordeningsbeslissingen genomen die de oude orde verstoord hebben om het gebruiksgemak voor onderzoekers te vergroten. Oorspronkelijk werden de mappen van de diverse series briefwisseling samen bewaard in één of twee dozen per jaar. Er werd besloten om datering niet langer als primair ordeningscriterium aan te houden, maar om series aan te maken op basis van de inhoud van de stukken. De mappen met briefwisseling met leveranciers uit het jaar 1976 werden dus bijvoorbeeld uit de dozen gehaald en geordend in dozen met briefwisseling met leveranciers voor verschillende jaren. Op deze manier werden alle series van deze afdeling aangemaakt.

De tweede ordeningsbeslissing betreft het afzonderen van enkele series briefwisseling onder de afdeling III.A. Inkoop en verkoop. De inhoud van de dozen voor de jaren 1970, 1971, 1978 en 1979 verschilde licht van die van de andere dozen; naast de gebruikelijke mappen werden er namelijk ook mappen in teruggevonden met inkomende en kopieën van uitgaande stukken die eerder voortkwamen uit de bedrijfsfuncties inkoop en verkoop dan algemeen beheer. Het gaat om offerteaanvragen, offertes, briefwisseling over bestellingen, bestelbonnen en aantekeningen betreffende speciale prijzen voor klanten. Deze archiefbestanddelen kan men terugvinden onder nrs. 1077-1084.



- 4-25. Inkomende brieven van en kopieën van uitgaande brieven naar klanten.  
1970-1982. 22 omslagen  
Alfabetische geordend op naam van de klant.  
De kopieën van uitgaande brieven naar klanten kan men ook terugvinden in nrs. 63-80, waar ze chronologisch geordend zijn.
- |        |       |            |
|--------|-------|------------|
| 4.     | 1970. | 1 omslag   |
| 5.     | 1971. | 1 omslag   |
| 6-7.   | 1972. | 2 omslagen |
| 8.     | 1973. | 1 omslag   |
| 9-10.  | 1974. | 2 omslagen |
| 11-12. | 1975. | 2 omslagen |
| 13-14. | 1976. | 2 omslagen |
| 15-16. | 1977. | 2 omslagen |
| 17-18. | 1978. | 2 omslagen |
| 19.    | 1979. | 1 omslag   |
| 20-21. | 1980. | 2 omslagen |
| 22-23. | 1981. | 2 omslagen |
| 24-25. | 1982. | 2 omslagen |
- 26-48. Inkomende brieven van en kopieën van uitgaande brieven naar leveranciers.  
1970-1982. 23 omslagen  
Alfabetisch geordend op naam van de leverancier.  
De kopieën van uitgaande brieven naar leveranciers kan men ook terugvinden in nrs. 63-80, waar ze chronologisch geordend zijn.
- |        |       |            |
|--------|-------|------------|
| 26.    | 1970. | 1 omslag   |
| 27.    | 1971. | 1 omslag   |
| 28-29. | 1972. | 2 omslagen |
| 30-31. | 1973. | 2 omslagen |
| 32-34. | 1974. | 3 omslagen |
| 35-36. | 1975. | 2 omslagen |
| 37.    | 1976. | 1 omslag   |
| 38-39. | 1977. | 2 omslagen |
| 40-41. | 1978. | 2 omslagen |
| 42-43. | 1979. | 2 omslagen |
| 44.    | 1980. | 1 omslag   |
| 45-46. | 1981. | 2 omslagen |
| 47-48. | 1982. | 2 omslagen |
- 49-62. Inkomende brieven van en kopieën van uitgaande brieven naar diverse correspondenten.  
1970-1982. 14 omslagen  
Alfabetisch geordend op naam van de correspondent.  
Omvat de briefwisseling met diverse correspondenten met uitzondering van leveranciers en klanten en omvat ook niet de inkomende brieven van de Unie der Boomse Steenfabrieken sv voor 1973-1977.
- |        |       |            |
|--------|-------|------------|
| 49.    | 1970. | 1 omslag   |
| 50.    | 1971. | 1 omslag   |
| 51-52. | 1972. | 2 omslagen |

|        |                                                                                                                                                                                                                       |             |
|--------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 53.    | 1973.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 54.    | 1974.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 55.    | 1975.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 56.    | 1976.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 57.    | 1977.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 58.    | 1978.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 59.    | 1979.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 60.    | 1980.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 61.    | 1981.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 62.    | 1982.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 63-80. | Kopieën van uitgaande brieven.<br>1970-1982.<br>Chronologisch geordend.                                                                                                                                               | 18 omslagen |
| 63-64. | 1970.                                                                                                                                                                                                                 | 2 omslagen  |
| 65.    | 1971.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 66-67. | 1972.                                                                                                                                                                                                                 | 2 omslagen  |
| 68-69. | 1973.                                                                                                                                                                                                                 | 2 omslagen  |
| 70-71. | 1974.                                                                                                                                                                                                                 | 2 omslagen  |
| 72.    | 1975.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 73-74. | 1976.                                                                                                                                                                                                                 | 2 omslagen  |
| 75.    | 1977.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 76.    | 1978.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 77.    | 1979.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 78.    | 1980.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 79.    | 1981.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 80.    | 1982.                                                                                                                                                                                                                 | 1 omslag    |
| 81-85. | Inkomende brieven van de Unie der Boomse Steenfabrieken sv.<br>1973-1977.<br>Chronologisch geordend.<br>De kopieën van uitgaande brieven naar de Unie der Boomse Steenfabrieken sv kan men terugvinden in nrs. 63-80. | 5 omslagen  |
| 81.    | 1973.                                                                                                                                                                                                                 |             |
| 82.    | 1974.                                                                                                                                                                                                                 |             |
| 83.    | 1975.                                                                                                                                                                                                                 |             |
| 84.    | 1976.                                                                                                                                                                                                                 |             |
| 85.    | 1977.                                                                                                                                                                                                                 |             |
| 86.    | Brief van B.N.V. Olivetti betreffende een onderzoek van B.N.V. Olivetti naar de technische problemen van een elektronische boekhoudmachine in het bezit van de Steenbakkerijen Damman nv.<br>1973.                    | 1 pak       |

## II. FINANCIËEL BEHEER

### A. FINANCIËN

- 87-97. Stukken betreffende de bedrijfsvoorheffing op wedden en lonen.  
1950-1960. 11 omslagen  
Omvat diverse stukken: ingevulde formulieren van de Administratie der Directe Belastingen van het Ministerie van Financiën met als formele titel “Samenvattende opgave van de persoonlijke fiches van de personen bezoldigd door [werkgever] met aanduiding van het gezamenlijk bedrag der door de werkgever betaalde bezoldigingen en der sommen door hem in de Schatkist gestort”, diverse staten van lonen en sociale uitkeringen, en diverse briefwisseling met de overheidsdienst Controle der Belastingen.  
In de oude orde bewaard met diverse publicaties over de wetgeving over bedrijfsvoorheffing.
- |     |       |
|-----|-------|
| 87. | 1950. |
| 88. | 1951. |
| 89. | 1952. |
| 90. | 1953. |
| 91. | 1954. |
| 92. | 1955. |
| 93. | 1956. |
| 94. | 1957. |
| 95. | 1958. |
| 96. | 1959. |
| 97. | 1960. |
98. Stukken betreffende de roerende voorheffing.  
1961-1980. 1 omslag  
Omvat belasting aangifteformulieren en inkomende brieven van de Administratie der Directe Belastingen van het Ministerie van Financiën betreffende de belastingaangifte.  
In de oude orde geordend in een serie met nrs. 99, 441-443 en 924. De oorspronkelijke map had het nr. 641.
99. Stukken betreffende de vennootschapsbelasting.  
1965-1972. 1 omslag  
Omvat aanslagbiljetten betreffende vennootschapsbelasting en voorheffingen behalve de onroerende voorheffing en betreffende vennootschapsbelasting en roerende voorheffing op sommige in het buitenland geïnde inkomsten van het Ontvangkantoor der belastingen van het Ministerie van Financiën en inkomende brieven van Société Fiduciaire de Belgique nv, de Administratie der directe belastingen van het Ministerie van Financiën en Sécurité Fiscale & Comptable pvba betreffende de vennootschapsbelasting.  
In de oude orde geordend in een serie met nrs. 98, 441-443 en 924. De oorspronkelijke map had het nr. 640.

## B. BOEKHOUDING

Bij de ordening van nrs. 169-182 en 444-910 werd er een ordeningsbeslissing genomen die de oude orde verstoord heeft om het gebruiksgemak voor de onderzoekers te vergroten. Deze archiefbestanddelen werden oorspronkelijk geordend in één of meerdere dozen per jaar. Er werd voor gekozen om datering niet langer als primair ordeningscriterium aan te houden, maar om series aan te maken op basis van de inhoud van de stukken. De mappen met rekeninguittreksels van de Generale Bankmaatschappij uit het jaar 1976 werden dus bijvoorbeeld uit de dozen gehaald en geordend in dozen met rekeninguittreksels van de Generale Bankmaatschappij voor verschillende jaren. Nrs. 169-182 werd bovendien afgescheiden van de andere archiefbestanddelen en ondergebracht in de afdeling II.B.3. Chronologische stukken.

### 1. JAARSTUKKEN EN STATISCHE OVERZICHTEN

#### a. Jaarstukken

|      |                                                                                     |        |
|------|-------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| 100. | Register van balansen.<br>1950-1957.                                                | 1 deel |
| 101. | Inventarisboek.<br>1950-1958.                                                       | 1 deel |
| ---  | Winst- en verliesrekeningen.<br>1961-1970.<br>Zie nrs. 124-148 van deze inventaris. |        |

#### b. Statistische overzichten

|          |                                                                                                                                                                                                          |             |
|----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 102-114. | Ingevulde enquêtes van de Maandstatistiek van de Industriële Bedrijvigheid, Kleinijverheid 20.0 M van het Nationaal Instituut voor de Statistiek van het Ministerie van Economische zaken.<br>1972-1984. | 13 omslagen |
|          | Omvat ook diverse staten die allicht opgemaakt zijn ter voorbereiding van het invullen van de enquêtes.                                                                                                  |             |
| 102.     | 1972.                                                                                                                                                                                                    |             |
| 103.     | 1973.                                                                                                                                                                                                    |             |
| 104.     | 1974.                                                                                                                                                                                                    |             |
| 105.     | 1975.                                                                                                                                                                                                    |             |
| 106.     | 1976.                                                                                                                                                                                                    |             |
| 107.     | 1977.                                                                                                                                                                                                    |             |
| 108.     | 1978.                                                                                                                                                                                                    |             |

|          |                                                                                                                               |            |
|----------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 109.     | 1979.                                                                                                                         |            |
| 110.     | 1980.                                                                                                                         |            |
| 111.     | 1981.                                                                                                                         |            |
| 112.     | 1982.                                                                                                                         |            |
| 113.     | 1983.                                                                                                                         |            |
| 114.     | 1984.                                                                                                                         |            |
| 115-123. | Diverse stukken betreffende statistische overzichten voor de leden van de Unie der Boomse Steenfabrieken sv                   |            |
|          | 1961-1969.                                                                                                                    | 9 omslagen |
| 115.     | Kopieën van uitgaande brieven, inhoudende staten met overzichten van de voorraden, naar de Unie der Boomse Steenfabrieken sv. |            |
|          | 1961-1965.                                                                                                                    | 1 omslag   |
| 116-123. | Diverse staten van de voorraden en ladingen van de leden van de Unie der Boomse Steenfabrieken sv.                            |            |
|          | 1962-1969.                                                                                                                    | 8 omslagen |
|          | Staten omvatten zowel geaggregeerde gegevens als afzonderlijke gegevens voor de leden.                                        |            |
| 116.     | 1962.                                                                                                                         |            |
| 117.     | 1963.                                                                                                                         |            |
| 118.     | 1964.                                                                                                                         |            |
| 119.     | 1965.                                                                                                                         |            |
| 120.     | 1966.                                                                                                                         |            |
| 121.     | 1967.                                                                                                                         |            |
| 122.     | 1968.                                                                                                                         |            |
| 123.     | 1969.                                                                                                                         |            |

## 2. SYNTHETISCHE STUKKEN

|          |                                                                                                                                                                                                                                                        |                          |
|----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|
| 124-148. | Grootboeken.                                                                                                                                                                                                                                           |                          |
|          | 1961-1970.                                                                                                                                                                                                                                             | 10 pakken en 15 omslagen |
|          | Bestaan uit diverse grootboekrekeningen: "Kapitaal en reserve", "Vastgestelde middelen", "Beschikbare middelen", "Debiteuren en crediteuren", "Voorraden", "Kostenrekeningen per soort", "6120 – 6430", "Opbrengstrekening" en "Resultaatsrekeningen". |                          |
|          | Omvat ook diverse specificaties van de grootboekrekeningen, geordend per jaar.                                                                                                                                                                         |                          |
| 124-125. | 1961.                                                                                                                                                                                                                                                  | 1 pak en 1 omslag        |
| 126.     | 1962.                                                                                                                                                                                                                                                  | 1 pak                    |
| 127-128. | 1963.                                                                                                                                                                                                                                                  | 1 pak en 1 omslag        |
| 129-130. | 1964.                                                                                                                                                                                                                                                  | 1 pak en 1 omslag        |
| 131-133. | 1965.                                                                                                                                                                                                                                                  | 1 pak en 2 omslagen      |
| 134-136. | 1966.                                                                                                                                                                                                                                                  | 1 pak en 2 omslagen      |
| 137-139. | 1967.                                                                                                                                                                                                                                                  | 1 pak en 2 omslagen      |
| 140-142. | 1968.                                                                                                                                                                                                                                                  | 1 pak en 2 omslagen      |
| 143-145. | 1969.                                                                                                                                                                                                                                                  | 1 pak en 2 omslagen      |
| 146-148. | 1970.                                                                                                                                                                                                                                                  | 1 pak en 2 omslagen      |

### 3. CHRONOLOGISCHE STUKKEN

|          |                                                                                        |             |
|----------|----------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 149-154. | Dagboeken.<br>1961-1963, 1965-1967.                                                    | 6 omslagen  |
|          | 149. 1961.                                                                             |             |
|          | 150. 1962.                                                                             |             |
|          | 151. 1963.                                                                             |             |
|          | 152. 1965.                                                                             |             |
|          | 153. 1966.                                                                             |             |
|          | 154. 1967.                                                                             |             |
| 155-168. | Kladversies kasboeken.<br>1961-1979.                                                   | 14 delen    |
|          | 155. 1961-1962.                                                                        |             |
|          | 156. 1962-1963.                                                                        |             |
|          | 157. 1963-1964.                                                                        |             |
|          | 158. 1964-1965.                                                                        |             |
|          | 159. 1965-1966.                                                                        |             |
|          | 160. 1966-1967.                                                                        |             |
|          | 161. 1967-1968.                                                                        |             |
|          | 162. 1968-1969.                                                                        |             |
|          | 163. 1969-1970.                                                                        |             |
|          | 164. 1970-1971.                                                                        |             |
|          | 165. 1971-1972.                                                                        |             |
|          | 166. 1973-1975.                                                                        |             |
|          | 167. 1975-1977.                                                                        |             |
|          | 168. 1977-1979.                                                                        |             |
| 169-182. | Netversies kasboeken.<br>1970-1973, 1976-1985.                                         | 14 omslagen |
|          | Met betrekking tot de oude orde zie de beschrijving van de afdeling II.B. Boekhouding. |             |
|          | 169. 1970.                                                                             |             |
|          | 170. 1971.                                                                             |             |
|          | 171. 1972.                                                                             |             |
|          | 172. 1973.                                                                             |             |
|          | 173. 1976.                                                                             |             |
|          | 174. 1977.                                                                             |             |
|          | 175. 1978.                                                                             |             |
|          | 176. 1979.                                                                             |             |
|          | 177. 1980.                                                                             |             |
|          | 178. 1981.                                                                             |             |
|          | 179. 1982.                                                                             |             |
|          | 180. 1983.                                                                             |             |
|          | 181. 1984.                                                                             |             |
|          | 182. 1985.                                                                             |             |

#### 4. ANALYTISCHE STUKKEN

|          |                                                                                                                                                                                                                                                         |                       |
|----------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
| 183-213. | Staten van de transacties met leveranciers en klanten en bijhorende stukken.<br>1961-1970.                                                                                                                                                              | 21 pakken en 10 delen |
| 183-192. | “Leveranciersfiches”, leveranciersrekeningen.<br>1961-1970.                                                                                                                                                                                             | 10 pakken             |
|          | Alfabetisch geordend op naam van de leverancier.<br>Elke staat betreft één leverancier en één rij één transactie.<br>Omvat ook staten met een maandelijks overzicht van de saldi van de leveranciersrekeningen.                                         |                       |
| 183.     | 1961.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 184.     | 1962.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 185.     | 1963.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 186.     | 1964.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 187.     | 1965.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 188.     | 1966.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 189.     | 1967.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 190.     | 1968.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 191.     | 1969.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 192.     | 1970.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 193-203. | “Klantenfiches”, klantenrekeningen.<br>1961-1970, 1973.                                                                                                                                                                                                 | 11 pakken             |
|          | Alfabetisch geordend op naam van de klant.<br>Elke staat betreft één leverancier en één rij één transactie.<br>Omvat ook staten met een maandelijks overzicht van de saldi van de klantenrekeningen.<br>In de oude orde samen bewaard met nrs. 204-213. |                       |
| 193.     | 1961.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 194.     | 1962.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 195.     | 1963.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 196.     | 1964.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 197.     | 1965.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 198.     | 1966.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 199.     | 1967.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 200.     | 1968.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 201.     | 1969.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 202.     | 1970.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 203.     | 1973.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 204-213. | Klantenregisters.<br>1961-1970.                                                                                                                                                                                                                         | 10 delen              |
|          | Werden allicht gebruikt bij het opmaken van nrs. 193-203. In de oude orde werden ze immers bewaard met deze nrs.                                                                                                                                        |                       |
| 204.     | 1961.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 205.     | 1962.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 206.     | 1963.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 207.     | 1964.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 208.     | 1965.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |
| 209.     | 1966.                                                                                                                                                                                                                                                   |                       |

|          |                                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
|----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 210.     | 1967.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 211.     | 1968.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 212.     | 1969.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 213.     | 1970.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 214-217. | Saldilijsten.<br>1961-1974.                                                                                                                                                                                                                                                                | 4 omslagen  |
| 214-215. | Leveranciers                                                                                                                                                                                                                                                                               |             |
| 214.     | 1961-1969.                                                                                                                                                                                                                                                                                 |             |
| 215.     | 1970-1974.                                                                                                                                                                                                                                                                                 |             |
| 216-217. | Klanten                                                                                                                                                                                                                                                                                    |             |
| 216.     | 1961-1969.                                                                                                                                                                                                                                                                                 |             |
| 217.     | 1970-1974.                                                                                                                                                                                                                                                                                 |             |
| 218-258. | Diverse staten met overzichten van betalingen aan leveranciers en van klanten.<br>1961-1979.                                                                                                                                                                                               | 41 omslagen |
| 218-235. | Staten van betalingen aan leveranciers.<br>1962-1979.<br>Elke staat betreft één dag en één rij betreft één betaling.                                                                                                                                                                       | 18 omslagen |
| 218.     | 1962.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 219.     | 1963.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 220.     | 1964.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 221.     | 1965.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 222.     | 1966.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 223.     | 1967.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 224.     | 1968.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 225.     | 1969.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 226.     | 1970.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 227.     | 1971.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 228.     | 1972.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 229.     | 1973.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 230.     | 1974.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 231.     | 1975.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 232.     | 1976.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 233.     | 1977.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 234.     | 1978.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 235.     | 1979.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 236-240. | Diverse staten met overzichten van betalingen aan leveranciers.<br>1975-1979.<br>Omvat staten met overzichten van het totaal te betalen bedrag aan leveranciers per maand, staten met overzichten van inkomende facturen en, staten met overzichten van nog te betalen inkomende facturen. | 5 omslagen  |
| 236.     | 1975.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 237.     | 1976.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 238.     | 1977.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 239.     | 1978.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |
| 240.     | 1979.                                                                                                                                                                                                                                                                                      |             |



|          |                                                                                                                                                                                                                                                                                  |             |
|----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 241-258. | Staten van betalingen van klanten.<br>1961-1979.<br>Elke staat betreft één dag en één rij betreft één betaling.                                                                                                                                                                  | 18 omslagen |
| 241.     | 1961.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 242.     | 1962.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 243.     | 1964.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 244.     | 1965.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 245.     | 1966.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 246.     | 1967.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 247.     | 1968.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 248.     | 1969.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 249.     | 1970.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 250.     | 1971.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 251.     | 1972.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 252.     | 1973.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 253.     | 1974.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 254.     | 1975.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 255.     | 1976.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 256.     | 1977.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 257.     | 1978.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 258.     | 1979.                                                                                                                                                                                                                                                                            |             |
| 259.     | Diverse stukken betreffende orderbriefjes van Distrigaz nv.<br>1978-1980.<br>Omvat staten met een overzicht van afgerekende betalingen, staten met een overzicht van orderbriefjes, inkomende brieven van Distrigaz nv betreffende orderbriefjes met orderbriefjes als bijlagen. | 1 omslag    |

## 5. BEWIJSSTUKKEN

### *a. Facturen*

|          |                                              |             |
|----------|----------------------------------------------|-------------|
| 260-343. | Inkomende facturen.<br>1968-1975, 1977-1982. | 84 omslagen |
| 260-265. | 1968.                                        |             |
| 266-271. | 1969.                                        |             |
| 272-277. | 1970.                                        |             |
| 278-283. | 1971.                                        |             |
| 284-289. | 1972.                                        |             |
| 290-295. | 1973.                                        |             |
| 296-301. | 1974.                                        |             |
| 302-307. | 1975.                                        |             |
| 308-313. | 1977.                                        |             |
| 314-319. | 1978.                                        |             |
| 320-325. | 1979.                                        |             |
| 326-331. | 1980.                                        |             |
| 332-337. | 1981.                                        |             |

|          |                                                                         |                               |             |
|----------|-------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|-------------|
|          | 338-343.                                                                | 1982.                         |             |
| 344-433. | Kopieën van uitgaande facturen.<br>1971-1982, 1985-1987.                |                               | 90 omslagen |
|          | 344-349.                                                                | 1971.                         |             |
|          | 350-355.                                                                | 1972.                         |             |
|          | 356-361.                                                                | 1973.                         |             |
|          | 362-367.                                                                | 1974.                         |             |
|          | 368-373.                                                                | 1975.                         |             |
|          | 374-379.                                                                | 1976.                         |             |
|          | 380-385.                                                                | 1977.                         |             |
|          | 386-391.                                                                | 1978.                         |             |
|          | 392-397.                                                                | 1979.                         |             |
|          | 398-403.                                                                | 1981.                         |             |
|          | 404-409.                                                                | 1982.                         |             |
|          | 409-415.                                                                | 1985.                         |             |
|          | 416-421.                                                                | 1986.                         |             |
|          | 422-427.                                                                | 1987.                         |             |
|          | 428-433.                                                                | 1988.                         |             |
| 434-440. | Kopieën van uitgaande facturen naar buitenlandse klanten.<br>1971-1977. |                               | 7 omslagen  |
|          | 434.                                                                    | 1971, Nederland.              |             |
|          | 435.                                                                    | 1972, Nederland.              |             |
|          | 436.                                                                    | 1973, Nederland.              |             |
|          | 437.                                                                    | 1974, Nederland.              |             |
|          | 438.                                                                    | 1975, Nederland.              |             |
|          | 439.                                                                    | 1976, Nederland.              |             |
|          | 440.                                                                    | 1977, Nederland en Duitsland. |             |

*b. Diverse bewijsstukken*

|          |                                                                                                                                                                                |  |            |
|----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|------------|
| 441-443. | Debet- en creditnota's voor bijzondere kosten.<br>1964-1970.                                                                                                                   |  | 3 omslagen |
|          | In de oude orde geordend in een serie met nrs. 98, 99 en 924. De nrs. op de oorspronkelijke mappen worden vermeld bij de bestanddelen als een secundair beschrijvingsselement. |  |            |
| 441.     | Kopieën van uitgaande debetnota's van kosten op wissels naar klanten.<br>1966-1970.<br>Nr. oude orde 350.                                                                      |  |            |
| 442.     | Kopieën van uitgaande creditnota's van commissies ("commissienota's").<br>1964-1970.<br>Nr. oude orde 621.                                                                     |  |            |
| 443.     | Inkomende debetnota's van kosten op wissels van leveranciers.<br>1966-1970.                                                                                                    |  |            |

|          |                                                                                     |              |
|----------|-------------------------------------------------------------------------------------|--------------|
| 444-752. | Rekeninguittreksels.<br>1970-1985.                                                  | 309 omslagen |
|          | Met betrekking tot de oude orde zie de beschrijving van afdeling II.B. Boekhouding. |              |
| 444-503. | Bank van Brussel, vanaf 1975 Bank Brussel Lambert.<br>1970-1985.                    | 60 omslagen  |
| 444-447. | 1970.                                                                               | 4 omslagen   |
| 448-451. | 1971.                                                                               | 4 omslagen   |
| 452-455. | 1972.                                                                               | 4 omslagen   |
| 456-459. | 1973.                                                                               | 4 omslagen   |
| 460-463. | 1974.                                                                               | 4 omslagen   |
| 464-467. | 1975.                                                                               | 4 omslagen   |
| 468-471. | 1976.                                                                               | 4 omslagen   |
| 472-475. | 1977.                                                                               | 4 omslagen   |
| 476-478. | 1978.                                                                               | 3 omslagen   |
| 479-481. | 1979.                                                                               | 3 omslagen   |
| 482-484. | 1980.                                                                               | 3 omslagen   |
| 485-487. | 1981.                                                                               | 3 omslagen   |
| 488-490. | 1982.                                                                               | 3 omslagen   |
| 491-495. | 1983.                                                                               | 5 omslagen   |
| 496-499. | 1984.                                                                               | 4 omslagen   |
| 500-503. | 1985.                                                                               | 4 omslagen   |
| 504-629. | Generale Bankmaatschappij.<br>1970-1985.                                            | 126 omslagen |
| 504-507. | 1970.                                                                               | 4 omslagen   |
| 508-511. | 1971.                                                                               | 4 omslagen   |
| 512-515. | 1972.                                                                               | 4 omslagen   |
| 516-521. | 1973.                                                                               | 6 omslagen   |
| 522-528. | 1974.                                                                               | 7 omslagen   |
| 529-536. | 1975.                                                                               | 8 omslagen   |
| 537-544. | 1976.                                                                               | 8 omslagen   |
| 545-553. | 1977.                                                                               | 9 omslagen   |
| 554-562. | 1978.                                                                               | 9 omslagen   |
| 563-570. | 1979.                                                                               | 8 omslagen   |
| 571-576. | 1980.                                                                               | 6 omslagen   |
| 577-582. | 1981.                                                                               | 6 omslagen   |
| 583-589. | 1982.                                                                               | 7 omslagen   |
| 590-605. | 1983.                                                                               | 16 omslagen  |
| 606-617. | 1984.                                                                               | 12 omslagen  |
| 618-629. | 1985.                                                                               | 12 omslagen  |
| 630-751. | Kredietbank.<br>1970-1985.                                                          | 122 omslagen |
| 630-633. | 1970.                                                                               | 4 omslagen   |
| 634.     | 1971.                                                                               | 1 omslag     |
| 635-638. | 1972.                                                                               | 4 omslagen   |
| 639-642. | 1973.                                                                               | 4 omslagen   |

|          |                                                                                                                                                                    |                                                                                     |             |
|----------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
|          | 643-646.                                                                                                                                                           | 1974.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 647-650.                                                                                                                                                           | 1975.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 651-656.                                                                                                                                                           | 1976.                                                                               | 6 omslagen  |
|          | 657-664.                                                                                                                                                           | 1977.                                                                               | 8 omslagen  |
|          | 665-670.                                                                                                                                                           | 1978.                                                                               | 6 omslagen  |
|          | 671-678.                                                                                                                                                           | 1979.                                                                               | 8 omslagen  |
|          | 679-688.                                                                                                                                                           | 1980.                                                                               | 10 omslagen |
|          | 689-698.                                                                                                                                                           | 1981.                                                                               | 10 omslagen |
|          | 699-709.                                                                                                                                                           | 1982.                                                                               | 11 omslagen |
|          | 710-727.                                                                                                                                                           | 1983.                                                                               | 18 omslagen |
|          | 728-739.                                                                                                                                                           | 1984.                                                                               | 12 omslagen |
|          | 740-751.                                                                                                                                                           | 1985.                                                                               | 12 omslagen |
|          | 752.                                                                                                                                                               | Termijnrekeningen van de Generale Bankmaatschappij en de Kredietbank.<br>1974-1982. | 1 omslag    |
| 753-800. | Postcheques.<br>1970-1973, 1975-1979, 1981-1985.<br>Met betrekking tot de oude orde zie de beschrijving van afdeling II.B. Boekhouding.                            |                                                                                     | 48 omslagen |
|          | 753-756.                                                                                                                                                           | 1970.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 757-760.                                                                                                                                                           | 1971.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 761-764.                                                                                                                                                           | 1972.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 765-768.                                                                                                                                                           | 1973.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 769-772.                                                                                                                                                           | 1975.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 773-776.                                                                                                                                                           | 1976.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 777-780.                                                                                                                                                           | 1977.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 781-783.                                                                                                                                                           | 1978.                                                                               | 3 omslagen  |
|          | 784-785.                                                                                                                                                           | 1979.                                                                               | 2 omslagen  |
|          | 786-787.                                                                                                                                                           | 1980.                                                                               | 2 omslagen  |
|          | 788.                                                                                                                                                               | 1981.                                                                               | 1 omslag    |
|          | 789-790.                                                                                                                                                           | 1982.                                                                               | 2 omslagen  |
|          | 791-795.                                                                                                                                                           | 1983.                                                                               | 5 omslagen  |
|          | 796-798.                                                                                                                                                           | 1984.                                                                               | 3 omslagen  |
|          | 799-800.                                                                                                                                                           | 1985.                                                                               | 2 omslagen  |
| 801-836. | “Kasstukken”, bewijsstukken voor kasverrichtingen.<br>1970-1973, 1975-1985.<br>Met betrekking tot de oude orde zie de beschrijving van afdeling II.B. Boekhouding. |                                                                                     | 36 omslagen |
|          | 801-804.                                                                                                                                                           | 1970.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 805-808.                                                                                                                                                           | 1971.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 809-812.                                                                                                                                                           | 1972.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 813-816.                                                                                                                                                           | 1973.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 817-820.                                                                                                                                                           | 1975.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 821-824.                                                                                                                                                           | 1976.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 825-828.                                                                                                                                                           | 1977.                                                                               | 4 omslagen  |
|          | 829.                                                                                                                                                               | 1978.                                                                               | 1 omslag    |
|          | 830.                                                                                                                                                               | 1979.                                                                               | 1 omslag    |

|          |                                                                                     |             |
|----------|-------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 831.     | 1980.                                                                               | 1 omslag    |
| 832.     | 1981.                                                                               | 1 omslag    |
| 833.     | 1982.                                                                               | 1 omslag    |
| 834.     | 1983.                                                                               | 1 omslag    |
| 835.     | 1984.                                                                               | 1 omslag    |
| 836.     | 1985.                                                                               | 1 omslag    |
| 837-910. | “Boekingsstukken”, bewijsstukken voor diverse verrichtingen.                        |             |
|          | 1970-1973, 1975-1985.                                                               | 74 omslagen |
|          | Met betrekking tot de oude orde zie de beschrijving van afdeling II.B. Boekhouding. |             |
| 837-840. | 1970.                                                                               | 4 omslagen  |
| 841-844. | 1971.                                                                               | 4 omslagen  |
| 845-848. | 1972.                                                                               | 4 omslagen  |
| 849-852. | 1973.                                                                               | 4 omslagen  |
| 853-856. | 1975.                                                                               | 4 omslagen  |
| 857-860. | 1976.                                                                               | 4 omslagen  |
| 861-864. | 1977.                                                                               | 4 omslagen  |
| 865-867. | 1978.                                                                               | 3 omslagen  |
| 868-870. | 1979.                                                                               | 3 omslagen  |
| 871-872. | 1980.                                                                               | 2 omslagen  |
| 873-874. | 1981.                                                                               | 2 omslagen  |
| 875-877. | 1982.                                                                               | 3 omslagen  |
| 878-883. | 1983.                                                                               | 6 omslagen  |
| 884-893. | 1984.                                                                               | 10 omslagen |
| 894-910. | 1985.                                                                               | 17 omslagen |

## 6. DIVERSE STUKKEN

|            |                                                                                                                                                                                                    |             |
|------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 911-923.   | Inkomende brieven met verzoek tot betaling.                                                                                                                                                        |             |
| 1960-1970. |                                                                                                                                                                                                    | 13 omslagen |
|            | De oorspronkelijke mappen waarin de bestanddelen bewaard werden, hadden nrs. verwijzend naar de oude orde. Deze nrs. worden toegevoegd als een secundair beschrijvingselement bij de bestanddelen. |             |
| 911.       | Onderhoudskosten.                                                                                                                                                                                  | 1 omslag    |
|            | Nr. oude orde 60532.                                                                                                                                                                               |             |
| 912-913.   | Verplaatsingskosten van de werknemers.                                                                                                                                                             | 2 omslagen  |
|            | Nr. oude orde 60602.                                                                                                                                                                               |             |
| 914.       | Bureaunkosten.                                                                                                                                                                                     | 1 omslag    |
|            | Nr. oude orde 60610.                                                                                                                                                                               |             |
| 915.       | Abonnementen op periodieken.                                                                                                                                                                       | 1 omslag    |
|            | Nr. oude orde 60611.                                                                                                                                                                               |             |
| 916-917.   | Bijdragen aan de Unie der Boomse<br>Steenfabrieken sv.                                                                                                                                             | 2 omslagen  |
|            | Nrs. oude orde 606110 en 606111. De derde map<br>droeg geen nr.                                                                                                                                    |             |
| 918-919.   | Bijdragen aan de Bedrijfsgroep van de<br>Baksteennijverheid der Rupelstreek vzw.                                                                                                                   | 2 omslagen  |

- Nr. oude orde 606112. De tweede map droeg geen nr. uit de oude orde.
920. Bijdragen aan het Fonds voor Economische Expansie van de Bedrijfsgroep van de Baksteennijverheid der Rupelstreek vzw. 1 omslag
- Nr. oude orde 606113.  
Omvat ook de verslagen van de vergaderingen van het beheercomité van het Fonds voor Economische Expansie.
921. Liefdadigheid. 1 omslag.
- Nr. oude orde 60614.
922. Honoraria aan advocaten, notarissen, architecten, ingenieurs en boekhouders. 1 omslag
- Nrs. oude orde 606150-606151.  
Omvat ook kopieën van uitgaande brieven
923. Publicatiekosten van het Belgisch Staatsblad. 1 omslag
- Nr. oude orde 60617.
924. Stukken betreffende de betaling van boetes. 1 omslag
- 1963-1968.  
Omvat een inkomende brief van het Bestuur der Registratie en Domeinen van het Ministerie van Financiën met een verzoek tot betaling van een boete en gerechtskosten, diverse dagvaardingen van de politierechtbank te Antwerpen en afschriften van proces-verbalen. In de oude orde geordend in een serie met nrs. 98, 99 en 441-443. De oorspronkelijke map had het nr. 649.

### III. PERSONEELSBEHEER

De archiefbestanddelen in deze afdeling bevatten privacygevoelige informatie. Zie de algemene beschrijving van het archief voor de voorwaarden voor raadpleging en reproductie van deze bestanddelen.

|          |                                                                                                                                          |                      |
|----------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|
| 925-961. | Loonfiches.                                                                                                                              |                      |
|          | 1950-1960, 1974-1977, 1980-1988.                                                                                                         | 37 pakken            |
|          | De oorspronkelijke mappen droegen de formele titel "loonfiches" of "loonbriefjes".                                                       |                      |
|          | Chronologisch geordend.                                                                                                                  |                      |
| 925.     | 1950.                                                                                                                                    | 1 pak                |
| 926.     | 1951.                                                                                                                                    | 1 pak                |
| 927.     | 1952.                                                                                                                                    | 1 pak                |
| 928.     | 1953.                                                                                                                                    | 1 pak                |
| 929.     | 1954.                                                                                                                                    | 1 pak                |
| 930.     | 1955.                                                                                                                                    | 1 pak                |
| 931.     | 1956.                                                                                                                                    | 1 pak                |
| 932.     | 1957.                                                                                                                                    | 1 pak                |
| 933.     | 1958.                                                                                                                                    | 1 pak                |
| 934.     | 1959.                                                                                                                                    | 1 pak                |
| 935.     | 1960.                                                                                                                                    | 1 pak                |
| 936-937. | 1974.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 938-939. | 1975.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 940-941. | 1976.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 942-943. | 1977.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 944-945. | 1980.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 946-947. | 1981.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 948-949. | 1982.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 950-951. | 1983.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 952-953. | 1984.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 954-955. | 1985.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 956-957. | 1986.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 958-959. | 1987.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 960-961. | 1988.                                                                                                                                    | 2 pakken             |
| 962-967  | Stukken betreffende sociale verkiezingen.                                                                                                |                      |
|          | 1963, 1967, 1971, 1975, 1979.                                                                                                            | 5 pakken en 1 omslag |
|          | De afkorting OR betreft de ondernemingsraad en de afkorting CVGV het Comité voor Veiligheid, Gezondheid en Verfraaiing der Werkplaatsen. |                      |
| 962-966. | Dossiers                                                                                                                                 | 5 pakken             |
| 962.     | 1963, OR en CVGV.                                                                                                                        | 1 pak                |
| 963-964. | 1967, OR en CVGV.                                                                                                                        | 2 pakken             |
| 965.     | 1975, CVGV.                                                                                                                              | 1 pak                |
| 966.     | 1979, CVGV.                                                                                                                              | 1 pak                |
| 967.     | Verslagen van de verkiezingen voor CVGV.                                                                                                 | 1 omslag             |

1971.

Oorspronkelijk werden deze stukken allicht bewaard in een gelijksoortig dossier als nrs. 962-966.

- 968-975. “Briefjes sociaal fonds” of “briefjes syndikaal fonds”, aanvraagformulieren voor diverse sociale uitkeringen van het Sociaal Fonds voor de Steenbakkerij der Rupelstreek.  
1967-1974. 2 pakken en 6 omslagen  
Oorspronkelijk lagen enkele bestanddelen los in het archiefdepot, terwijl andere bewaard werden in nrs. 976-1048. Deze laatsten werden uit de oorspronkelijke ordening gelicht en werden vervolgens samen met de andere stukken tot een serie gemaakt.
- |      |       |          |
|------|-------|----------|
| 968. | 1967. | 1 pak    |
| 969. | 1968. | 1 pak    |
| 970. | 1969. | 1 omslag |
| 971. | 1970. | 1 omslag |
| 972. | 1971. | 1 omslag |
| 973. | 1972. | 1 omslag |
| 974. | 1973. | 1 omslag |
| 975. | 1974. | 1 omslag |
- 976-1048. Dossiers betreffende sociale premies.  
1971-1974. 73 omslagen  
Een deel van de archiefbestanddelen in nrs. 968-975 was oorspronkelijk geordend in deze archiefbestanddelen. Deze stukken werden uit de oorspronkelijke ordening gelicht, samengevoegd met de stukken die los lagen het depot en tot een reeks gemaakt.
- |            |       |             |
|------------|-------|-------------|
| 976-996.   | 1971. | 21 omslagen |
| 997-1015.  | 1972. | 19 omslagen |
| 1016-1033. | 1973. | 18 omslagen |
| 1034-1048. | 1974. | 15 omslagen |
- 1049-1053. Loonstaten.  
1978-1982. 5 pakken  
Eén staat betreft de tewerkstelling van één werknemer voor één jaar.
- |       |       |
|-------|-------|
| 1049. | 1978. |
| 1050. | 1979. |
| 1051. | 1980. |
| 1052. | 1981. |
| 1053. | 1982. |



## IV. COMMERCIEEL BEHEER

### A. INKOOP EN VERKOOP

|            |                                                                                                                                                                                                                                               |             |
|------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 1054-1076. | Prijslijsten en diverse stukken betreffende prijslijsten.<br>1963-1977.                                                                                                                                                                       | 23 omslagen |
| 1077-1084. | Inkomende en kopieën van uitgaande stukken betreffende inkoop en verkoop.<br>1970-1979.<br>Alfabetisch geordend op naam van de klant of leverancier.<br>Met betrekking tot de oude orde zie de beschrijving van afdeling I.B. Briefwisseling. | 8 omslagen  |
| 1077-1078. | Offerteaanvragen van klanten en kopieën van offertes naar<br>klanten.<br>1970-1971.                                                                                                                                                           | 2 omslagen  |
| 1077.      | 1970.                                                                                                                                                                                                                                         |             |
| 1078.      | 1971.                                                                                                                                                                                                                                         |             |
| 1079-1080. | Inkomende offertes van leveranciers.<br>1970-1971.                                                                                                                                                                                            | 2 omslagen  |
| 1079.      | 1970.                                                                                                                                                                                                                                         |             |
| 1080.      | 1971.                                                                                                                                                                                                                                         |             |
| 1081-1082. | Inkomende brieven van en kopieën van uitgaande brieven naar<br>klanten betreffende bestellingen.<br>1970-1971.                                                                                                                                | 2 omslagen  |
| 1081.      | 1970.                                                                                                                                                                                                                                         |             |
| 1082.      | 1971.                                                                                                                                                                                                                                         |             |
| 1083.      | “Kontrakten”, bestelbonnen van klanten.<br>1979.                                                                                                                                                                                              | 1 omslag    |
| 1084.      | “Speciale prijzen”, aantekeningen betreffende speciale prijzen<br>voor klanten.<br>1978.                                                                                                                                                      | 1 omslag    |
| 1085-1165. | Vrachtbrieven van leveranciers.<br>1970-1982.<br>1979-1981 omvatten ook ook “Restant vrachtbrieven”, namelijk inkomende vrachtbrieven van<br>leveranciers die binnengekomen zijn na de boeking van de facturen.                               | 81 omslagen |
| 1085-1092. | 1971.                                                                                                                                                                                                                                         | 8 omslagen  |
| 1093-1101. | 1972.                                                                                                                                                                                                                                         | 9 omslagen  |
| 1102-1110. | 1973.                                                                                                                                                                                                                                         | 9 omslagen  |
| 1111-1119. | 1974.                                                                                                                                                                                                                                         | 9 omslagen  |
| 1120-1124. | 1975.                                                                                                                                                                                                                                         | 5 omslagen  |
| 1125-1130. | 1976.                                                                                                                                                                                                                                         | 6 omslagen  |
| 1131-1137. | 1977.                                                                                                                                                                                                                                         | 7 omslagen  |
| 1138-1142. | 1978.                                                                                                                                                                                                                                         | 5 omslagen  |
| 1143-1149. | 1979.                                                                                                                                                                                                                                         | 7 omslagen  |
| 1150-1156. | 1980.                                                                                                                                                                                                                                         | 7 omslagen  |
| 1157-1161. | 1981.                                                                                                                                                                                                                                         | 5 omslagen  |
| 1162-1165. | 1982.                                                                                                                                                                                                                                         | 4 omslagen  |

## C. TRANSPORT

- 1166-1250. Diverse staten van ladingen van leveringen naar klanten.
- 1966-1987. 3 pakken en 82 omslagen
- 1166-1240. “Ladingen”, staten van de ladingen van leveringen naar klanten.  
1966-1968, 1970-1987. 3 pakken en 72 omslagen
- Omvat twee types van staten. Bij het eerste type betreft één staat één dag en één rij in de staat één lading. Bij het tweede type betreft één staat één maand en één rij in de staat één dag. Het tweede type werd allicht opgemaakt op basis van het eerste en bevat dus meer synthetische informatie.
- |            |       |            |
|------------|-------|------------|
| 1166.      | 1966. | 1 pak      |
| 1167.      | 1967. | 1 pak      |
| 1168.      | 1968. | 1 pak      |
| 1169-1172. | 1970. | 4 omslagen |
| 1173-1176. | 1971. | 4 omslagen |
| 1177-1180. | 1972. | 4 omslagen |
| 1181-1184. | 1973. | 4 omslagen |
| 1185-1188. | 1974. | 4 omslagen |
| 1189-1192. | 1975. | 4 omslagen |
| 1193-1196. | 1976. | 4 omslagen |
| 1197-1200. | 1977. | 4 omslagen |
| 1201-1204. | 1978. | 4 omslagen |
| 1205-1208. | 1979. | 4 omslagen |
| 1209-1212. | 1980. | 4 omslagen |
| 1213-1216. | 1981. | 4 omslagen |
| 1217-1220. | 1982. | 4 omslagen |
| 1221-1224. | 1983. | 4 omslagen |
| 1225-1228. | 1984. | 4 omslagen |
| 1229-1232. | 1985. | 4 omslagen |
| 1233-1236. | 1986. | 4 omslagen |
| 1237-1240. | 1987. | 4 omslagen |
- 1241-1249. “Statistiekbladen” of “ladingsbladen”, staten van de ladingen van leveringen naar klanten.
- Wat betreft inhoud zijn de staten hetzelfde als het tweede type staten van nrs. 1166-1240. Eén staat betreft één maand en één rij in de staat betreft één dag.
- |            |            |            |
|------------|------------|------------|
|            | 1980-1985. | 9 omslagen |
| 1241-1242. | 1980.      | 2 omslagen |
| 1243-1244. | 1981.      | 2 omslagen |
| 1245-1246. | 1982.      | 2 omslagen |
| 1247.      | 1983.      | 1 omslag   |
| 1248.      | 1984.      | 1 omslag   |
| 1249.      | 1985.      | 1 omslag   |
1250. “Scheepsladingen”, staten van de ladingen van leveringen naar klanten per schip.
- |  |            |          |
|--|------------|----------|
|  | 1972-1974. | 1 omslag |
|--|------------|----------|
- Eén staat betreft één dag en één rij betreft één lading.
- 1251-1253. “Steenfiches”, registers van leveringen naar klanten.

- 1971-1972, 1980. 3 pakken  
 Alfabetisch geordend op naam van de klant.  
 Elke rij van de staten betreft één levering.
1251. 1971.  
 1252. 1972.  
 1253. 1980.  
 Omvat ook aparte registers voor de leveringen van klei tijdens januari en februari, voor de verpakking van bakstenen en voor transport.
1254. Aantekeningen betreffende leveringen. 1 pak  
 1982-1987.  
 Omvat voor 1982-1984 ook kopieën van uitgaande leveringsbonnen.  
 Chronologisch geordend.
- 1255-1267. Leveringsbonnen. 13 pakken  
 1998-2000.  
 Oorspronkelijk bewaard in ringmappen.  
 Jaren zijn onvolledig.
- 1255-1260. 1998.  
 1255. jan., nrs. 56139-56527.  
 1256. feb., nrs. 56528-56848.  
 1257. mrt., nrs. 56849-57146.  
 1258. juni, nrs. 57747-58173.  
 1259. juli, nrs. 58174-58479.  
 1260. okt., nrs. 59160-59498.  
 1261-1263. 1999.  
 1261. mei, nrs. 1232-1585.  
 1262. april, nrs. 2276-2486.  
 1263. okt., nrs. 2691-2991.  
 1264-1267. 2000.  
 1264. jan., nrs. 1-3978.  
 1265. feb., nrs. 3979-4215.  
 1266. apr., nrs. 4566-4841.  
 1267. mei, nrs. 4842-5230.

### **Deel III: Een gids voor de archieven van de steenbakkerijen van de Rupelstreek, 1800-1990**

# 1. Methodologie

## 1.1. Aard van deze toegang<sup>32</sup>

Het ontsluiten van archieven, of het in een toegankelijke staat brengen door het vervaardigen van toegangen en andere hulpmiddelen, behoort tot de belangrijkste praktijken binnen de archivistiek. De meest gehanteerde toegang is uiteraard de klassieke inventaris, maar er bestaan nog heel wat andere soorten toegangen. Eén hiervan is de archiefgids.

Er bestaat geen eenduidige definitie voor archiefgids. Sian (2019) bespreekt verschillende definities in het Nederlands, Frans, Duits en Engels. Hieruit is het wel duidelijk dat al deze definities wijzen op het gegeven dat archiefgidsen geschreven zijn vanuit het perspectief van de onderzoeker. Den Teuling (2007, p. 133) definieert de term bijvoorbeeld als volgt: *“uiteenzetting betreffende de gebruiksmogelijkheden van de archieven en collecties voor een bepaald type onderzoek”*. Archiefgidsen faciliteren onderzoek naar een bepaald onderwerp, meer bepaald door aan te geven welke archiefbestanden en/of archiefbestanddelen bruikbaar zijn. Dit is in tegenstelling tot het archievenoverzicht, een *“systematische opsomming van de archiefbestanden en verzamelingen berustend in één of meer archiefbewaarplaatsen of in een deel van een archiefbewaarplaats”* (Put & Kwanten (2019), p. 179)<sup>33</sup> – geschreven niet vanuit het perspectief van de onderzoeker, maar dat van de archiefdienst(en).

De archiefgids verschilt bovendien van andere onderzoeksgeoriënteerde toegangen, zoals broncommentaren, typologische studies en archiefanalyses. Precieze definities voor deze toegangen bestaan er wederom niet. Om verwarring te vermijden hanteren we in dit werkstuk de termen ‘broncommentaar’ en ‘archiefanalyse’ om te wijzen op analyses van respectievelijk archiefbescheiden en archiefbestanden.<sup>34</sup> Mijns inziens, zit het verschil hem vooral in twee

---

<sup>32</sup> Deze analyse steunt hoofdzakelijk op het lexicon van den Teuling (2007) en de typologieën van Put & Kwanten (2019) en Thomassen (2001).

<sup>33</sup> Zie ook de definitie van den Teuling (2007, p. 132): *‘Systematisch ingedeelde staat van archieven en archivistische kenmerken en van verzamelingen. Toelichting – Meestal hebben archievenoverzichten de archiefbewaarplaats als eerste indelingscriterium’* Thomassen e.a. (2001) vermeldt nog een andere gelijkaardige toegang, de ‘staat van aanwezige archieven’, gedefinieerd als *“een systematische opsomming van de in één of meer archiefbewaarplaatsen aanwezige archieven en verzamelingen, met aanduiding van de jaren, de omvang en de aanwezige toegangen”* (p. 114). Het precieze verschil met het archievenoverzicht is ons niet duidelijk. Dit soort toegang werd overigens ook niet opgenomen door den Teuling (2007) en Put & Kwanten (2019).

<sup>34</sup> Twee definities van het broncommentaar zijn: *“(…) een beknopte verhandeling over de wijze van totstandkoming, de ontwikkeling, de kenmerken en de gebruiksmogelijkheden van één bepaald type archiefbron”* en *‘Uiteenzetting betreffende de gemeenschappelijke context en de gebruiksmogelijkheden voor onderzoek van archiefbescheiden met dezelfde functie en redactionele vorm in de archieven van verschillende archiefvormers’* (Put & Kwanten, 2019, pp. 181-182). Put & Kwanten (2019, p. 182) definieert de typologische studie als volgt: *“(…) een grondige wetenschappelijke studie van de kenmerken en gebruiksmogelijkheden van een bepaalde groep*

aspecten. Ten eerste, nemen de meeste archiefgidsen meerdere soorten archiefbescheiden en/of archiefbestanden op. Ten tweede, hebben de meeste archiefgidsen ook een heuristische functie; net als een archievenoverzicht, tonen ze de onderzoeker de locatie waar de archieven worden bewaard.

De grens met de voornoemde toegangen is niet altijd duidelijk. De Devos et al. (2002) bijvoorbeeld ligt tussen de archiefgids en het archievenoverzicht. Het werk geeft een overzicht van de bedrijfsarchieven en archieven van werkgevers-, werknemers- en beroepsverenigingen in de provincie Antwerpen die bewaard worden bij de archiefvormer zelf. Het werk is niet geschreven vanuit het perspectief van een bepaald onderzoek; het kan dus aanzien worden als een archievenoverzicht. Maar in tegenstelling tot andere voorbeelden, geeft het werk voor elk archiefbestand een beschrijving van de geschiedenis van de archiefvormer – eerder een eigenschap van archiefgidsen. Een ander voorbeeld zijn archiefgidsen die archieven opnemen van slechts één soort archiefvormer. Dergelijke toegangen zijn zeer zeker archiefgidsen, maar gelijken wel sterk op archiefanalyses.

Deze toegang bevindt zich in een gelijkaardige grijze zone. Omdat enkel één soort archieven wordt opgenomen, verschilt het van de meeste archiefgidsen. In de inleiding wordt er bovendien een korte analyse gegeven van Rupelse steenbakkerijarchieven, wat deze toegang verder duwt in de richting van een volwaardige archiefanalyse. Deze toegang mag echter zeer zeker geen archiefanalyse worden genoemd. Daarvoor is de eigenlijke analyse te beknopt. Verder heeft deze toegang een expliciete heuristische functie; het stelt zich primair tot doel om

---

*of soort archiefbescheiden*”. Den Teuling (2007, p. 134) stelt dat de typologische studie een synoniem is van het broncommentaar in Nederland. Alleen in Vlaanderen wordt het broncommentaar onderscheiden als een afzonderlijk soort toegang, waar het beschouwd als een beknopte vorm van een typologische studie. Thomassens overzicht van klassieke toegangen hanteert een alternatieve terminologie (Thomassen, 2001). Zijn definitie van archiefanalyse is gelijkaardig aan die van Kwanten & Puts (2009) definitie van typologische studie: “(...) *archiefanalyses, die inzicht beogen te verschaffen in de samenstelling en de context van een archief. Ze zijn meestal geïntegreerd in klassieke inventarissen, in kopnoten of in de inleiding, maar komen ook voor als zelfstandige gidsen. (...) Meer recente voorbeelden hebben betrekking niet op één archief, maar op archieven van bepaald type, zoals de kadastralgids, de gids voor de diaconiearchieven en de zoekwijzer voor de gevangenisarchieven*” (Thomassen, 2001, p. 114). Verder definieert Thomassen (2001) het broncommentaar als volgt: ‘Een broncommentaar tenslotte is archiefanalyse die aan specifieke inhoudseisen voldoet. Het geeft een kritisch en instructief commentaar op een archiefbron van een bepaald type en bij voorkeur op serieel bronnenmateriaal dat in veel archieven te vinden is en een zekere uniformiteit vertoont. Het bestaat uit een aantal vaste componenten: een historische situering van de bron, de administratieve ontstaansgeschiedenis, een visuele kennismaking, een bronkritische commentaar, de mogelijke gebruikswijzen van de bron en bijlagen met vindplaatsen van de bron en een beredeneerde bibliografie (pp. 114-5).’ Kortweg, in alle drie werken situeert zich het bronnencommentaar op het niveau van de archiefbescheiden. De typologische studie situeert zich voor den Teuling (2007) enkel op het niveau van de bescheiden, terwijl Put & Kwanten (2019) menen deze toegang ook terug te vinden op het niveau van de archiefbestanden. Tot slot, situeert Thomassen (2001) de archiefanalyse enkel op het niveau van archiefbestanden. Om verwarring te vermijden, hanteren we in dit werkstuk de termen ‘broncommentaar’ en ‘archiefanalyse’ om te wijzen op analyses van respectievelijk archiefbescheiden en archiefbestanden.

onderzoekers te wijzen op de locatie van de archieven van de Rupelse steenbakkerijen. Omwille van deze onduidelijkheid verkozen we als naamgeving de volgende neutrale zinsnede: ‘een gids voor de archieven van de steenbakkerijen van de Rupelstreek, 1800-1990’.

## **1.2. Vormgeving**

Allereerst, onderstrepen we de opmerking van Somers (2010) dat er geen echte richtlijnen of modellen bestaan voor het samenstellen van een archiefgids. Derhalve is de archivaris of archivaresse aangewezen om zelf een concept te ontwerpen dat tegemoet komt aan de vooropgestelde verwachtingen. De vormgeving van deze gids werd ontwikkeld aan de hand van de adviezen en suggesties van Sian (2016) en Somers (2010), de opmerkingen van Thomassen (2001) en aan de hand van de vergelijking met andere gidsen betreffende een gelijkaardige materie, met name de bedrijfsarchiefgidsen van het Rijksarchief, Minten (1996), Bracke (2000) en Meert (2005).

Op basis van haar eigen ervaringen bij het samenstellen van een archiefgids voor de Gentse armenzorg van de middeleeuwen tot heden, bespreekt Somers (2010) enkele belangrijke kwesties. Ze stelt dat men diepgaand moet nadenken rond het eigenlijke onderwerp van de gids, de grenzen van het bereik, de doelgroep waarvoor de gids is bestemd en de presentatie van het repertorium. Hier voeg ik nog twee aandachtspunten aan toe: de opname van extra hoofdstukken (bijvoorbeeld een historisch overzicht, historiografie, bibliografie, enz.) en de wensen van de organisatie waarvoor de gids in opdracht werd gemaakt.<sup>35</sup>

Het onderwerp van de gids is de sociale en economische geschiedenis van de baksteen- en dakpannennijverheid van de Rupelstreek tijdens de industriële periode. Het bereik van de gids is begrensd naargelang de volgende criteria. Ten eerste worden enkel archiefbestanden opgenomen die gevormd zijn door steen- en pannenbakkerijen. De keuze werd gemaakt om andere relevante archiefvormers niet op te nemen. Men kan hierbij denken aan archiefvormers zoals de verschillende gemeentebesturen, het provinciebestuur van de provincie Antwerpen, de Vlaamse overheid, de federale overheid, verschillende vakbonden en werkgeversorganisaties en relevante families en personen. Ten tweede moesten de steenbakkerijen gevestigd zijn in de Rupelstreek; met andere woorden of ze ooit een productie-eenheid bezaten die zich in de streek situeerde. Een onderneming die hoofdzakelijk actief was in een andere streek, maar toch

---

<sup>35</sup> Zie hieromtrent ook de opmerkingen van Sian (2019, p. 43).

doorheen zijn geschiedenis ooit één productie-eenheid bezat in de Rupelstreek, werd dus wel opgenomen. Tot slot aangezien de Rupelse baksteennijverheid vooral toonaangevend werd volgend op de ontwikkeling van het industriële kapitalisme in België, komen enkel archiefstukken in aanmerking die gevormd zijn tijdens de periode van 1800 tot 1990. De eindgrens van 1990 werd gekozen om twee redenen. We zijn van de overtuiging dat het belangrijk is om een duidelijke eindgrens te kiezen boven de formulering ‘tot heden’. Een duidelijke eindgrens verhoogt de toegankelijkheid van de gids voor gebruikers die de gids raadplegen in de toekomstige decennia. Verder, door de opkomst van nieuwe bouwmaterialen, de concurrentie met andere regio’s, de recessie in de bouwnijverheid en de crisis van de jaren 1970 stopten vele Rupelse steenbakkerijen hun activiteiten vanaf de jaren 1970. In het jaar 1988 bestonden er nog maar zeven bedrijven en in 2020 nog maar één (De Niel, 2016).<sup>36</sup>

De doelgroep waarvoor deze gids werd ontworpen, is de brede groep van geïnteresseerden in historisch onderzoek naar de Rupelse steenbakkerijen. De enige drempel is dat men enige vertrouwdheid moet hebben met historisch archiefonderzoek. Deze toegang kan gebruikt worden door studenten van het secundair en hoger onderwijs, onderzoekers uit allerlei vakgebieden (geschiedenis, archeologie, architectuur, ingenieurswetenschappen, sociale wetenschappen, enzovoort) en geïnteresseerden in de sociale en economische geschiedenis van België of in de algemene lokale geschiedenis van de Rupelstreek. Om de toegankelijkheid te verhogen worden enkele zaken aangeboden. Het derde hoofdstuk van de gids omvat een bibliografie voor de geschiedenis van de Rupelse steenbakkerijen met literatuur gepubliceerd vanaf 1999. Met betrekking tot vroegere publicaties wordt er verwezen naar een gepubliceerde bibliografie. In het vier hoofdstuk wordt een verklarende woordenlijst toegevoegd van termen die vaak voorkomen bij (bedrijfs)historisch archiefonderzoek (bijvoorbeeld ‘archief’, ‘grootboek’, ‘jaarverslag’, enzovoort). De inleiding bevat een korte uiteenzetting over de onderzoeksmogelijkheden van de steenbakkerijarchieven en verwijzingen naar verklarende woordenlijsten van termen uit de steenbakkerijwereld<sup>37</sup>, handleidingen voor bedrijfshistorisch onderzoek en overzichten van interessante bronnen buiten het bedrijfsarchief. In het algemeen werd er ook toegezien op de toegankelijkheid van de vormgeving en de taal.

De informatie in het repertorium van een gids kan op verschillende manieren worden gepresenteerd: naar archiefvormer, naar archiefbestand, naar onderwerp, naar bronnensoort of

---

<sup>36</sup> De eindgrens van dertig jaar geleden was ook geïnspireerd door de toepassing ervan door Dehaeck in zijn gids voor Oost-Vlaamse bedrijfsarchieven (Dehaeck, 2011).

<sup>37</sup> De opname van een verklarende woordenlijst werd geïnspireerd door Sian (2019, p. 40).



naar archiefbewaarplaats (Somers, 2010). Dit repertorium bestaat uit twee hoofdstukken. Het eerste omvat archiefbestanden van steenbakkerijen. Deze opgaves werden geordend volgens archiefvormer, dus per steenbakkerij. Binnen één opgave wordt de informatie betreffende het archief nog eens opgesplitst naargelang archiefbewaarplaats. Het tweede hoofdstuk omvat verzamelingen van archieven van diverse steenbakkerijen van het Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen en de Geschiedkundige Studiegroep Ten Boome. Voor beide organisaties bestaat er geen duidelijk overzicht van welke archiefvormers ze allemaal archiefstukken bewaren<sup>38</sup> – derhalve is een ordening volgens archiefvormer onmogelijk. Er werden hier twee alternatieve informatiefiches opgemaakt bestaande uit de elementen: datering, omvang, toegang, inhoud en een lijst van de steenbakkerijen. De contactinformatie van de archiefbewaarplaatsen werd afzonderlijk opgenomen in een adressenlijst.<sup>39</sup> De manier waarop de informatie voor elke opgave werd gepresenteerd komt aan bod in het volgende hoofdstuk.

Heel wat archiefgidsen nemen bijkomende hoofdstukken op die de onderzoeker verder helpen bij zijn onderzoek naast het simpelweg wijzen op bepaalde archiefbestanden en/of stukken.<sup>40</sup> Bijkomende hoofdstukken kunnen zijn: een historisch overzicht betreffende het onderwerp, een historiografisch overzicht betreffende het onderwerp, een bibliografie betreffende het onderwerp, een overzicht van documentatiecentra en/of musea<sup>41</sup>, repertoria voor ‘alternatieve’ historische bronnen (audiovisuele bronnen, orale bronnen, literaire bronnen, voorwerpen, enz.)<sup>42</sup>, archiefanalyses, broncommentaren en glossaria. Voor ons opzet werd enkel het voornoemde glossarium, een bibliografie<sup>43</sup> en een korte introductie tot de geschiedenis over het onderwerp essentieel geacht.

Tot slot maken we een opmerking over de wensen van de begeleiders van de stage waaruit deze masterproef voortkwam, ETWIE en Archiefbank Vlaanderen. In het stagevoorstel stelden ze de volgende doelen/functies van de gids voorop:

---

<sup>38</sup> Zie hoofdstuk 1.4.2.

<sup>39</sup> Naar inspiratie van Minten (1996) en Meert (2005).

<sup>40</sup> Thomassen (2001, pp. 105-6) stelt dat archiefgidsen vaak de volgende zes elementen bevatten: “(..) (1) een algemene inleiding, waarin de bewerkte werkwijze en met name zijn keuzes verantwoordt, (2) een historisch-institutioneel overzicht van de relevante archiefvormers, (3) een overzicht van de belangrijkste relevante publicaties en gedrukte bronnen, (4) een beschrijving van de specifieke context bij elk (type) archief dat wordt vermeld, (5) gegevens over de registratuur en (6) een opsomming van de relevante archiefbestanddelen.”

<sup>41</sup> Zie bijvoorbeeld Minten (1996).

<sup>42</sup> Zie bijvoorbeeld Minten (1996).

<sup>43</sup> Aangezien er in deze masterproef meermaals gewezen wordt op tijdsgebrek en het samenstellen van een bibliografie normaliter veel tijd neemt, kan de keuze om hier een bibliografie op te nemen vreemd lijken. In dit geval was het samenstellen van een bibliografie niet tijdsintensief, aangezien we ons voor een groot deel konden baseren op de bibliografie van Rombaut & De Niel (1999).

*“De gids brengt de bronnen in kaart en beschrijft hun waarde en betekenis voor historisch onderzoek. Ze geeft een uiteenzetting van de gebruiksmogelijkheden van de archieven. (...) De gids biedt een beknopte oriëntatie in de (wetenschappelijke) literatuur en uitgegeven bronnen.”*

### 1.3. Informatiefiche

De archiefbestanden worden in de gids voorzien van een gestandaardiseerde informatiefiche.<sup>44</sup> Deze fiche bevat sleutelinformatie over het archief en diens archiefvormer; zodoende laat het de onderzoeker toe om de bruikbaarheid van het archief voor zijn onderzoek in te schatten. Voor de opmaak van de fiche werd inspiratie geput uit andere gidsen, meer bepaald Meert (2005), Devos et al. (2002), Dehaeck & Derwael (2011) en Dehaeck (2008), en uit de standaarden ISAD(G) en ISAAR (CPF). De sleutel tot een goed informatiefiche is een evenwicht tussen uniformiteit en interpreteerbaarheid enerzijds en informatierijkheid anderzijds. De fiches van deze gids bestaan uit drie onderdelen: de hoofding, het archief en literatuur en publicaties.<sup>45</sup>

De hoofding behelst een opsomming van de volgende vijf elementen: de belangrijkste of recentste geautoriseerde benaming van de archiefvormer, andere benamingen van de archiefvormer doorheen zijn geschiedenis, de belangrijkste of recentste gemeente waar de archiefvormer gevestigd was, de datum van vestiging of oprichting en de datum van opheffing. Het afscheiden van deze informatie in een afzonderlijk onderdeel laat de onderzoeker toe een snelle blik te werpen op de sleutelinformatie betreffende het archief en de archiefvormer. De idee van de ‘hoofding’ werd ontleend van Devos et al. (1998). De hierop volgende onderdelen geven meer detailinformatie.

Het tweede onderdeel, ‘archief’, wordt opgesplitst naargelang de bewaarplaats waar het bestand bewaard wordt. Voor elk afzonderlijk bewaard bestand wordt er een opsomming gegeven van de volgende elementen: bewaarplaats, datering, omvang (in aantal meter), toegankelijkheid en inhoud. Indien het archief een archiefbestand betreft, wordt dit element niet opgenomen. Het element ‘toegankelijkheid’ bestaat uit een opsomming van de beschikbare toegangen. Mogelijke archieftoegangen zijn onder meer inventarissen, plaatsingslijsten,

---

<sup>44</sup> De archiefbestanden in de verzamelingen van Geschiedkundige kring Ten Boome en Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen werden voorzien van een alternatief informatiefiche.

<sup>45</sup> In het plan van aanpak was er nog een extra onderdeel gepland, namelijk ‘geschiedenis van de archiefvormer’. Omwille van tijdsgebrek en het geringe aantal publicaties dat bestaat over de archiefvormers kon dit onderdeel niet opgenomen worden. Zijn vormgeving wordt hier wel kort besproken. Dit onderdeel betreft een tekst in verhalende vorm waarin melding wordt gemaakt van de volgende elementen: oprichting en oprichters, rechtsvormen, vestigingsplaatsen, belangrijke gebeurtenissen zoals fusies en overnames, aantal werknemers, soorten producten en informatie betreffende het productieproces (bijvoorbeeld aantal machines). Indien relevant, worden ook de volgende elementen opgenomen: interne administratieve structuur, genealogie van de eigenaar(s), gerelateerde vennootschappen en verenigingen, en andere informatie. De regel wordt aangehouden om steeds zoveel mogelijk relevante informatie te vermelden; de onderzoeker is hierbij immers het meest gebaat. De uitvoerigheid van dit onderdeel blijft uiteraard beperkt tot wat gevonden werd tijdens het bijkomend historisch onderzoek naar de archiefvormers.

ordeningsplannen, overdrachtslijsten, archiefschema's en diverse soorten indices. Een zeer belangrijk element is 'inhoud', waarin de belangrijkste – in termen van onderzoekswaarde – series en stukken worden opgesomd. De regel werd aangehouden om steeds de redactionele vorm en de uiterste data proberen te vermelden. De stukken worden geordend volgens het schema van Vancoppenolle (2002b); er wordt gebruik gemaakt van de volgende zes afdelingen: algemeen management, boekhouding, financiën, personeelsbeheer, productie en research en commercieel beheer.

Het laatste onderdeel 'literatuur en publicaties' bevat twee elementen. Het eerste element houdt een opsomming in van de wetenschappelijke publicaties over of gebaseerd op gebruik, bestudering of analyse van het archief of de archiefvormer. Aangezien er heel weinig publicaties bestaan, werd dit element vaak weggelaten. Het tweede element somt de belangrijkste publicaties op die gepubliceerd werden door de archiefvormer; dit kan gaan om tijdschriften, gelegenheidsuitgaven, personeelsbladen, enzovoort.

De opmaak van de adressenlijst wordt hier ook kort besproken. Informatie betreffende de archiefbewaarplaatsen wordt niet opgenomen in de fiche maar in een afzonderlijke adressenlijst – zodoende herhalingen te vermijden.<sup>46</sup> Het merendeel van de organisaties bewaart immers meerdere steenbakkerijarchieven. De inhoud werd geïnspireerd door de standaard ISDIAH (International Standard for Describing Institutions with Archival Holdings). Volgende gegevens worden vermeld: officiële naam, adres, telefoonnummer, e-mailadres, webadres van de website en raadpleegbaarheid van de archieven<sup>47</sup>.

---

<sup>46</sup> Deze keuze werd geïnspireerd door zijn toepassing in Meert (2005).

<sup>47</sup> De raadpleegbaarheid van archiefbescheiden of -bestanden kan onder meer verhinderd worden vanwege de wetgeving over de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, contractuele bepalingen, de slechte materiële toestand en/of het beleid van de archiefbewaarplaats. Indien van toepassing, worden de verschillende raadplegingsmodaliteiten vermeld.

## **1.4. Heuristiek**

Voor een groot deel bestond het samenstellen van deze gids uit het ontwerpen en uitvoeren van diverse zoekprojecten naar allerlei informatie. Ten eerste werd gezocht naar de aanwezigheid van archiefbestanden bij erfgoedorganisaties, bedrijven, en eigenaars en hun erfgenamen. Ten tweede werd er informatie gezocht over die archieven, zodat het derde onderdeel van de fiches ‘archief’ kon ingevuld worden. Ten derde werd historisch onderzoek verricht aan de hand van primaire en secundaire bronnen naar de archiefvormers. Deze informatie werd toegevoegd aan de hoofding van de informatiefiche. Voorafgaandelijk werden er plannen van aanpak opgesteld voor deze zoekprojecten. Hieronder wordt hun inhoud en uitvoering besproken.

### **1.4.1. Zoeken naar archieven**

Vooraf aan het zoekwerk werd eerst de geschiedenis van en het erfgoedveld rond de Rupelse steenbakkerijverheid verkend. Een belangrijke bevinding is dat de vestiging van Wienerberger nv in Rumst de enige steenbakkerij is in de Rupelstreek die nog actief is. Het oprichtingsjaar van de vestiging is 1994; haar bedrijfsarchief valt dus buiten het bereik van deze gids (eindgrens 1990).<sup>48</sup> Daarom werden er geen bedrijven gecontacteerd – wat vaak een essentiële zoekstrategie was voor andere bedrijfsarchievingidsen.<sup>49</sup> Het ontwerp van dit zoekproject werd vooral geïnspireerd door Vancoppenolle et al. (2009, pp. 837-845), maar ook door Coppejans-Desmedt (1975 en 1998), Meert (2005), Derwael (2011), en Dehaeck & Derwael (2008).

Dit zoekproject bestond uit drie strategieën: 1) het raadplegen van gidsen en databanken, 2) het contacteren van erfgoedorganisaties die mogelijkerwijs steenbakkerijarchieven bewaren en 3) het contacteren van personen met een uitgebreide kennis over de Rupelse

---

<sup>48</sup> De Oostenrijkse multinationale onderneming Wienerberger NV heeft tijdens het einde van de vorige eeuw en het begin van de huidige eeuw verschillende Belgische steenbakkerijen overgenomen. Wat betreft de Rupelstreek werd enkel Steenfabrieken Swenden PVBA (Syndicaat Machiensteen) overgenomen. Na contact met de familie Swenden bleek het bedrijfsarchief zich nog steeds te bevinden in handen van de familie, en dus niet in die van Wienerberger nv. Naar de wensen van de eigenaar werd het archief niet opgenomen in deze gids. We herinneren de lezer aan de grenzen van het bereik van de gids, namelijk 1800 tot 1990.

<sup>49</sup> Zie bijvoorbeeld Meert (2005) en alle gidsen van het Rijksarchief (Dehaeck (2011), Dehaeck & Derwael (2008), Devos et al. (2002), Jacquemin en Vancoppenolle (2001), Buntinx (2001), Bracke (2000), Coppejans-Desmedt (1998), Coppejans-Desmedt (1975)).

steenbakkerijgeschiedenis en -erfgoed.<sup>50</sup> De volgende gidsen en databank werden geraadpleegd: Coppejans-Desmedt (1975), Coppejans-Desmedt et al. (1998), Buntinx (2001), Devos et al. (2002), Dehaeck (2011), de databank van Archiefbank Vlaanderen en de zoekmachine van het Algemeen Rijksarchief.<sup>51</sup>

Voor de tweede strategie werden de erfgoedorganisaties vooraf in kaart gebracht aan de hand van onder andere de websites van Heemkunde Vlaanderen vzw en Toerisme Rupelstreek, erfgoedkaart.be en de kennisbank van ETWIE.<sup>52</sup> De volgende erfgoedorganisaties werden per e-mail gevraagd of ze archieven van Rupelse steenbakkerijen bewaren:

- **openbare organisaties:** Algemeen Rijksarchief en Rijksarchieven te Brussel, Antwerpen-Beveren, Gent en Leuven; FelixArchief en de stadsarchieven van Mechelen, Gent, Sint-Niklaas en Dendermonde; gemeentearchieven van Willebroek en Schelle provinciearchieven van Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant;
- **bovenlokale private organisaties:** Studiecentrum voor Onderneming en Beurs, KADOC, AMSAB-ISG, Liberas, ADVN, DACOB, CAVA, Universiteitsarchief KU Leuven, Universiteitsarchief UGent en Universiteitsarchief Universiteit Antwerpen;
- **heemkringen:** Geschiedkundige studiegroep Ten Boome (Boom), Heemkring Heymissen (Hemiksem), Geschiedkundige kring Het Wiel (Niel), Nielse Erfgoedcel & Erfgoedarchief (Niel), Rumesta (Rumst), Heemkring 'De Root' (Rumst), Heemkring Scella (Schelle) en Heemkundige en Genealogische Kring Vaertlinck (Willebroek);
- **andere lokale erfgoedorganisaties:** Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen (Boom), Oudheidkundige kring Museum Rupelklei (Rumst) Heemkundig museum Heymissen (Hemiksem), Museum Bysterveld (Schelle), Steenbakkerijmuseum 't Geleeg (Boom) en Nautisch Bezoekerscentrum Rupelstreek (Boom).

---

<sup>50</sup> In het plan van aanpak was er nog een vierde strategie, namelijk het contacteren van de eigenaars of hun erfgenamen van niet langer actieve steenbakkerijen. Deze strategie werd niet gevolgd aangezien dit zeer moeilijk uitvoerbaar was tijdens de coronacrisis. Ik geloof dat deze strategie wel rendabel zou kunnen zijn, aangezien er sterke connecties bestaan tussen het huidige erfgoedveld en de vroegere bedrijfswereld. Zo zijn er bijvoorbeeld heel wat oude werknemers en werkgevers actief binnen het erfgoedveld.

<sup>51</sup> In Devos et al. (2002) wordt het archief van Steenbakkerijen Heylen nv uit Terhagen vermeld dat destijds bewaard werd bij het bedrijf zelf. Het bedrijf ging nadien failliet en de locatie van het vermelde archief is onbekend.

<sup>52</sup> Toerisme Rupelstreek is het regionaal infokantoor van de Rupelstreek en het Hombeeks Plateau.; Erfgoedkaart.be is een initiatief van FARO en biedt een interactieve kaart waarop men erfgoedorganisaties in Vlaanderen en Brussel kan opzoeken.; De kennisbank van ETWIE bevat informatie over actoren, thema's en literatuur in het gebied van het technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed. Meer informatie kan men terugvinden op de eerder aangehaalde webpagina.

Acht organisaties bleken één of meerdere archieven te bezitten van Rupelse steenbakkerijen. Deze organisaties zijn: Studiecentrum voor Onderneming en Beurs, Rijksarchief te Antwerpen-Beveren, Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen (Boom), Oudheidkundige kring Museum Rupelklei (Rumst), Geschiedkundige Studiegroep Ten Boome (Boom), Heemkring Heymissen (Hemiksem), Geschiedkundige kring Het Wiel (Niel) en Nielse Erfgoedcel & Erfgoedarchief (Niel).<sup>53</sup>

#### ***1.4.2. Zoeken naar informatie over archieven***

De organisaties werden per e-mail gecontacteerd en vragen gesteld met betrekking tot het tweede zoekproject, namelijk het zoeken naar informatie over die archieven, met het oog op het invullen van het tweede onderdeel van de informatiefiche. Dergelijke informatie kan vergaard worden op verschillende manieren: door beroep te doen op medewerkers van de organisatie, toegangen te raadplegen of ter plaatse gaan om de benodigde informatie zelf te verzamelen.

De strategieën werden in grote mate beïnvloed door de evolutie van de coronacrisis. Alles overziend nam het zoekproject ook veel meer tijd in beslag dan in ‘normale’ omstandigheden. De strategie in het plan van aanpak, was om ter plaatse te gaan en er de fiches in te vullen steunend op een combinatie van de drie methoden. Omwille van de coronacrisis bleek dit echter niet mogelijk; noodgedwongen moest er daarom uitsluitend beroep gedaan worden op toegangen en/of op de medewerkers van de organisaties. De contactpersonen werden dan ook gevraagd of ze bereid waren deel te nemen aan een enquête en/of ze mij konden wijzen op toegangen waar ik de benodigde informatie zelf terug kon vinden. Voor de meeste archieven bleken er geen toegangen beschikbaar; een enquête bleef dus over als enige optie.

Aldus werd er besloten om een enquête te ontwerpen, die werd verstuurd naar vijf van de acht organisaties. Het invullen van de enquête bleek echter geen succes: er waren vaak misverstanden bij de contactpersonen naar aanleiding van bepaalde archivistische jargon, de inhoud van de archiefbestanden bleek vaak onbekend bij de organisaties en zeer vaak was het niet makkelijk voor de contactpersonen om de archieven ter plekke te bekijken omwille van de coronacrisis. Na deze tegenvallende resultaten werd al vlug afgestapt van de enquête en werd besloten om zelf ter plaatse te gaan tijdens de tweede zitting. In die periode werden immers

---

<sup>53</sup> Na bezoek bleken de laatste drie erfgoedorganisaties toch geen archieven te bewaren van Rupelse steenbakkerijen.

reeds de eerste versoepelingen van de lockdown aangekondigd. Het Rijksarchief te Antwerpen-Beveren werd nog bezocht tijdens de eerste zittijd in juni.

Het bezoeken van de organisaties tijdens de maand juli bleek echter geen sinecure. De tweede golf van de coronapandemie vanaf eind juli, de vakanties van contactpersonen en het informele karakter van vele organisaties (hoofdzakelijk steunend op vrijwilligerswerking, beperkte openingstijden, enzovoort) bemoeilijkten allemaal het bezoeken en raadplegen van de archieven. Uiteindelijk werden acht bezoeken gedaan bij vijf verschillende organisaties: Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen (EMABB), Geschiedkundige Studiegroep Ten Boome, Heemkring Heymissen, Nielse Erfgoedarchief & Erfgoedcel en Geschiedkundige kring Het Wiel. De laatste drie organisaties bleken uiteindelijk toch geen archieven van Rupelse steenbakkerijen te bewaren. Aangezien ik stagiair was bij de Oudheidkundige kring Museum Rupelklei, heb ik de fiches met betrekking tot hun archieven zelf ingevuld. Gezien de kleine omvang van de ongeïnterpreteerde archieven heb ik zelf plaatsingslijsten opgemaakt om hun inhoud en datering te achterhalen.

Omwille van diverse redenen was het niet mogelijk om de informatiefiches voor drie organisaties naar behoren in te vullen. Dit zijn: Geschiedkundige studiegroep Ten Boome, Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen (EMABB) en het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs (SCOB). Om diverse redenen was het niet mogelijk om het SCOB te bezoeken. De fiche met betrekking tot het archief van steenbakkerij Van der Plancken dat daar wordt bewaard, werd ingevuld op basis van de informatie die verleend werd door contactpersoon Helma De Smedt.<sup>54</sup>

EMABB en Ten Boome konden wel bezocht worden. De lage ontsluitingsgraad van de archieven aldaar bemoeilijkten het invullen van de informatiefiches aanzienlijk. Aangezien er voor beide organisaties geen depotlijst bestaat voor hun steenbakkerijarchieven, is er geen duidelijk overzicht van welke steenbakkerijen ze nu allemaal archiefstukken bewaren. Bij Ten Boome was er één bestand aanwezig dat ze recent hebben overgenomen van Steenbakkerijmuseum 't Geleeg. Dit bestand bestond uit stukken afkomstig van diverse steenbakkerijen. Op het ogenblik van raadpleging was een medewerker van Ten Boome bezig met de inventarisering van de stukken en het identificeren van de archiefvormers. De informatiefiches voor deze stukken moesten noodgedwongen gebaseerd worden op een gedeeltelijke, tijdelijke inventaris. Daarom is het mogelijk dat er zich nog andere

---

<sup>54</sup> Deze informatie was beperkt aangezien Helma De Smedt omwille van diverse redenen geen mogelijkheid had om het archief te gaan bekijken.



archiefvormers bevinden tussen de stukken. EMABB bewaart een omvangrijke hoeveelheid archiefstukken van diverse steenbakkerijen. Enkel voor het archief van steenbakkerij Damman was er een inventaris opgemaakt. Het grootste deel van de collectie was niet geordend per archiefvormer en daarom was het zeer moeilijk om de nodige informatie te verkrijgen. Er werd besloten om alternatieve fiches op te maken voor de archiefbestanden van Ten Boome en EMABB. Voor de twee bewaarplaatsen werd er telkens één fiche opgemaakt met enkel informatie over de omvang en een opsomming van de archiefvormers die onderscheiden konden worden. Deze fiches werden bovendien ingedeeld in een afzonderlijk hoofdstuk dat vooraan in het repertorium werd geplaatst.

### ***1.4.3. Zoeken naar informatie over archiefvormers***

Het laatste zoekproject omvatte het historisch onderzoek naar sleutelgegevens over de archiefvormers. Deze informatie werd toegevoegd aan de hoofding van de informatiefiche. Inspiratie voor primaire en secundaire bronnen werd opgedaan bij Vancoppenolle et al. (2009), Van Eenoo (2009) en de archiefgidsen voor bedrijfsarchieven van het Rijksarchief. In de eerste plaats werd de bestaande literatuur over de archiefvormers gebruikt. Aangezien er weinig publicaties bestaan, werd gebruik gemaakt van primaire bronnen. De volgende mogelijke bronnen en hulpmiddelen werden gevonden: het Belgisch Staatsblad, het Handelsregister van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen, het jaarboek *Le Recueil Financier*<sup>55</sup>, diverse adresboeken<sup>56</sup>, de online *Kruispuntbank voor Ondernemingen* van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, de dienst *Google Books* en BelgicaPress en de databanken van gedigitaliseerde kranten BelgicaPress en Digitaal Archief Gazet van Antwerpen en Gazet van Mechelen. De coronacrisis bemoeilijkte het raadplegen van niet-digitale bronnen en daarom werd er uitsluitend beroep gedaan op de *Kruispuntbank voor Ondernemingen*, *Google Books* en de voornoemde databanken van gedigitaliseerde kranten.

---

<sup>55</sup> *Le Recueil Financier. Annuaire des valeurs cotées aux bourses de Belgique.*

<sup>56</sup> Zie Vancoppenolle et al. (2009, pp. 827-829).

## **2. Een gids**

Marek Fenners

**Gids voor de archieven van de  
steenbakkerijen van de Rupelstreek,  
1800-1990**

# 1. Inleiding<sup>57</sup>

*‘The Biggest in the World. Non, ce n’est pas aux Etats-Unis d’Amérique, mais dans notre propre pays, dans la région du Rupel, que nous pouvons rencontrer la plus grande concentration de briqueteries du monde. Des usines modernes avec une production annuelle de 1 milliard 763 millions 939 mille kg de briques. Le chaînes de fabrication des briques sont entièrement mécanisées et le processus de controle est automatique.’*

- Brochure van de Unie der Boomse Steenfabrieken sv uit eind de jaren 1960.

Eeuwenlang was de Rupelstreek veruit het belangrijkste centrum van de baksteennijverheid in België, en voor enkele decennia ook van de wereld. De Rupelstreek is gelegen op de noordelijke oever van de rivier de Rupel, een zijrivier van de Schelde die ontstaat door de samenvloeiing van de rivieren de Nete en de Dijle. De streek omvat de gemeenten Rumst, Boom, Niel, Schelle en Hemiksem. De Rupelse baksteennijverheid nam enorm in belang toe vanaf de negentiende eeuw, wanneer de Belgische baksteennijverheid zich steeds meer begon te concentreren in enkele gebieden. Tot het begin van de twintigste eeuw werden immers nog veel stenen gebakken in veldovens door rondreizende steenbakkersploegen waar en wanneer het nodig was. Opvallend aan de baksteennijverheid was zijn sterk seizoensgebonden, handmatig en arbeidsintensief karakter. In de winter werd klei gedolven (of ‘gestoken’) en vanaf het voorjaar begon men met de bewerking van de klei, waarbij de klei werd gevormd, uitgedroogd en uiteindelijk gebakken in een oven. (De Greef, 1998) In de Rupelstreek onderging de productiewijze pas een proces van mechanisering vanaf het begin van de twintigste eeuw – met een enorme productietoename, en concentratie en schaalvergroting van de steenbakkerijbedrijven tot gevolg. In de periode juist na de Tweede Wereldoorlog tot het einde van de jaren 1960 werden de hoogste productiecijfers genoteerd. Deze jaren betekenden evenwel het einde van de traditionele steenbakkerijen; volautomatische steenfabrieken namen hun plaats in. In de periode 1975-1985 zorgde de opkomst van nieuwe bouwmaterialen, de concurrentie met andere regio’s, de recessie in de bouwnijverheid en de crisis van de jaren 1970

---

<sup>57</sup> Deze gids werd samengesteld in het kader van mijn masterproef voor de Master of Arts in Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Document van de Vrije Universiteit Brussel, KU Leuven, Universiteit Gent en Universiteit Antwerpen. Ik werd bovendien begeleid door Sophie Bossaert (Archiefbank Vlaanderen) en Joeri Januarius (ETWIE).

ervoor dat heel wat Rupelse steenfabrieken stopten. Vandaag de dag blijft er nog maar één steenbakkerij over in de Rupelstreek, waar ooit 150 tot 180 gelegen<sup>58</sup> in de negentiende eeuw actief waren. (De Niel, 2016)

De Rupelse steenbakkerijen hadden een diepgaande impact op landschap en mens; de nijverheid domineerde werkelijk het economische, sociale en ecologische leven van de streek. De economische welvaart was grotendeels gebonden aan ontwikkelingen in de baksteen- en dakpannenijverheid. In het leven van de arbeidende mannen, vrouwen en kinderen stond het steen maken centraal; ze leefden en werkten immers op of dichtbij de gelegen. Deze verwevenheid tussen werk, wonen en leven is bijvoorbeeld duidelijk zichtbaar in het beschermde steenbakkersgehucht Noeveren in Boom. De ecologie van de Rupelstreek werd gevormd en gekneed door het steenbakkerijverleden. De eeuwenoude ontginning van klei deed bijvoorbeeld unieke landschappen met specifieke fauna en flora ontstaan.

Rond het steenbakkerijverleden ontwikkelde zich dan ook een dynamische erfgoedwereld. Het erfgoedveld omvat drie steenbakkerijmusea, een groot aantal heemkringen en verschillende andere erfgoedorganisaties en wordt bovendien gekenmerkt door een sterke belangstelling vanuit de lokale overheden, de provincie Antwerpen en de Vlaamse Overheid. Hoewel er sinds meerdere decennia een grote interesse uitgaat naar diverse soorten onroerend en roerend erfgoed, blijft de aandacht voor één bepaald type erfgoed beperkter, dat is archivalisch erfgoed, meer bepaald de bedrijfsarchieven van de Rupelse steenbakkerijen.

Dit merken we ook aan de historiografie rond het steenbakkerijverleden. Eén van de belangrijkste historici van de Rupelse steenbakkerijnijverheid, Paul de Niel, maakte in 2012 de volgende balans op: “Het historisch onderzoek omtrent de baksteennijverheid in de Rupelstreek wordt zwaar gehinderd door een gebrek aan archiefmateriaal. Hierbij denken we vooral aan bedrijfsarchieven. Op enkele uitzonderingen na zijn de studies over de dagelijkse handel en wandel op de steenbakkerijen gebaseerd op mondelinge overlevering” (De Niel, 2012, p. 13) Acht jaar later is er niet veel veranderd.<sup>59</sup>

Deze gids wil dit hiaat helpen dichten voornamelijk door onderzoekers te wijzen op de locaties waar archieven van Rupelse steenbakkerijen bewaard worden en sleutel informatie over de archieven en de steenbakkerijen waarvan ze afkomstig zijn te verschaffen. Chronologisch beperkt deze gids zich tot archieven uit de periode vanaf de industriële revolutie, meer bepaald

---

<sup>58</sup> ‘Geleeg’ is jargon uit de steenbakkerijnijverheid en betekent een werkplaats voor het steenmaken.

<sup>59</sup> Een belangrijke uitzondering vormt het archief Verstrepen, dat geraadpleegd werd voor verschillende publicaties.

van 1800 tot 1990. Hiernaast biedt deze gids ook andere hulpmiddelen: een beknopte bibliografie, een verklarende woordenlijst van termen die vaak voorkomen bij historisch (bedrijfs)archiefonderzoek en meerdere verwijzingen naar andere hulpmiddelen.

Verder in deze inleiding worden nog de vormgeving van de gids en verdere hulpmiddelen voor onderzoek besproken.

## **A. Vormgeving**

Een uitgebreide uiteenzetting over de methoden die werden gevolgd bij het samenstellen van deze gids kan men terugvinden in Fenners (2020); hier volgt een beknopte samenvatting. Voor het opsporen van Rupelse steenbakkerijarchieven werden drie strategieën gevolgd: het raadplegen van andere gidsen en databanken, het contacteren van erfgoedorganisaties die mogelijk steenbakkerijarchieven bewaren en het contacteren van personen met een uitgebreide kennis over de Rupelse steenbakkerijgeschiedenis en -erfgoed. Anders dan bij de meeste bedrijfsarchiefgidsen was het niet nodig om bedrijven te contacteren. De enige nog actieve steenbakkerij in de Rupelstreek is de vestiging van Wienerberger nv in Rumst, die opgericht werd in 1994 en dus buiten het bereik van deze gids valt. Voor de historische informatie over de steenbakkerijen werd daarenboven bijkomend historisch onderzoek gevoerd aan de hand van primaire en secundaire bronnen.

Het repertorium bestaat uit twee hoofdstukken. Het eerste omvat archiefbestanden van steenbakkerijen. Dezen worden gepresenteerd naargelang de steenbakkerij waarvan de stukken afkomstig zijn, en dan naargelang de bewaarplaats die de stukken bewaart. De steenbakkerijen worden bovendien alfabetisch gerangschikt op familienaam. Het tweede hoofdstuk omvat verzamelingen van archieven van diverse steenbakkerijen van het Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen en de Geschiedkundige Studiegroep Ten Boome. Met betrekking tot beide verzamelingen zijn de stukken niet geordend per steenbakkerij, waardoor het niet mogelijk was de stukken op te nemen in het eerste hoofdstuk.

In het eerste hoofdstuk van het repertorium wordt elk afzonderlijk bewaard archiefbestand vergezeld van een informatiefiche met sleutelinformatie over de archiefstukken en de steenbakkerijen. Deze fiche bestaat uit drie onderdelen: de hoofding, het archief en literatuur en publicaties. De hoofding bevat de naam (of namen) van de steenbakkerij, de belangrijkste of recentste gemeente waar de steenbakkerij gevestigd was, de datum van vestiging of oprichting en de datum van opheffing. In het tweede onderdeel wordt er voor elk

afzonderlijk bewaard archiefbestand een opsomming gegeven van de volgende informatie: bewaarplaats, aard, datering, omvang in aantal meter, toegankelijkheid en inhoud. Het element ‘toegankelijkheid’ bestaat uit een opsomming van de beschikbare toegangen. Mogelijke archieftoegangen zijn inventarissen en plaatsingslijsten. Een zeer belangrijk element is ‘inhoud’, waarin de belangrijkste – in termen van onderzoekswaarde – series en stukken worden opgesomd. De regel werd aangehouden om steeds de redactionele vorm en de uiterste data proberen te vermelden. Het laatste onderdeel houdt een opsomming in van de publicaties over of gebaseerd op gebruik, bestudering of analyse van het archief of de steenbakkerij en van de meest belangrijke publicaties die gepubliceerd werden door de steenbakkerij (bijvoorbeeld tijdschriften, gelegenheidsuitgaven, personeelsbladen, enzovoort). Aangezien er een gering aantal publicaties bestaan over de steenbakkerijen, werd dit onderdeel vaak weggelaten.

In het tweede hoofdstuk wordt elke verzameling vergezeld van een informatiefiche met sleutel informatie. Volgende elementen worden opgenomen: datering, omvang, toegang, inhoud en een lijst van de steenbakkerijen die onderscheidden konden worden. De contactgegevens van de organisaties die deze verzamelingen en archieven bewaren, kan men terugvinden in de adressenlijst in hoofdstuk vijf.

## **B. Verdere hulpmiddelen**

Een onderzoek aan de hand van steenbakkerijarchieven kan verder geholpen worden door de raadpleging van verschillende hulpmiddelen. Verklarende woordenlijsten voor de specifieke vakjargon van de steenbakkerijnijverheid kan men terugvinden in Coopman (1894), Yseboodt (1959) en De Niel & David (2009). De handleiding van Vancoppenolle (2002) vormt een onmisbaar hulp- en werkinstrument bij het gebruik van bedrijfsarchieven of het schrijven van een bedrijfsgeschiedenis. Het werk is bijzonder rijk. De wetenschappelijke positie van de discipline van de bedrijfsgeschiedenis wordt uitvoerig besproken. Er worden bronnenrepertoria gegeven van schriftelijke bronnen binnen en buiten het bedrijfsarchief, maar ook van mondelinge bronnen. Er wordt ingegaan op de handelswetgeving en de belangrijkste technieken en begrippen uit de boekhoudkunde. De relevante economische en sociale context van de negentiende en twintigste eeuw wordt besproken. Tot slot bevat de handleiding ook een uitstekende bibliografie en enkele richtlijnen voor bepaalde soorten onderzoek, meer bepaald een bedrijfsbiografie en een onderzoek naar de thema’s macht en levensstandaard. Daarnaast kunnen ook de werken van Bracke (2000), Carrein & Vancoppenolle (2003) en Vancoppenolle

et al. (2009) aangeraden worden. Bronnen buiten het bedrijfsarchief die relevant zijn voor de geschiedenis van de Rupelse steenbakkerijen kan men opsporen aan de hand van: Bracke (2000), Van den Eeckhout (2002), Art & Vanhaute (2003), Bracke & Greefs (2002) en Van den Eeckhout & Vanthemsche (2009).



## **2. Repertorium**

### **A. Archieven**

#### **1. STEENBAKKERIJ GEBROEDERS CUYKENS PVBA**

Rumst

1864 [terminus post quem]-1983.

##### **ARCHIEF**

BEWAARPLAATS 1: OUDHEIDKUNDIGE KRING MUSEUM RUPELKLEI

Datering: 1941-1983.

Omvang: ca. 0,9 m.

Toegang: Plaatsingslijst.

Inhoud :

Boekhouding: inventarisboeken (1945-1977), registers van rekeningen van diverse kosten (1945-1962), grootboeken (1977-1980), dagboeken (1966-1977), inkoopboeken (1946-1982), verkoopboeken (1946-1977), inkoop- en verkoopboeken (1952-1958, 1971-1973, 1976-1982), bankboeken (1965, 1971-1981), kasboeken (1945-1951, 1965-1981).

Personeelsbeheer: loonboeken (1947-1949), loonstaten (1947-1948, 1953-1954), registers van de arbeidsuren van werknemers (1950-1955, 1965-1968, 1979-1983), register van het in- en uittreden van werknemers (1941-1946).

Productie: technische tekeningen van machines (zonder datum).

BEWAARPLAATS 2: GESCHIEDKUNDIGE STUDIEGROEP TEN BOOME

Zie B.2.a.

## 2. STEENBAKKERIJEN DAMMAN NV

Steenbakkerijen MM. Verbeeck en Damman, Steenbakkerijen Damman en Zonen (tot ca. 1949)

Niel

Achttiende eeuw [terminus post quem]-2011.

### ARCHIEF

#### BEWAARPLAATS 1: ECOMUSEUM EN ARCHIEF VAN DE BOOMSE BAKSTEEN

Datering: 1908-1946  
Omvang: onbekend  
Toegang: onuitgegeven inventaris  
Inhoud:

Algemeen beheer: kopieën van uitgaande brieven (1914-1924).

Boekhouding: grootboek (1919-1920), register facturen (1920-1923) en “livre d’échéances” (ca. 1911-1925), registers van aankopen (1921-1922).

Productie: blauwdrukken en bestekken (ca. 1921-1931).

Commercieel beheer: chronologische registers van ladingen (1912-1913, 1920-1923), prijslijsten (1911-1919), lastenboeken (1915-1920).

Personeelsbeheer: chronologische registers van bezoldiging werknemers (1912-1925), registers van huishuren (1908-1923), stukken betreffende lonen (1940-1945), staten van arbeidsuren (1932-1938), loonfiches (ca. 1924), overeenkomst tussen verschillende Nielse steenbakkerijen voor onderlinge bijstand tijdens stakingen (1929), lijst van werknemers (1945), salarislijst (1914-1915), huishuurbriefje (1912).

#### BEWAARPLAATS 2: OUDHEIDKUNDIGE KRING MUSEUM RUPELKLEI

Datering: 1950-2000 (vnl. 1950-1988)  
Omvang: ca. 36,8 m.  
Toegang: Onuitgegeven, gedeeltelijke inventaris in Fenners, M., ‘Bouwstenen voor de geschiedenis van de steenbakkerijen van de Rupelstreek. De ontsluiting van twee bedrijfsarchieven en een archiefgids’, onuitgegeven masterproef Vrije Universiteit Brussel, KU Leuven, Universiteit Gent en Universiteit Antwerpen, Brussel, 2020.  
Inhoud:

Algemeen beheer: registers van de notulen van de algemene vergadering en van de raad van bestuur (1950-1960), briefwisseling (1970-1982)

Financiën: stukken betreffende diverse belastingen (1950-1980)

Boekhouding: register van balansen (1950-1957), inventarisboek (1950-1958), winst- en verliesrekeningen (1961-1970), diverse statistische overzichten (1961-1984), grootboeken (1961-1970), dagboeken (1961-1967), kasboeken (1961-1985), leveranciers- en klantenrekeningen (1961-1973), klantenregisters (1961-1970), saldilijsten (1961-1974), diverse staten met overzichten van betalingen aan leveranciers en van klanten (1961-1979), inkomende en kopieën van uitgaande facturen (1968-1987), diverse bewijsstukken (1964-1985), inkomende brieven met verzoek tot betaling (1960-1970).

Personeelsbeheer: loonfiches (1950-1988), diverse stukken betreffende sociale verkiezingen en sociale premies (1963-1974), loonstaten (1978-1982).

Commercieel beheer: prijslijsten (1963-1977), vrachtbrieven (1970-1982), registers van leveringen naar klanten (1971-1980) en diverse staten van ladingen van leveringen naar klanten (1966-1987).

#### BEWAARPLAATS 3: RIJKSARCHIEF TE ANTWERPEN-BEVEREN

Datering: 1926-1942  
Omvang: 1,3 m.  
Toegang: plaatsingslijst van de verzameling bedrijfsdocumenten Rijksarchief Antwerpen (1828-1980) (nrs. 314-373)

Inhoud:

Personeelsbeheer: loonboeken van meester-gast P. De Belder (1926-1942), loonboeken van meester-gast J. De Proft (1926-1941), loonboeken van meester-gast Leon Guinee (1938-1943), loonboeken van meester-gast W. Van den Neucker 1926-1943, loonboeken van meester-gast P. Van Linden (1926-1935)

### 3. STEENBAKKERIJ FRATEUR

Boom

#### ARCHIEF

BEWAARPLAATS 1: OUDHEIDKUNDIGE KRING MUSEUM RUPELKLEI

Datering: ca. 1900-1973 (vnl. jaren 1950-1970)

Omvang: 0,18 m

Toegang: Geen

Inhoud:

Financieel beheer: diverse verzekeringspolissen (ca. 1900-1973)

Personeelsbeheer: loonopdrachten (1972), loonfiches (ca. 1956-1961)

Commercieel beheer: verkoopbrochures van leveranciers (ca. 1967), promotie stickers (zonder datum)

BEWAARPLAATS 2: ECOMUSEUM EN ARCHIEF VAN DE BOOMSE BAKSTEEN VZW

Zie A.1.a.

#### LITERATUUR EN PUBLICATIES

Baetens, R., 'Het eventueel klasseren van een steenbakkerij te Boom', *CIA. Mededelingen*, 3, 1975, p. 2-6.

Baetens, R., 'Omvang en produktie van de baksteennijverheid in de Rupelstreek', *Bijdragen tot de geschiedenis* 62, 1-2, 1979, p. 103-183.

Apers, L. & De Corte, B., *Het rivierlandschap van de Rupel. De site Frateur, een geo-industrieel-archeologische getuige*, Boom: Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen, 1985.

Baetens, R. & Lejon, H., 'De steenbakkerij Frateur in Boom' in: Baetens, R. (ed.), *Industriële archeologie in Vlaanderen*, Antwerpen: Standaard Uitgeverij, 1988, p. 168-177.

#### **4. STEENBAKKERIJ LANDUYT NV**

1881-1978.

Terhagen

##### **ARCHIEF**

Bewaarplaats: Rijksarchief te Antwerpen-Beveren

Datering: 1905-1979

Omvang: 99,1 m.

Toegang: plaatsingslijst

Inhoud<sup>60</sup>

#### **5. STEENBAKKERIJ VAN DER KOCKEN**

Rumst

##### **ARCHIEF**

Bewaarplaats: Oudheidkundige Kring Museum Rupelklei

Datering: 1904-1923.

Omvang: ca. 0,04 m.

Toegang: plaatsingslijst

Inhoud:

Boekhouding: verkoopboek (1904-1915; 1 deel).

Personeelsbeheer: register van gegevens betreffende bezoldiging van werknemers (1917-1923; 1 deel).

---

<sup>60</sup> Kon niet ingevuld worden wegens tijdsgebrek.

## **6. PVBA STEENFABRIEKEN VAN DER PLANCKEN**

Terhagen  
Onbekend-1983

### **ARCHIEF**

BEWAARPLAATS 1: STUDIECENTRUM VOOR ONDERNEMING EN BEURS

Datering: 1906-1974 (vnl. eerste helft 20<sup>ste</sup> eeuw)  
Omvang: ca. 3,5 m.  
Toegang: geen  
Inhoud:

Briefwisseling (1923-1953)  
Boekhoudkundige stukken (1906-1974)  
Stukken betreffende personeel (1924-1960)  
Technische documenten en plannen (1930-1950)

BEWAARPLAATS 2: ECOMUSEUM EN ARCHIEF VAN DE BOOMSE BAKSTEEN VZW

Zie B.1.f.

## **7. STEENBAKKERIJ VERBRUGGEN-VERREPT**

### **ARCHIEF**

Bewaarplaats: Oudheidkundige Kring Museum Rupelklei.  
Datering: 1897-1938.  
Omvang: ca. 0,08 m.  
Toegang: Plaatsingslijst.  
Inhoud: Grootboek (1869-1938; 1 deel).  
Register van leveringen en diensten (1897-1915; 1 deel).

## **8. STEENBAKKERIJ VERSTREPEN**

Steenbakkerij M.C. Verstrepren-Maes et Fils.  
Boom, Niel en Rumst

### **ARCHIEF**

#### **BEWAARPLAATS 1: OUDHEIDKUNDIGE KRING MUSEUM RUPELKLEI**

Datering:

Omvang: 18 m.

Toegang Gedeeltelijke, onuitgegeven inventaris in Fenners, M., 'Bouwstenen voor de geschiedenis van de steenbakkerijen van de Rupelstreek. De ontsluiting van twee bedrijfsarchieven en een archiefgids', onuitgegeven masterproef Vrije Universiteit Brussel, KU Leuven, Universiteit Gent en Universiteit Antwerpen, Brussel, 2020.

Inhoud:

Algemeen beheer: notaboekjes (ca. 1868-1874), kopieboeken (1873-1928), stukken betreffende onroerend goed en installaties (1868-1922), stukken betreffende machines (ca. 1865-1927), stukken betreffende verzekeringen (ca. 1852-1920).

Personeelsbeheer: stukken betreffende loonadministratie (1861-1925).

Financiën: effectenboeken (1859-1905), stukken betreffende belastingen (1843-1925).

Boekhouding: grootboeken (1853-1924), dagboeken (1842-1925), schuldenboek (1849-1860).

Productie: stukken betreffende productie (1856-1921).

Commercieel beheer: prijslijsten (1873-1886), stukken betreffende solvabiliteitsonderzoeken (1889-1903), stukken betreffende de verkoop van stenen (1924-1934).

#### **BEWAARPLAATS 2: GESCHIEDKUNDIGE STUDIEKRING TEN BOOME**

Zie B.2.e.

### **LITERATUUR EN PUBLICATIES**

De Niel, P., 'Verhuringen van het werkvolk. Arbeidsvoorwaarden op Verstrepens steen- en pannenbakkerijen in de tweede helft van de negentiende eeuw', in: Oost, T. & Van Royen,

H.J.L. (eds.), *Vrouwen en kinderen eerst! Sociale aspecten van de baksteennijverheid in Vlaanderen*, Provincieraad Antwerpen: Antwerpen, 2012, p. 13-35.

Rombaut, H., & De Niel, P. 'De steenbakkerijen Verstrepn omstreeks 1875. Arbeidsvoorwaarden en bedrijfsorganisatie in een traditionele onderneming aan de vooravond van de ontwikkeling van de Rupelstreek tot een verstedelijkt nijverheidsgewest', *Het Wiel. Tijdschrift voor de geschiedenis van de Rupelstreek en Klein-Brabant*, 3, 1-2, 1994, p. 5-29 en 37-62; 5, 1, 1995, p. 5-30; 6, 1, 1996, p. 5-29.

Rombaut, H., & De Niel, P., 'De kleinijverheid in de Rupelstreek (13de-20ste eeuw): Een kort overzicht van het steenmaken, dakpannen en plaveien', *Ons Heem*, 53,3, p. 135-165.

Van den Nieuwenhof, P., 'Expeditie Mongolië: Missionaris Louis Verstrepn. Een episode uit het familie- en bedrijfsarchief Verstrepn', *Jaarboek Geschiedkundige Studiegroep 'Ten Boome'*, 2011, p. 88-97.

Van den Nieuwenhof, P., 'Over collectie-inventarisatie en beheer Rupelstreek industrieel erfgoed. Van Colibri tot een episode uit het bedrijfsarchief Verstrepn door Booms missionaris Louis Verstrepn', *Bladen voor documentatie*, 70, 2, 2016, p. 186–188.



## **B. Verzamelingen van archieven**

### **1. ECOMUSEUM EN ARCHIEF VAN DE BOOMSE BAKSTEEN VZW**

Datering: onbekend  
Omvang: ca. 35-40 m.  
Toegang: geen  
Inhoud: onbekend  
Steenbakkerijen:

- a. Frateur (zie ook A.3.)
- b. Heylen
- b. Janssens
- c. Gebroeders Lauwers (zie ook B.2.b.)
- d. Novobric
- e. Samenwerking nv (Syndicaat Machiensteen)
- f. Van der Plancken (zie ook A.6.)
- e. Mogelijk andere steenbakkerijen

Opmerking: Zie ook B.2.

### **2. GESCHIEDKUNDIGE STUDIEGROEP TEN BOOME**

Datering: onbekend  
Omvang: ca. 3-4 meter  
Toegang: onuitgegeven, gedeelte inventaris.  
Inhoud: onbekend  
Steenbakkerijen:

- a. Gebroeders Cuykens (zie ook A.1.)
- b. Gebroeders Lauwers (zie ook B.1.c.)
- c. De Roeck
- d. Gebroeders Swenden
- e. Verstrepn (zie ook A.8.)
- f. Mogelijk andere steenbakkerijen

### 3. Bibliografie

Dit is een bibliografie over de geschiedenis van de Rupelse steenbakkerijnijverheid tijdens de negentiende en twintigste eeuw. Met betrekking tot de werken vroeger dan 1999 is ze voor een groot gebaseerd op de bibliografie van de Belgische steenbakkerijnijverheid van Rombaut en De Niel (1999). Voor actuele literatuur is het interessant om de kennisbank van ETWIE (het Expertisecentrum voor Technisch, Wetenschappelijk en Industrieel Erfgoed) regelmatig raad te plegen.

Baetens, R., 'De kleinijverheid en aanverwante bedrijven', in: R. Baetens, *Industriële revoluties in de provincie Antwerpen*, Antwerpen-Weesp, 1984, p. 193-206.

Baetens, R., 'Omvang en productie van de baksteennijverheid in de Rupelstreek (16<sup>de</sup> – 20<sup>ste</sup> eeuw)', *Bijdragen tot de geschiedenis*, 62, 1979, p. 103-183.

Blommaert, K., *Het Nationaal Verbond der Christelijke Steen-, Cement-, Ceramiek- en glasbewerkers van België. Ontstaan en ontwikkeling van het christelijk syndicalisme onder de steenbewerkers. 1894-1922*, onuitgegeven masterproef, KU Leuven, 1990.

Blommaert, K. *Nog steeds strijdvaardig. 100 jaar ACV Rupelstreek*. ACV Rupelstreek, 1994

Camerman, C. en Beyaert, C., *De Boomse Baksteen*, Brussel, 1950.

Coopman, Th., *Vak- en Kunstwoorden. 1: Steenbakkerij*, Gent: Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, 1894.

De Decker, C. en Somers, W., *Honderd jaar socialistische beweging te Niel, 1896-1996*, Niel: Eeuwfeest VZW, 1996.

De Greef, P., 'Van klei tot baksteen: de hoofdlijnen van een productieproces', *Ons Heem*, 53, 3, 1999, p. 198-203.

De Meester, M., *Les industries céramiques en Belgique*, Brussel, 1907.

De Niel, P., *Gevormd, gedroogd en gebakken voor de eeuwigheid*, Boom: Ecomuseum & Archief van de Boomse Baksteen vzw, 2000.

*Waar zullen we dan onze afdragers halen? Kinderarbeid op de steenbakkerijen in de Rupelstreek*. Boom: Ecomuseum & Archief van de Boomse Baksteen vzw, 2000.

De Niel, P., 'Oegstgeest, Niel en het NID-mysterie. Creativiteit en technische innovatie door Josson en Delangle, steenbakkers te Niel omstreeks 1850', *Het Wiel. Tijdschrift voor de geschiedenis van de Rupelstreek en Klein-Brabant*, 9–11, 1, 2001.

De Niel, P., *Onder de pannen zijn. Van tegula en imbrex, Boemscher teglen en Mechels Cromwerk tot Boomse pan*, Boom: Ecomuseum & Archief van de Boomse Baksteen vzw 2001.

De Niel, P., 'De Rupelstreek 1900-2000, een korte maar intense 'succes-story''. *Erfgoed van Industrie en Techniek*, 11 (13), 2002, p. 66–72.

De Niel, P., 'Kinderarbeid op de steenbakkerijen in de Rupelstreek, 'eene gymnastieke oefening'', *Erfgoed van Industrie en Techniek*, 11 (2), 2002, p. 34–39.

De Niel, P. Acht eeuwen 'steen' bakken langs de rechteroever van de Rupel', *Handelingen van de Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen*, 120, 2016, p. 11–16.

De Niel, P., *Kinderarbeid op de steenbakkerijen in de Rupelstreek*, Boom, 1990.

De Niel, P. en Van Dyck, V., 'De rospotaardemolen: de aanzet tot de mechanisatie in de steenbakkerij', *Het Wiel*, 2/1, 1992, p. 25-37.

De Schepper, L., 'Boom. Proces der steenbakkers (1754-1762)', *Tijdschrift voor Geschiedenis en Folklore*, VIII, 1945, p. 85-109.

De Schepper, L., *Hemiksem. De Scheldeoever, nijverheid en lusthuizen, met talrijke bijzonderheden over de baksteennijverheid in de Rupelstreek*, Antwerpen, 1953.

De Somer, P., *Van klei tot baksteen*, Antwerpen, 1984.

De Vuyst, J., 'Het inferno van een steenbakkerij', *Ons Heem*, 53 (3), 1999, p. 194-197.

Neyens, J., *Rumst van Romeinse nederzetting tot nijverheidsgemeente*, Lier: Van In & Co, 1958

Oost, T., & Van de Voorde, E. (eds.), *In vuur en vlam! : Omgaan met baksteenerfgoed in Vlaanderen*, Boom: Provincie Antwerpen, Departement Cultuur, 2009.

Oost, T., & Van Royen, H. J. L., *Vrouwen en kinderen eerst! Sociale aspecten van de baksteennijverheid in Vlaanderen*. Antwerpen: Provincieraad Antwerpen, 2012.

Proost, M., *Sociale toestanden in de steenbakkerijen te Boom en Niel, 1884-1902*, onuitgegeven masterproef, Universiteit Gent, 1970.

Rombaut, H. & De Niel, P., 'De kleinijverheid in de Rupelstreek (13<sup>de</sup>-20<sup>ste</sup> eeuw): een kort overzicht van het steenmaken, dakpannen en plaveien', *Ons Heem*, 53 (3), 1999, p. 135-165.

Rombaut, H. & De Niel, P., 'De steenbakkerijen Verstrepen omstreeks 1875. Arbeidsvoorwaarden en bedrijfsorganisatie in een traditionele onderneming aan de vooravond van de ontwikkeling van de Rupelstreek tot een verstedelijkt nijverheidsgewest', *Het Wiel*, 3/1-2, 1993, p. 5-29, 37—62; 5/1, 1995, p. 5-30; 6/1, 1996, p. 5-29.

Rombaut, H., De Niel, P. & Van Dyck, V., 'Nieuwe aspecten omtrent de baksteennijverheid in de Rupelstreek', *Het Wiel, tijdschrift voor de geschiedenis van de Rupelstreek en Klein-Brabant*, 3 (1), 1999.

Rypens, H., *De katholieke arbeidersbeweging in de Rupelstreek 1890-1940. Een confrontatie met socialisme en daensisme*, onuitgegeven masterproef, Universiteit Gent, 1985.

Van Herp, O., 'De ontwikkeling van het steenbedrijf in de Rupelstreek tot moderne steenfabrieken', *De Technische Gids*, 7, 1926, p. 297-320.

Van Royen, H. J. L. (ed.), *Baksteen te water! : Waterwegtransport voor de bouwsector: Verleden, heden en toekomst*, Boom: Provincie Antwerpen, Departement Cultuur, 2014.

Vereycken L., *Bijdrage tot de geschiedenis van de Socialistische Arbeidersbeweging in de Rupelstreek*, onuitgegeven licentiaatverhandeling, VUB, 1971.

Vinck, A. & Van de Velde, M., *Geschiedenis van de socialistische arbeidersbeweging te Boom*, Deel I-III, Boom: Centraal voor Socialistisch Cultuurbeleid Boom, 1978, 1979 en 1981.

Yseboodt, J., 'Steenbakkerijen te Steendorp en Rupelmonde. Alfabetische lijst der vakwoorden en uitdrukkingen gebruikt op de "steengelagen"', *Annalen van de Oudheidkundige kring van het Land van Waas*, 62/2, 1958, p. 229-258; 63/1, 1959, p. 23-60.

## 4. Verklarende woordenlijst

Deze verklarende woordenlijst werd opgemaakt aan de hand van Vancoppenolle (2002), den Teuling (2007) en de ‘handleiding archief’ van Archiefbank Vlaanderen (<https://archiefpunt.be/index.php/node/260>).

### A. Archieven

#### **Archief / archiefbestand**

Het archief van een organisatie, vereniging, persoon of familie bestaat uit alle documenten (archiefstukken of - bescheiden) die de vereniging, de persoon, de familie of de organisatie heeft opgemaakt of ontvangen bij het uitvoeren van zijn/haar taken. De termen archief en archiefbestand worden als synoniem gebruikt. Een archief kan een verschillende leeftijd, vorm of drager hebben.

- Leeftijd: de ouderdom van de archiefstukken speelt geen rol en kan variëren van enkele eeuwen tot enkele minuten.
- Vorm: archiefstukken nemen diverse vormen aan, zoals nota's en verslagen, brieven, verslagboeken, rekeningen, affiches, een website, e-mailberichten...
- Drager: de informatie kan vastgelegd zijn op papier, cassette, harde schijf, geheugenstaafje enz.
- Opgemaakt en ontvangen: bv. nota's die in de schoot van een vereniging werden opgemaakt, behoren tot het archief van een vereniging; diezelfde nota kan zich ook in het archief van een persoon bevinden wanneer die persoon die nota uit hoofde van zijn/haar functie ontving. De brieven die ik ontvang, maken deel uit van mijn persoonlijk archief, niet van het archief van de instantie of persoon die de brief verstuurde. In hun archief kan zich vanzelfsprekend wel een kladje, doorslag of dubbel bevinden van de brief die ik ontving.
- Archiefstukken hoeven niet belangrijk, mooi of kostbaar te zijn. Ze ontleen hun waarde en betekenis aan het geheel, aan de context (wie heeft ze opgesteld, hoe evolueerden ze, hoe werden ze gebruikt, wie bewaarde ze enz.).

#### **Archiefdocumenten, archiefstukken, archiefbescheiden**

Dit zijn stukken die, wat hun vorm ook is, naar hun aard en inhoud bestemd zijn om te berusten onder de instelling, persoon of groep van personen die ze heeft ontvangen of opgemaakt uit

hoofde van zijn/haar activiteiten. Alle archiefstukken die door een archiefvormer werden ontvangen of opgemaakt, vormen samen het archief van die archiefvormer.

### **Archiefvormer**

Een archiefvormer is een organisatie/instelling, persoon of familie die uit hoofde van zijn of haar activiteiten of ter vervulling van zijn of haar taken archiefdocumenten heeft ontvangen, opgemaakt of gebruikt. Een archief kan slechts één archiefvormer hebben. Archieven/archiefbestanden worden genoemd naar hun archiefvormer (bv. Archief van de fanfare Jonge Vreugd; Archief van Victor Horta).

Archieven van verschillende archiefvormers mogen niet met elkaar worden vermengd.

### **Bibliotheekmateriaal**

Alle gepubliceerd materiaal (boeken, tijdschriften, brochures, gepubliceerde congres-, jaar- of andere verslagen) met een openbaar karakter, gericht op verspreiding, wordt in principe buiten het archief bewaard (mits enkele uitzonderingen, bv. sterk geannoteerde boeken) en op een andere wijze ontsloten en opgesteld.

### **Collectie of verzameling, documentatie**

Een collectie is een geheel van documenten dat met een welbepaald doel door een persoon of instelling werd verzameld. De documenten zijn interessant, bruikbaar, mooi, kostbaar..., maar vloeien niet voort uit de taak of opdracht van de archiefvormer. Documentatie moet worden onderscheiden van archief en dient ook op een andere wijze te worden ontsloten (bv. thematisch of chronologisch). Bv. een collectie bidprentjes of een verzameling tijdschriften, een verzameling persknipsels. Collecties moeten als documentaire eenheid herkenbaar blijven. Zij dragen een thematische naam, niet de naam van de archiefvormer. Documentaire stukken mogen geenszins achteraf worden toegevoegd aan bundels die door de archiefvormer werden gecreëerd.

### **Dossier**

Een dossier is een groep archiefstukken die ontvangen en opgemaakt werden bij de behandeling van één bepaalde zaak (bv. de organisatie van een studiedag of een tentoonstelling, de contacten met een bepaalde kunstenaar, de juridische procedure tegen een bezoeker die vandalisme pleegde in het museum, de documenten die betrekking hebben op een overlegvergadering).

**Inventaris**

Systematische ingedeelde toegang op een archief of in de tijd begrensd deel ervan, uitgaande van de ordening toegepast door de archiefvormer, voorzien van een inleiding die tenminste omvat een overzicht van de geschiedenis van de archiefvormer over de periode dat er archiefbescheiden aanwezig zijn, van taken en competentie in relatie tot andere archiefvormers, van de archiefvorming, van de ordening, van de archiefbewerkingen en van de omvang.

**Omslag**

Beperkt aantal stukken bijeengebracht in een erom heen gevouwen vel papier.

**Pak**

Omvangrijk aantal stukken bijeengebracht in een erom heen gevouwen vel papier of karton.

**Plaatsingslijst**

Een plaatsingslijst geeft een overzicht van de archiefbestanddelen van een archief in de volgorde waarin ze opgeborgen zijn in het archiefdepot.

**Serie / reeks**

Archiefbestanddeel bestaande uit formeel gelijksoortige archiefbescheiden. De gelijksoortigheid kan zijn die naar functie, ontwikkelingsstadium of redactionele vorm.

**Toegang**

De meest ruime term om enige beschrijving of referentiehulpmiddel aan te duiden, vervaardigd of ontvangen door een archiefdienst bij het inrichten van het administratieve of intellectuele beheer van archiefmateriaal.

**B. Bedrijfsarchieven****1. Algemene stukken****Brievenboek**

Deel waarin minuten van brieven worden ingeschreven.

Zie ook Kopieboek.



**Jaarverslag**

Verslag door een bestuursorgaan of functionaris ter verantwoording van beleid en handelingen van een afgelopen boek-, dienst- of kalenderjaar.

**Kopieboek**

- a. Deel waarin afschriften van uitgaande brieven worden ingeschreven.
- b. Band die door een pers op doorschijnend papier afgevoelde of met carbon-papier doorgedrukte afdrukken van uitgaande brieven bevat.

Zie ook Brievenboek.

**Notulen**

Officieel verslag van een vergadering.

**Statuten**

Document dat de doelstelling en de inrichting van een organisatie bevat.

**2. Boekhouding****Balans**

Balansen vormen het sluitstuk van de boekhouding. De balans geeft een overzicht van de waarde van enerzijds alle bezittingen, de activa, van een bedrijf en anderzijds alle middelen die nodig waren om die bezittingen te financieren, de passiva. De wet van 18 mei 1973 legde het redigeren van een jaarlijkse balans en een winst- en verliesrekening op aan alle N.V.'s en commanditaire vennootschappen.

**Dagboek / journaal**

In zowel het enkel als het dubbel boekhouden wordt in het dagboek of journaal iedere transactie, koop of verkoop, ontvangst en uitgave, schuldvordering en schuld per dag genoteerd. Naarmate het bedrijf complexer wordt, is de splitsing van het journaal aangewezen. Alle afsplitsingen van het dagboek heten hulp(dag)boek. De meest voorkomende hulpboeken zijn: inkoopboek, verkoopboek, kasboek, bankboek en een register, ook wel klein-memoriaal genoemd, waarin alles wat men niet in andere hulpboeken kwijt kan, wordt opgeschreven.

**Grootboek**

Een grootboek is een register, waarin inkomsten en uitgaven per post van de begroting worden geboekt.

**Hulp(dag)boek**

Zie Dagboek / journaal.

**Inventarisboek**

In een inventarisboek wordt jaarlijks de inventaris van de bezittingen, vorderingen, schulden en verplichtingen van welke aard ook, overgeschreven. Het inventarisboek is dus geen loutere opname van de volledige goederenvoorraad van een bedrijf, maar wel een jaarlijkse waardering.

**Jaarrekening**

Rekening van een bestuursorgaan of functionaris over een afgelopen boek-, dienst- of kalenderjaar.

**Offerte**

Brief die een nauwkeurige omschrijving en prijsopgave bevat van te leveren goederen, diensten of werkzaamheden.

**Rekening**

Staat waarin een bestuursorgaan of functionaris verantwoording aflegt van zijn financiële handelingen over een bepaalde periode. Zie ook Jaarrekening.

## 5. Adressenlijst

### **Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen vzw**

Adres: Noeveren 57, 2850 Boom  
Telefoon: 03 888 15 58  
E-mail: [info@emabb.be](mailto:info@emabb.be)  
Website: [www.emabb.be](http://www.emabb.be)  
Raadpleging: Op afspraak

Contact: Luc Verbeeck (voorzitter)  
Telefoon: 0475 47 39 83  
E-mail: [voorzitter@emabb.be](mailto:voorzitter@emabb.be)

### **Geschiedkundige Kring Ten Boome vzw**

Adres: Hoogstraat 28, 2850 Boom  
Telefoon: 0486 31 67 92  
E-mail: [info@tenboome.be](mailto:info@tenboome.be)  
Website: [www.tenboome.be](http://www.tenboome.be)  
Raadpleging: Op afspraak  
Contact: Marc Verlinden (voorzitter)

### **Oudheidkundige Kring Museum Rupelklei**

Adres: Uitbreidingsstraat 33, 2840 Rumst  
Website: [www.museum-rupelklei.be](http://www.museum-rupelklei.be)  
Raadpleging: Op afspraak

Contact: Edmond Lambrechts (voorzitter)  
Telefoon: 0472 83 38 01  
E-mail: [edmond.lambrechts@telenet.be](mailto:edmond.lambrechts@telenet.be)

### **Rijksarchief te Antwerpen-Beveren**

Adres: Kruibekesteenweg 39/1, 9120 Beveren  
Website: [www.arch.be](http://www.arch.be)  
Telefoon: 03 750 29 77 / 03 236 73 00  
E-mail: [rijks.archief-beveren@arch.be](mailto:rijks.archief-beveren@arch.be)  
Raadpleging: Openingstijden vermeld op website

## **Studiecentrum voor Onderneming en Beurs**

Adres: Universiteit Antwerpen, Stadscampus, Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen

Website: [www.scob.be](http://www.scob.be)

Raadpleging: Op afspraak

Contact 1: Helma De Smedt

Telefoon: 0473 42 27 72

E-mail: [helma.desmedt@uantwerpen.be](mailto:helma.desmedt@uantwerpen.be)

Contact 2: Jan Annaert (voorzitter)

Telefoon: 03 265 41 63

E-mail: [jan.annaert@uantwerpen.be](mailto:jan.annaert@uantwerpen.be)

# Besluit

Deze masterproef omvat drie archivistische toegangen die belangrijke bouwstenen vormen voor de geschiedenis van de baksteen- en dakpannenijverheid van de Rupelstreek. Aldus probeert dit werk een belangrijk hiaat in de historiografie van de Rupelse steenbakkerijen te dichten. Het grootste deel van de literatuur is gebaseerd op mondelinge bronnen en niet op de archieven van de steenbakkerijen. Door het samenstellen van twee inventarissen van steenbakkerijarchieven en een gids voor de archieven van de steenbakkerijen van de Rupelstreek worden belangrijke eerste stappen gezet in het uitbouwen van een vernieuwde geschiedenis rond het onderwerp.

In het eerste deel werd getracht om het archief Verstrepn op een zo efficiënt mogelijke manier te ontsluiten. Daartoe werden de volgende twee opdrachten geformuleerd: het verbeteren en gebruiksklaar maken van een oude inventaris en het formuleren van een advies inzake verdere ontsluiting. Het deel ving aan met een korte beschrijving van de geschiedenis van het archief zodoende de lezer inzicht te verschaffen in de context waarin de bewerking plaatsvond. In het tweede hoofdstuk werden de gebreken van de oude inventaris besproken, om dan over te gaan naar een toelichting van de wijzigingen die werden doorgevoerd om het archief gebruiksklaar te maken. De intellectuele ordening en de beschrijvingen van de archiefbestanddelen werden gedeeltelijk veranderd. Daarenboven werd de lay-out verbeterd en werden er materiële werkzaamheden aan het archief uitgevoerd. Het derde hoofdstuk bood een advies voor de medewerkers van het Museum Rupelklei hoe zij best het archief Verstrepn in de toekomst verder zouden ontsluiten. Drie opdrachten werden voorgesteld: het opsporen van de verdwenen stukken door het interviewen van de medewerkers van Steenbakkerijmuseum 't Geleeg, het opmaken van plaatsingslijsten van de stukken die niet zijn opgenomen in de inventaris en het aantrekken van een professionele archivaris die een volledig nieuwe inventaris zou moeten samenstellen, voorzien van een nieuwe ordening, nieuwe beschrijvingen, de incorporatie van de niet-geïnventariseerde stukken en een algemene beschrijving van het archief.

Het tweede deel betreft de inventaris van het archief van de Steenbakkerijen Damman nv. Deze toegang werd samengesteld volgens de richtlijnen van het Rijksarchief, vastgelegd in Coppens (2014), en is conform de internationale norm betreffende de beschrijving van archieven, namelijk ISAD(G). Wegens tijdsgebrek is de bewerking van het archief niet voltooid. Een klein deel van het archief werd niet geordend en beschreven. Er heeft geen selectie

plaatsgevonden. De materiële werkzaamheden blijven onuitgevoerd. Het leeuwendeel dient nog geschoond, verpakt in zuurvrije materialen en geëtiketteerd te worden.

Het derde deel betrof een archiefgids voor de archieven van de steenbakkerijen van de Rupelstreek. In het eerste hoofdstuk werd de methodologie besproken die gehanteerd werd bij het samenstellen van de gids. Er werd meer bepaald ingegaan op het bereik, de doelgroep, de presentatie van de informatie, de opname van extra hoofdstukken en de inhoud en vormgeving van de informatiefiches. Aandacht ging ook uit naar de heuristiek; het ontwerp en de uitvoering van de diverse zoekprojecten werden uitvoerig besproken. Het tweede hoofdstuk neemt de eigenlijke archiefgids op, dat bestaat uit een inleiding, het repertorium, een bibliografie, een verklarende woordenlijst en een adressenlijst.

De coronacrisis had een belangrijke invloed op de redactie van deze masterproef, waardoor ze op bepaalde vlakken niet volledig voltooid kon worden. De gids en de inventarisering van het archief Damman blijven enigszins onvoltooid. Om diverse redenen was het niet mogelijk om het archief van steenbakkerij Van der Planken, bewaard in het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs, te raadplegen. Om de waarde van de inventaris en de gids te vergroten ben ik dan ook van plan om na afloop van deze masterproef deze laatste taken uit te voeren en het resultaat toe te voegen als een supplement aan dit werk.

Met de drie archivistische toegangen biedt deze masterproef belangrijke bouwstenen voor de geschiedenis van de baksteen- en dakpannenijverheid van de Rupelstreek. Het archiefwezen kan mijns inziens op diverse manieren nog verbeterd worden. Ik geef hier twee voorbeelden. Ten eerste geloof ik dat het zeer rendabel zou zijn om de ontsluitingsgraad van de rijke verzameling van steenbakkerijarchieven (35 à 45 m.) die bewaard wordt in het Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen te verhogen door allereerst een depotlijst op te maken en in een latere fase ook plaatsingslijsten. Ten tweede is het belangrijk dat er een rationalisering plaats vindt in het archiefwezen op basis van het herkomstbeginsel, één van de basisprincipes binnen de archivaliek. Archiefstukken van één enkele steenbakkerij die verspreid zijn over verschillende organisaties, moeten met andere woorden herenigd worden.

# Literatuurlijst

- Art, J. & Vanhaute, E. (Reds.) (2003). *Inleiding tot de lokale geschiedenis van de 19<sup>e</sup> en 20<sup>e</sup> eeuw*. Stichting Mens en Cultuur.
- Bracke, N. (2000). *Bronnen voor de industriële geschiedenis. Gids voor Oost-Vlaanderen (1750-1945)*. Academia Press.
- Bracke, N., & Greefs, H. (2002). Puzzelen met bronnen. Een selectie van bronnen buiten het bedrijfsarchief voor de ondernemersgeschiedenis (19de eeuw). *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 33(3-4), 357-398.
- Buntinx, J. (2001). *Gids van bedrijfsarchieven in Vlaams Brabant*. Algemeen Rijksarchief.
- Carrein, K. & Vancoppenolle, C. (2003). Industrie en bedrijf. In J. Art & E. Vanhaute (Reds.). *Inleiding tot de lokale geschiedenis van de 19<sup>e</sup> en 20<sup>e</sup> eeuw* (pp. 309-380). Stichting Mens en Cultuur.
- Coopman, T. (1894). *Vak- en Kunstwoorden: Vol. 1. Steenbakkerij*. Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde.
- Coppejans-Desmedt, H. (1975). *Gids van de bedrijfsarchieven bewaard in de openbare depots van België*. Algemeen Rijksarchief.
- Coppejans-Desmedt, H., Luyckx, Ch., Van Overstraeten, D., & Wellens, R. (1998). *Bedrijfsarchieven toegankelijk voor het publiek in België. Supplement op de 'Gids van de bedrijfsarchieven bewaard in de openbare depots van België'*. Algemeen Rijksarchief.
- Coppens, H. (1997). *De ontsluiting van archieven. Richtlijnen en aanbevelingen voor de ordening en beschrijving van archieven in het Rijksarchief*. Algemeen Rijksarchief.
- Coppens, H. (2014). *Richtlijnen voor de inhoud en vormgeving van een archiefinventaris*. Algemeen Rijksarchief.

- Dambruyne, J. (2008). *Inventaris van het archief van de N.V. Boelwerf Vlaanderen en rechtsvoorgangers met begrip van het archief van Jozef Dauwe als curator van de failliete N.V. Boelwerf Vlaanderen*. Algemeen Rijksarchief.
- Dambruyne, J. (2018). *Inventaris van het archief van de NV Boelwerf Vlaanderen en rechtsvoorgangers. Vol. 2. (1871-2011)*. Algemeen Rijksarchief.
- David, J. & De Niel, P. (2009). *De steen-, pannen- en tegelbakker: een veldmap*, Provincie Antwerpen.
- De Beelde, I., & Jorissen, I. (2002). Boekhouding en jaarrekening van de onderneming. In C. Vancoppenolle (Red.). *Een succesvolle onderneming. Handleiding voor het schrijven van een bedrijfsgeschiedenis* (pp. 189–222). Algemeen Rijksarchief.
- De Greef, P. (1999). Van klei tot baksteen: De hoofdlijnen van een productieproces. *Ons Heem*, 53(3), 198–203.
- De Niel, P. (2012). Verhuringen van het werkvolk: Arbeidsvoorwaarden op Verstrepens steen- en pannenbakkerijen in de tweede helft van de negentiende eeuw. In T. Oost & H.J.L. Van Royen (Reds.). *Vrouwen en kinderen eerst! Sociale aspecten van de baksteennijverheid in Vlaanderen: Bijdragen van het tweede Baksteencongres, gehouden op 21 en 22 oktober 2011 in Congrescentrum De Pitte, Provinciaal Recreatiedomein De Schorre, Boom* (pp. 13–35). Provincie Antwerpen, Departement Cultuur.
- De Niel, P. (2016). Acht eeuwen ‘steen’ bakken langs de rechteroever van de Rupel. *Handelingen van de Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen*, 120, 11–16.
- Dehaeck, S. (2011). *Gids van bedrijfsarchieven in de provincie Oost-Vlaanderen*. Algemeen Rijksarchief.
- Dehaeck, S., & Derwael, J. (2008). *Gids van bedrijfsarchieven in de provincie West-Vlaanderen*. Algemeen Rijksarchief.



- den Teuling, A. J. M. (1984). Het inventariseren van bedrijfsarchieven, in het bijzonder productiebedrijven. *Nederlands Archievenblad*, 12–33.
- den Teuling, A. J. M. (2007). *Archiefterminologie voor Nederland en Vlaanderen* (2de dr.). Stichting Archiefpublicaties.
- Derwael, J. (Red.). (2006). *Leveranciers en klanten. Valorisatie van het archiefaanbod voor bedrijfshistorisch onderzoek: Handelingen van de studiedag georganiseerd op 7 oktober 2005*. Algemeen Rijksarchief.
- Devos, G., Coppieters, G., Lemayeur, B., & Sas, B. (2002). *Gids van bedrijfsarchieven en archieven bij werkgevers-, werknemers- en beroepsverenigingen in de provincie Antwerpen. Resultaten van twee enquêtes gehouden door het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis*. Algemeen Rijksarchief en UFSI.
- Eeckelaert, J. (2002). *Inventaris van het archief van de N.V. Sphinx-Hemiksem, voorheen Manufactures Céramiques d'Hemixem, Gilliot & Cie en N.V. Keramiekfabrieken van Hemiksem en van de Dijle (1900-1979)* [Masterproef]. Vrije Universiteit Brussel, Katholieke Universiteit Leuven, Universiteit Gent en Universiteit Antwerpen.
- Fischer, E., Reudink, G. & Van Gerwen, J. (1994). *Stap voor stap. Een proeve van macroselectie inzake Nederlandse bedrijfsarchieven*. NEHA.
- Jacquemin, M., & Vancoppenolle, C. (2001). *Guide des archives d'associations professionnelles et d'entreprises en région bruxelloise*. Algemeen Rijksarchief.
- Matthys, T. (2017). *De gevolgen van een slechte archiefoverdracht: Het 'UCO-archief' als praktijkvoorbeeld* [Masterproef]. Vrije Universiteit Brussel, Universiteit Gent, Katholieke Universiteit Leuven en Universiteit Antwerpen.
- Meert, J. (2005). *Archiefgids voor de economische geschiedenis van de Denderstreek, 1850-1940* [Masterproef]. Vrije Universiteit Brussel.

- Mejia Sian, M. (2019). *Een archiefgids voor de architectuur van Campus Oefenplein 1969-2019* [Masterproef]. Vrije Universiteit Brussel, Katholieke Universiteit Leuven, Universiteit Gent en Universiteit Antwerpen.
- Mijland, H. J. M. (1978). *Documentkennis der financiële administratie, in hoofdzaak van 19e en vroeg-20e eeuwse bedrijfsadministraties* (2de druk). Rijks Archiefschool.
- Minten, M. (1996). *Gids voor de studie van de Limburgse steenkoolmijnen*. Algemeen Rijksarchief.
- Put, E. & Kwanten, G. (2019). *Archivistiek: theorie en methodologie*. Acco.
- Rombaut, H., & De Niel, P. (1993-1996). De steenbakkerijen Verstrepen omstreeks 1875. Arbeidsvoorwaarden en bedrijfsorganisatie in een traditionele onderneming aan de vooravond van de ontwikkeling van de Rupelstreek tot een verstedelijkt nijverheidsgewest. *Het Wiel. Tijdschrift voor de geschiedenis van de Rupelstreek en Klein-Brabant*, 3, 5 en 6 (1, 2, 1 en 1); 5–29, 37–62, 5–30 en 5–29.
- Rombaut, H., & De Niel, P. (1999). Wegwijs in de literatuur over baksteen. *Ons Heem*, 53(3), 204–206.
- Somers, A. (2010). *Op het goede spoor? Enkele problemen en uitdagingen bij het samenstellen van een archiefgids*. Digitaal Archiefinitiatie(f) via FAAD (blog). <https://faad.be/files/diarchi/004.pdf>.
- Thomassen, T. (2001). Klassieke toegangen op archieven: Een overzicht. In Thomassen, T., Looper, B. & Kloosterman, J. (Reds.). *Toegang. Ontwikkelingen in de ontsluiting van archieven* (pp. 103–126). Stichting Archiefpublicaties.
- Trogh, P. (2008). *Inventaris bedrijfsarchief Bosteels-De Smeth (Du Parc)*. <https://www.aalst.be/stadsarchief/inventaris-bedrijfsarchief-bosteels-de-smeth-du-parc>
- Van den Eeckhout, P. (2002). Verder kijken dan het bedrijfsarchief: Aanvullende bronnen op papier. In C. Vancoppenolle (Red.). *Een succesvolle onderneming. Handleiding voor het schrijven van een bedrijfsgeschiedenis* (pp. 113–146). Algemeen Rijksarchief.

- Van den Eeckhout & G. Vanthemsche (Reds.) (2002). *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19e-21e eeuw* (2de druk). Koninklijke Commissie voor Geschiedenis.
- Van Dijck, K. (2013). *Inventaris van het 'kernarchief' van de uitgeverij-drukkerij Dessain (Mechelen) (1855-1970), bewaard in het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis van de Universiteit Antwerpen* [Masterproef]. Vrije Universiteit Brussel, Katholieke Universiteit Leuven, Universiteit Gent en Universiteit Antwerpen.
- Van Eenoo, R. (2009). Pers en periodieken. In P. Van Den Eeckhout & G. Vanthemsche (Reds.), *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19e-21e eeuw* (2de druk, pp. 1275–1316). Koninklijke Commissie voor Geschiedenis.
- Vancoppenolle, C. (1998). *Archief van de mijnzetel Eisden van N.V. Kolenmijnen Limburg-Maas en N.V. Kempense Steenkolenmijnen (KS) (1902-1988)*. Algemeen Rijksarchief.
- Vancoppenolle, C. (2002a). Bedrijfsarchieven: Een grote verscheidenheid. In C. Vancoppenolle (Red.), *Een succesvolle onderneming. Handleiding voor het schrijven van een bedrijfsgeschiedenis* (pp. 79–112), Algemeen Rijksarchief.
- Vancoppenolle, C. (Red.) (2002b). *Een succesvolle onderneming. Handleiding voor het schrijven van een bedrijfsgeschiedenis*. Algemeen Rijksarchief.
- Vancoppenolle, C. (2002c). *Inventaris van het archief van de Steenkolenmijn van Winterslag : achtereenvolgens uitgebaat door NV Kolenmijnen van Winterslag en Kempische Steenkolenmijnen KS (1904-1988)*, Algemeen Rijksarchief.
- Vancoppenolle, C., Derwael, J., & Luyten, D. (2009). De ondernemingen. In P. Van Den Eeckhout & G. Vanthemsche (Red.), *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België, 19e-20e eeuw* (2de dr., pp. 827–860). Koninklijke Commissie voor Geschiedenis.
- Vancoppenolle, C., & Van der Eycken, M. (2000). *Inventaris van het archief van de Kolenmijn van Zolder*. Algemeen Rijksarchief.

- Wouters, T. (2016). *Van chaos in het bedrijf naar orde in het archief?: Selectie en inventarisatie van de bedrijfsarchieven S.A. Moulins de la Dyle en N.V. Atomic* [Masterproef, Vrije Universiteit Brussel, Katholieke Universiteit Leuven, Universiteit Gent en Universiteit Antwerpen].
- Yseboodt, J. (1958-1959). Steenbakkerijen te Steendorp en Rupelmonde. Alfabetische lijst der vakwoorden en uitdrukkingen gebruikt op de “steengelagen. *Annalen van de Oudheidkundige kring van het Land van Waas*, 62(2), 1958, 229-258; 63(1), 1959, 23-60.

## **Bijlagen**

Bijlage A: Inventaris van het archief van de steenbakkerijen van de familie Verstrepen-Maes en opvolgers door Nicole Bridts uit 2008- 2009.

Bijlage B: ‘Hulpmiddel’ van de inventaris van het archief van de steenbakkerijen van de familie Verstrepen-Maes en opvolgers door Nicole Bridts uit 2008-2009.

**Bijlage A: Inventaris van het archief van de steenbakkerijen van familie Verstrepen-Maes en opvolgers door Nicole Bridts uit 2008-2009.**

Archief Verstrepen (archief)  
Archief Verstrepen

...Bedrijfsarchief Verstrepen (deelarchief)  
Bedrijfsarchief Verstrepen

.....Algemeen  
Algemeen

.....(Jaar)verslagen en statistiek  
(Jaar)verslagen en statistiek

.....Organisatie / bedrijfsvorm  
Organisatie / bedrijfsvorm

.....Notulen  
Notulen

.....Bedrijfsvoering  
Bedrijfsvoering

.....Notaboekjes  
Notaboekjes

.....AV0372 (reeks)  
Dossier betreffende persoonlijke notities Verstrepen Emile  
losse stukken zijn zonder datum

.....AV0523 (reeks)  
Dossier betreffende persoonlijke notities Verstrepen Emile  
8 boekdelen zonder datum

.....Briefwisseling  
Briefwisseling

.....AV0546 (reeks)  
Verstrepen-Maes & Fils, Verstrepen Eugène, Verstrepen Emile

.....AV0545 (reeks)  
Verstrepen-Maes & Fils, Verstrepen Eugène

.....AV0547 (reeks)  
Verstrepen-Maes & Fils, Verstrepen Eugène, Verstrepen Emile

.....AV0548 (reeks)  
Verstrepen-Maes & Fils, Verstrepen Emile

.....AV0549 (reeks)  
Vanden Bossche - Verstrepen

.....AV0564 (bestanddeel)

Dossier betreffende allerlei  
2 stukken zonder datum

.....Bedrijfsfuncties  
Bedrijfsfuncties

.....Kapitaal  
Kapitaal

.....Eigendommen en productiemiddelen  
Eigendommen en productiemiddelen

.....Onroerend goed en installaties  
Onroerend goed en installaties

.....Huizen  
Huizen

.....Betaling van de huishuren  
Betaling van de huishuren

.....AV0380 (reeks)  
Dossier betreffende huurontvangsten

.....Huizen te Niel  
Huizen te Niel

.....AV0381 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Huishuren per eigendom

.....AV0382 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Schuldenboek

.....Huizen te Noeveren  
Huizen te Noeveren

.....AV0383 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Huishuren per eigendom

.....AV0384 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Huur landen

.....AV0385 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Achterstallige huishuur

.....AV0386 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Ontvangsten van huishuren

.....Huizen te Boom



## Huizen te Boom

- .....AV0387 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Huishuren per eigendom
- .....AV0388 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Schuldenboek
- .....Onderhoud  
Onderhoud
- .....AV0389 (reeks)  
Dossier betreffende Huizen
- .....AV0390 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Timmerlieden
- .....AV0391 (reeks)  
Dossier betreffende Afzonderlijke rekeningen
- .....AV0392 (reeks)  
Dossier betreffende Gelagen
- .....AV0393 (reeks)  
Dossier betreffende Vergroting gelagen
- .....AV0395 (reeks)  
Dossier betreffende Daken
- .....Aanbestedingen  
Aanbestedingen
- .....AV0394 (reeks)  
Dossier betreffende Nota's en berekeningen
- .....Betalingen aan maatschappij  
Betalingen aan maatschappij
- .....AV0396 (reeks)  
Dossier betreffende Huishuren
- .....AV0397 (reeks)  
Dossier betreffende Landen
- .....Bruggen  
Bruggen
- .....AV0401 (bestanddeel)  
Dossier betreffende in de Hoek op nÂ° 15 & 16

- .....Fabriek te Noeveren  
Fabriek te Noeveren
- .....AV0461 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Betalingen werkliden op het steenfabriek nÂ°  
46
- .....AV0462 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Productie en betaling werkliden op het  
steenfabriek nÂ° 49 en 50
- .....AV0463 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Contracten van het personeel
- .....AV0464 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Blanco contracten van personeel  
Zonder datum
- .....AV0465 (bestanddeel)  
Dossiers betreffende geproduceerde materialen
- .....AV0466 (bestanddeel)  
Dossier betreffende kladbladen die later werwerkt zijn in andere  
boeken  
11 stukken zonder datum
- .....AV0467 (bestanddeel)  
Dossier betreffende persoonlijke notaboekjes
- .....AV0468 (bestanddeel)  
Dossier betreffende huishuren en landpachten
- .....Machines en gereedschappen  
Machines en gereedschappen
- .....Documentatie over machines  
Documentatie over machines
- .....AV0001 (bestanddeel)  
Dossier betreffende machines van constructeur Brethon
- .....AV0001/a (stuk)  
Catalogus van constructeur Brethon van 1877 van werktuigen voor  
het maken van bakstenen en pannen
- .....AV0002 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur G. Pinette
- .....AV0003 (bestanddeel)

Dossier constructeur Boulet, Lacroix et Compagnie

- .....AV0004 (bestanddeel)  
Constructeur E. Gossiaux en J. Blanchard  
s.d.
- .....AV0005 (bestanddeel)  
Dossier constructeur Maison Piat  
s.d.
- .....AV0006 (bestanddeel)  
Dossier constructeur Sulzer  
s.d.
- .....AV0007 (bestanddeel)  
Dossier constructeur Muller en Roger  
s.d.
- .....AV0008 (bestanddeel)  
Dossier constructeur R. Gehrig  
s.d.
- .....AV0009 (bestanddeel)  
Dossier constructeur Renou Frères  
Merendeel niet gedateerd, 1 stuk 1906
- .....AV0010 (bestanddeel)  
Dossier constructeur E. Gardel
  
- .....AV0011 (bestanddeel)  
Dossier constructeur Pierson  
s.d.
- .....AV0012 (bestanddeel)  
Dossier constructeur R. Wolf
  
- .....AV0013 (bestanddeel)  
Dossier constructeur Maschinenfabrik Badenia (met briefwisseling  
van hun vertegenwoordiger A. Timmermans)  
s.d.
- .....AV0014 (bestanddeel)  
Dossier constructeur Rieter en Koller  
s.d.
- .....AV0015 (bestanddeel)  
Dossier constructeur Moritz Goldstein  
s.d.
- .....AV0016 (bestanddeel)  
Dossier constructeur Gärtnitz (met stukken van vertegenwoordiger  
Emile Panzer)  
s.d.
- .....AV0017 (bestanddeel)  
Dossier constructeur Heinrich Lanz - Mannheim  
s.d.
- .....AV0018 (bestanddeel)  
Dossier Constructeur Gauhe, Gockel & Cie
  
- .....AV0019 (bestanddeel)

- Dossier constructeur Otto-Deutz
  - 2 stukken van 1904, de andere stukken zonder datum

.....AV0020 (bestanddeel)

  - Dossier constructeur H. Bolze
- .....AV0021 (bestanddeel)

  - Dossier constructeur Halsband & co
- .....AV0022 (bestanddeel)

  - Dossier constructeur Th. Groke (Merseburg, Duitsland)
- .....AV0023 (bestanddeel)

  - Dossier Nienburger Eisengiesserei und Maschinenfabrik
- .....AV0024 (bestanddeel)

  - Dossier Rixdorfer Maschinenfabrik
  - s.d.
- .....AV0025 (bestanddeel)

  - Dossier constructeur H. Gruson
- .....AV0026 (bestanddeel)

  - Dossier A. Kuhnert & Co
- .....AV0027 (bestanddeel)

  - Dossier Eduard Laeis
  - s.d.
- .....AV0028 (bestanddeel)

  - Dossier constructeur KÄ¶ln-Ehrenfeld
- .....AV0029 (bestanddeel)

  - Dossier A. Bollinckx
- .....AV0030 (bestanddeel)

  - Dossier H. Bollinckx
- .....AV0031 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Johannes Roth
  - Na oprichtingsdatum 1860, met drie stukken van 1908-1909, 3 stukken van 1912
- .....AV0032 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Maro
- .....AV0033 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Raupach Richard
  - na 1903 , met drie stukken van 1911
- .....AV0034 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Lanz Heinrich
  - na 1896, 3 stukken van 1901, 2 stukken van 1911
- .....AV0035 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur SÄchsische Turbinenbau- und Mashinen-Fabrik

- Tussen 1900 en 1910, 1 stuk van 1897, 3 stukken van 1904  
 .....AV0036 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur Zeitzer EisengieBerei und  
 Maschinenbau-Akt.-Ges  
 Na oprichtingsdatum 1862, 1 stuk van 1903, 1 stuk van 1908  
 .....AV0037 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur Gasmotoren-Fabrik Deutz
- .....AV0038 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur Nienburger EisengieBerei und  
 Maschinenfabrik
- Na oprichtingsdatum 1848  
 .....AV0039 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur Edouard Laeis & Cie  
 Twee stukken van 1900, 1 stuk van 1907  
 .....AV0040 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur Maschinenfabrik W. Roscher  
 z.d.
- .....AV0041 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur H. Bulze & Co.  
 z.d.
- .....AV0042 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur Edouard de Saint-Hubert  
 na oprichtingsdatum 1894, 1 stuk van 1911  
 .....AV0043 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur M. & J. Dubois  
 na 1902
- .....AV0044 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur Pierson, Barger & Cie.  
 z.d.
- .....AV0045 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur Escher & Bayet
- .....AV0046 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur A. Tordeur - Bommert
- .....AV0047 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur Fetu - Defize
- .....AV0048 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur Relecom  
 z.d.
- .....AV0049 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur M. - E. Boland  
 z.d.
- .....AV0050 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende constructeur Henri Nyssens
- .....AV0051 (bestanddeel)

- Dossier betreffende constructeur Davey, Paxman & Cie.
- .....AV0052 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur C.W. Raymond & Co.
- .....AV0053 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Queen's Engineering Works
- .....AV0054 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Aikin & Drummond  
z.d.
- .....AV0055 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Sidney G.W. Hunter & Co.
- .....AV0056 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ruston Procton & Co.  
na oprichtingsdatum 1840, met 1 stuk van 1909
- .....AV0057 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Blackstone & Co.
- .....AV0058 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Maxted & Knott
- .....AV0059 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur The Campbell Gas Engine Company  
Limited  
z.d.
- .....AV0060 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Jonathan Creager's Sons Co.  
z.d.
- .....AV0061 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Chambers Frères en Cie.
- .....AV0062 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur The American Clay - Working  
Machinery Co.  
Na oprichtingsdatum 1900
- .....AV0063 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Thomas Middleton & Co.  
z.d.
- .....AV0064 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Gebroeders Buhler  
Na 1900
- .....AV0064a (stuk)  
Brochure van Buhler betreffende machines  
zonder datum
- .....AV0065 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Sidney G.W. Hunter & Co.  
zonder datum
- .....AV0066 (bestanddeel)

- Dossier betreffende constructeur H.R. Marsden
- .....AV0067 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur The British Westinghouse
- .....AV0068 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Clayton, Howlett & Venables  
zonder datum
- .....AV0069 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Henry Clayton, Son, and Howlett
- .....AV0070 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Graddon
- .....AV0071 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Moonens & Gaucet  
zonder datum
- .....AV0072 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Compagnie des Moteurs  
zonder datum
- .....AV0073 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ateliers du Thiriau
- .....AV0074 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Mennig Jules & Cie.  
2 stukken zonder datum
- .....AV0075 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Fetu - Defize  
zonder datum
- .....AV0076 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Usines Ashworth  
zonder datum
- .....AV0077 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Succursale Belge de la SA des  
Moteurs À Gaz 'OTTO'
- .....AV0078 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Edmond Van Offel
- .....AV0079 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Garcia
- .....AV0080 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur J. & O.G. Pierson  
zonder datum, 1 stuk van 1900
- .....AV0081 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Pierson, Barger & Cie.  
vanaf oprichtingsdatum 1900
- .....AV0082 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Campbell

- .....AV0083 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur SA de Moteurs Ã Gaz  
Cologne-Ehrenfeld  
zonder datum
- .....AV0084 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Chs. Nolet  
zonder datum
- .....AV0085 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Alfred Martin  
zonder datum
- .....AV0086 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Alphonse Demarez  
na oprichtingsdatum 1890
- .....AV0087 (bestanddeel)  
  
Dossier betreffende constructeur Maison C. Haudry - Roufosse  
zonder datum
- .....AV0088 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Sabbe - Maselis  
zonder datum
- .....AV0089 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Jean Dupont
- .....AV0090 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Edouard de Saint-Hubert  
zonder datum
- .....AV0091 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ateliers & Fonderies Ceulemans  
zonder datum
- .....AV0092 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Wyckmans & Denys
- .....AV0093 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur F.-E. Holtschneider
- .....AV0094 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Usines de Jumet
- .....AV0095 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Auguste Baise
- .....AV0096 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur DÃ©sirÃ© Lallemand
- .....AV0097 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Robyn FrÃ©res
- .....AV0098 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur A. Hovers



- .....AV0099 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur G. Castado  
zonder datum
- .....AV0100 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur H. Elbers
- .....AV0101 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur E. Sabbe - Maselis  
3 stukken zonder datum, 2 stukken van 1911
- .....AV0102 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Mennig Frères
- .....AV0103 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Anglo-Belgian Engineering
- .....AV0104 (bestanddeel)  
  
Dossier betreffende constructeur A. Gausset  
2 stukken zonder datum
- .....AV0105 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur R. Wolf
- .....AV0106 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Usines Beduwaert  
1 stuk zonder datum
- .....AV0107 (bestanddeel)  
Dossier betreffend constructeur Van Goethem  
zonder datum
- .....AV0108 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Henri Cois  
zonder datum
- .....AV0109 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur H. Ceulemans  
zonder datum
- .....AV0110 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Nyssens Frères
- .....AV0111 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Griffin  
na oprichtingsdatum 1907, met 2 stukken van 1922
- .....AV0112 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Théo Alberts
- .....AV0113 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Kamp & Soeten

- .....AV0114 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Tilburgsche  
Constructie-Werkplaasten en Machinefabriek  
zonder datum
- .....AV0115 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Omar Brison  
na oprichtingsdatum 1805
- .....AV0116 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Lenglez & Cie.
- .....AV0117 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur A. Busschodts
- .....AV0118 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur E. Eggermont  
zonder datum
- .....AV0119 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur R. Mathot
- .....AV0120 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur R. Honoré
- .....AV0121 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Société Française des Pompes  
Worthington
- .....AV0122 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Florimond Robyn
- .....AV0123 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Carels Frères
- .....AV0124 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Richard De Schepper
- .....AV0125 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ateliers Walschaerts  
na oprichtingsdatum 1873
- .....AV0126 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Gemeentebestuur van Boom  
zonder datum
- .....AV0127 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Mathot & Bailly  
zonder datum
- .....AV0128 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur L. Rademaekers  
zonder datum
- .....AV0129 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Rieter & Koller  
6 stukken zonder datum, 6 stukken van 1912

- .....AV0130 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur G. Pelerin  
4 stukken zonder datum, 9 stukken van 1912, 2 stukken van 1921
- .....AV0131 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Meccanica Lombarda Monza  
5 stukken van 1910, 4 stukken zonder datum
- .....AV0132 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur M. Bohn & Comp.  
zonder datum
- .....AV0133 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Kjobenhavns Patent-Bureau  
9 stukken zonder datum, 8 stukken van 1900
- .....AV0134 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur SC Electric  
zonder datum
- .....AV0135 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Etablissement Fetu-Defize
- .....AV0136 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Louis Houben  
zonder datum
- .....AV0137 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Compagnie d'Applications Mecaniques
- .....AV0138 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Griffin
- .....AV0139 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur R.-E. Mathot
- .....AV0140 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur E. Wauters - Verhaegen
- .....AV0141 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ernest Burberg
- .....AV0142 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Valcke Frères
- .....AV0143 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Buhler Frères
- .....AV0144 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Pierson Barger & Cie.
- .....AV0145 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Gazogène Pierson  
zonder datum
- .....AV0146 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Moonens & Gaucet

- .....AV0147 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Louis Fenard
- .....AV0148 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Pierre Michiels & Co.  
2 stukken zonder datum
- .....AV0149 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur J. H. Wybauw  
zonder datum
- .....AV0150 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ed. Hanappe & Co.  
2 stukken zonder datum
- .....AV0151 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ateliers Zimmermann-Hanrez & Cie.  
2 stukken zonder datum
- .....AV0152 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Gardier Frères  
4 stukken zonder datum
- .....AV0153 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ateliers du Thiriau  
2 stukken zonder datum
- .....AV0154 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ernst Färster & Co.  
  
3 stukken zonder datum
- .....AV0155 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Maison Emile Panzer  
3 stukken zonder datum
- .....AV0156 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur A. André  
3 stukken zonder datum
- .....AV0157 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur J. Moonens et L. Gaucet  
4 stukken zonder datum
- .....AV0158 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Jules Mennig & Cie.  
na oprichtingsdatum 1893
- .....AV0159 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ch. De Grelle & Cie.
- .....AV0160 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Fumière Frères  
1 stuk na oprichtingsdatum 1860
- .....AV0161 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur SA des Usines de Jumet
- .....AV0162 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Maison Beer SA

- .....AV0163 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur SA Du Phoenix  
na oprichtingsdatum 1826
- .....AV0164 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Cie. Babcock & Wilcox  
zonder datum
- .....AV0165 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur De Smedt - Heymans
- .....AV0166 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Moteur "Otto" Deutz
- .....AV0167 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Chaudronneries Pierre Brouhon  
1 stuk zonder datum
- .....AV0168 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur A. Gausset & Cie.
- .....AV0169 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ateliers Nolet  
na oprichtingsdatum 1850
- .....AV0170 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Pierson, Barger & Cie.  
zonder datum
- .....AV0171 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur A. Garcia & Cie.  
  
3 stukken zonder datum
- .....AV0172 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur G. Graddon  
zonder datum
- .....AV0173 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur ThÃ©o Albert Fils
- .....AV0174 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Relecom & Fils  
zonder datum
- .....AV0175 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Nyssens FrÃ©res
- .....AV0176 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Eisenwerk WeserhÃ¼tte  
zonder datum
- .....AV0177 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Roth Joh.  
Zonder datum
- .....AV0178 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Bergedorfer  
zonder datum

- .....AV0179 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Kettenhofen N.  
1 stuk zonder datum
- .....AV0180 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Nienburger Eisengiesserei u.  
Maschinenfabrik
- .....AV0181 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Garrett Smith & Co.  
zonder datum
- .....AV0182 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Heinrich Lanz  
5 stukken zonder datum, 1 stuk van 1910, 1 stuk van 1912
- .....AV0183 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur R. Wolf  
3 stukken zonder datum, 2 stukken van 1910
- .....AV0184 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Société Allemande
- .....AV0185 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Frédéric Hoffmann
- .....AV0186 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Babcock & Wilcox  
zonder datum
- .....AV0187 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur De Naeyer & Cie.
- .....AV0188 (bestanddeel)  
  
Dossier betreffende constructeur John Whitehead et Cie.  
Zonder datum
- .....AV0189 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Emile Rocteur & Cie.  
zonder datum
- .....AV0190 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Auguste Timmermans
- .....AV0191 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Rixdorfer Maschinenfabrik
- .....AV0192 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Léon Moreau  
zonder datum
- .....AV0193 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Jacob Buhrer  
zonder datum
- .....AV0194 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Etablissement L. Fontaine

- .....AV0195 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Omar Brison
- .....AV0196 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Phoenix Nouveau  
2 stukken zonder datum
- .....AV0197 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Louis De Naeyer
- .....AV0198 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Garcia & Duwaerts  
1 stuk zonder datum
- .....AV0199 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ateliers Walschaerts
- .....AV0200 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Harry Moore  
3 stukken zonder datum
- .....AV0201 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ateliers de Construction de Boussu  
7 stukken zonder datum
- .....AV0202 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Brown, Boveri & Cie.  
zonder datum
- .....AV0203 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Gits & Co.  
zonder datum
- .....AV0204 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Bernhard Fischer & Winsch  
na oprichtingsdatum 1900
- .....AV0205 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Buhler Frères
- .....AV0206 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Export-Anzeiger
- .....AV0207 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Arthur Koppel  
na oprichtingsdatum 1900
- .....AV0208 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Jules Lissor-Debeur
- .....AV0209 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Th. Groke  
zonder datum
- .....AV0210 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur F.-E. Holtschneider  
1 stuk zonder datum
- .....AV0211 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Bosson Frères

- zonder datum

.....AV0212 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Garrett Smith & Co.
  - 1 stuk zonder datum

.....AV0213 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Meccanica Lombarda-Monza
  - zonder datum

.....AV0214 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur N. Kettenhofen
  - na oprichtingsdatum 1863, 4 stukken zonder datum

.....AV0215 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Harry Moore

.....AV0216 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Eduard Laeis & Cie.

.....AV0217 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Usines & AciÃ©ries de la Campine
  - Zonder datum

.....AV0218 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Kleine, NeuschÃ¶fer & Co.
  - 2 stukken zonder datum

.....AV0219 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Dr. Bernhardi Sohn
  - na oprichtingsdatum 1854, 1 stuk zonder datum

.....AV0220 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Henri Olbrechts

.....AV0221 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur SociÃ©tÃ© d'ElectricitÃ© et de MÃ©canique

.....AV0222 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur SA Cita
  - 1 stuk zonder datum

.....AV0223 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Antoine Charles

.....AV0224 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur J. Roth A.-G.
  - 1 stuk zoner datum

.....AV0225 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Georg Kessler
  - 5 stukken zonder datum

.....AV0226 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur M. Merdenz

.....AV0227 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Ed. Laeis & Cie.



- .....AV0228 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Carels Frères  
1 stuk zonder datum
- .....AV0229 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Gebr. Guttsmann  
1 stuk zonder datum
- .....AV0230 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Louis Sacré & Frères  
2 stukken zonder datum
- .....AV0231 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur André Orval  
1 stuk zonder datum
- .....AV0232 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Maurice Couvreur  
na oprichtingsdatum 1904
- .....AV0233 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Arthur Koppel  
1 stuk zonder datum
- .....AV0234 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Orenstein & Koppel  
3 stukken zonder datum
- .....AV0235 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur A. Deckers
- .....AV0236 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Jules Hauzoul
- .....AV0237 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Maurice Verlinde  
1 stuk zonder datum
- .....AV0238 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Louis Verwilghen & Co.  
7 stukken zonder datum
- .....AV0239 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Les Fils de A. Derome
- .....AV0240 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Pooock & Herrmann
- .....AV0241 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Th. Groke
- .....AV0242 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur G. Getting & A. Jonas  
Zonder datum
- .....AV0243 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Priestman  
Zonder datum
- .....AV0244 (bestanddeel)

Dossier betreffende constructeur Sabbe & Steenbrugge

- .....AV0245 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Nienburger Maschinenfabrik A.-G.  
na oprichtingsdatum 1848, 3 stukken zonder datum
- .....AV0246 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Soc. Nat. des Industries de  
Construction en Belgique
- .....AV0247 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Les Fils de A. Derome  
3 stuken zonder datum, 1 stuk van 1912
- .....AV0248 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur G. Pinette  
na oprichtingsdatum 1830
- .....AV0249 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Scheidt & Cie.  
na oprichtingsdatum 1886
- .....AV0250 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Zeitzer Eisengiesserei und  
Maschinenbau - Actien - Gesellschaft  
na oprichtingsdatum 1862, 1 stuk zonder datum
- .....AV0251 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Etablissements Decauville Ain
- .....AV0252 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Alb. L&Ouml;dtke & von Oertzen  
Zonder datum
- .....AV0253 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Lacroix et Cie.  
Zonder datum
- .....AV0254 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Edouard Laeis et Cie.  
Zonder datum, 2 stukken van 1894
- .....AV0255 (bestanddeel)  
  
Dossier betreffende constructeur G. Pinette
- .....AV0256 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Fritz Hinden  
Zonder datum, 2 stukken van 1901
- .....AV0257 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Johann Frei
- .....AV0258 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Force-Eclairage
- .....AV0259 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur D&Ouml;sir Dubois & Fils

- .....AV0260 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur J. & L. Bero
- .....AV0261 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Griesemann & Co.
- .....AV0262 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Usines Beduwa  
na oprichtingsdatum 1885, 2 stukken van 1901
- .....AV0263 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Merdenz
- .....AV0264 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Th. Groke  
3 stukken zonder datum
- .....AV0265 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Sächsischer Turbinenbau und  
Maschinen-Fabrik  
Zonder datum
- .....AV0266 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Gildemeister & Kamp
- .....AV0267 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur W. Garvens  
na oprichtingsdatum 1881
- .....AV0268 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur O. Recke  
Zonder datum
- .....AV0269 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur J. Moonens & L. Gaucet
- .....AV0270 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur L. Rademaekers  
2 stukken zonder datum
- .....AV0271 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Gasmotoren-Fabrik Deutz  
Zonder datum
- .....AV0272 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Em. Delahaye  
na oprichtingsdatum 1856
- .....AV0273 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur W. Garvens  
Zonder datum
- .....AV0274 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Gebr. Guttsmann  
Zonder datum
- .....AV0275 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur A.E.G.-Union Electrique

- .....AV0276 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Joseph Dauchot
- .....AV0277 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Rieter & Koller  
4 stukken zonder datum
- .....AV0278 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Panzer & Bohmrich
- .....AV0279 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ed. Hanappe, L. Bero & Cie.
- .....AV0280 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur J.-G. Buckens  
na oprichtingsdatum 1870
- .....AV0281 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Maison Beer
- .....AV0283 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Usine A. Dekeyser  
Zonder datum
- .....AV0284 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Henri Nyssens
- .....AV0285 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Zeitzer Eisengiesserei und  
Maschinenbau-A.-G.
- .....AV0286 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Mannheimer Maschinen-Fabrik  
Zonder datum
- .....AV0287 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur The American Clay - Working  
Machinery Co.
- .....AV0288 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur GebrÃ¼der WeismÃ¼ller  
Na oprichtingsdatum 1881
- .....AV0289 (bestanddeel)  
  
Dossier betreffende constructeur Wanner & Cie.  
Zonder datum
- .....AV0290 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Th. Groke  
Zonder datum
- .....AV0291 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Merdenz
- .....AV0292 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Meccanica Lombarda Monza

- Zonder datum

.....AV0293 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Delahaye
- Zonder datum

.....AV0294 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Moderne Ziegeleimaschinen
- Zonder datum

.....AV0295 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Zeitzer Eisengiesserei und  
Maschinenbau-Aktien-Gesellschaft
- Zonder datum

.....AV0296 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Giesserei und Maschinenfabrik  
Konstanz Wuhrmann Koller & Cie
- Zonder datum

.....AV0297 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Rieter & Koller
- Zonder datum

.....AV0298 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Bergedorfer Maschinenfabrik Alb.  
L&Auml;dtke & von Oertzen
- Zonder datum

.....AV0299 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Fouch&euml; & De Laharpe
- Zonder datum

.....AV0300 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Henri Nyssens
- Zonder datum

.....AV0301 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ruston, Proctor & Co.
- Zonder datum

.....AV0302 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ateliers Fr&euml;d&euml;ric Recq De  
Malzine
- Zonder datum

.....AV0303 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Tuyaux M&euml;taliques Flexibles
- Zonder datum

.....AV0304 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Henri Nyssens
- Zonder datum

.....AV0305 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur G. Bailly-Mathot
- Zonder datum

.....AV0306 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Siemens-Schuckert Werke
- Zonder datum

.....AV0307 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Gasmotoren-Fabrik Deutz

- .....AV0308 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Georges Fettweis & Cie.  
Zonder datum
- .....AV0309 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Bourrages Charlier
- .....AV0310 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur A.-J. Van Robays
- .....AV0311 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Friedr. Dorp
- .....AV0312 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur W. Juchem & Fils  
Na oprichtingsdatum 1874
- .....AV0313 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur S.A. des Fours de Laeken
- .....AV0314 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Michiels Frères
- .....AV0315 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Jules Leirens & Frère
- .....AV0316 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Frédéric Fouché
- .....AV0317 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur R. Gallasch
- .....AV0318 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur H. De Wit
- .....AV0320 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur H. Chasles Succr.
- .....AV0321 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur L'Annuaire de L'Industrie
- .....AV0322 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur O. Destatte Fils  
Na oprichtingsdatum 1883
- .....AV0323 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Pierson, Barger & Cie.  
1 stuk zonder datum
- .....AV0324 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur G. Luther  
Na oprichtingsdatum 1846, 2 stukken zonder datum
- .....AV0325 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Gasmotoren-Fabrik Deutz

- 1 stuk zonder datum
- .....AV0326 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur CÅ¶ln - Ehrenfeld
- .....AV0327 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Alberts & Opsomer  
Zonder datum
- .....AV0328 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Alph. Alberts  
Na oprichtingsdatum 1860
- .....AV0329 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur O. Recke  
Zonder datum
- .....AV0330 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur E. Eggerrmont  
Zonder datum
- .....AV0331 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur R. Mathot
- .....AV0332 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur S.A. de Saint-LÃ©onard
- .....AV0333 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur W. Zeyen  
4 stukken zonder datum
- .....AV0334 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ed. Hanappe & Co.  
Zonder datum
- .....AV0335 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur A. Tordeur-Bommert  
1 stuk zonder datum
- .....AV0336 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur A. Gausset & Cie.
- .....AV0337 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Charles Layh  
Zonder datum
- .....AV0338 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur F. Schildknecht  
Zonder datum
- .....AV0339 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Alexandre Shanks et Son  
Zonder datum
- .....AV0340 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur C. Graddon  
Zonder datum
- .....AV0341 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur De Nobele - Nolet & Bracq

- .....AV0342 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur E. Lenglez & Co.  
2 stukken zonder datum
- .....AV0343 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Paetow Frères  
Zonder datum
- .....AV0344 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Julien Dulait
- .....AV0345 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Hennebique
- .....AV0346 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Jules Hauzoul  
Na oprichtingsdatum 1893
- .....AV0347 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur J.-P. Bonnicart  
Zonder datum
- .....AV0348 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Charles de Broeu
- .....AV0349 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Les Fils de A. Derome  
6 stukken zonder datum
- .....AV0350 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Herbert Morris & Bastert  
1 stuk zonder datum
- .....AV0351 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Corroirie de Mont-St-Amand
- .....AV0352 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur E. Isbecque & Cie.
- .....AV0353 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur P.-J. Lefèvre
- .....AV0354 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Galler Frères
- .....AV0355 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Louis Verwilghen & Cie.  
2 stukken zonder datum
- .....AV0356 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur La Soudure Autogène
- .....AV0357 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur W. Fårstenberg
- .....AV0358 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Gaston Willemyns



- .....AV0359 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Alfred Dutry
- .....AV0360 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Louis Rochez
- .....AV0361 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Edouard Mennig  
Zonder datum
- .....AV0362 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Clayton, Howlett & Venables  
Zonder datum
- .....AV0363 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Thomas Middleton & Co.  
Zonder datum
- .....AV0364 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Meccanica Lombarda  
Zonder datum
- .....AV0365 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Zimmermann - Hanrez & Cie.
- .....AV0366 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Joly & Foucart  
Na oprichtingsdatum 1827
- .....AV0367 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur G. Pelerin & Co.  
4 stukken van 1920, 7 stukken zonder datum
- .....AV0368 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur W. & C. Pantin  
1 stuk zonder datum
- .....AV0369 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur C. Graddon  
Zonder datum
- .....AV0370  
Dossier betreffende krantjes en magazines over machines
- .....AV0478 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Buhler Frères
- .....AV0479 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Th. Groke  
Zonder datum
- .....AV0480 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Rieter & Koller
- .....AV0481 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Usines de Braine-Le-Comte  
2 stukken zonder datum
- .....AV0482 (bestanddeel)

- Dossier betreffende constructeur M. Van den Bergh  
Zonder datum
- .....AV0483 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Kuhn & Martens
- .....AV0484 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur SA du Charbonnage de Mancinelle-Nord
- .....AV0485 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Heinrich Lanz  
2 stukken zonder datum
- .....AV0486 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Keystone Lubricating Company  
Zonder datum
- .....AV0487 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Charles Focquet
- .....AV0488 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Maison Beer  
Na oprichtingsdatum 1856
- .....AV0489 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur H. Bollinckx  
3 stukken zonder datum
- .....AV0490 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Van Coppenolle Frères  
2 stukken zonder datum
- .....AV0491 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur S.A. Energie
- .....AV0492 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur L. Rademaekers
- .....AV0493 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Ed. Hanappe & Co.
- .....AV0494 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur C. Frohwein  
Na oprichtingsdatum 1896
- .....AV0495 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Fr. Carlier  
Zonder datum
- .....AV0496 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur A. Gausset & Cie.  
Zonder datum
- .....AV0497 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Rousselle & V. & J. Snutsel Fils  
  
Zonder datum
- .....AV0498 (bestanddeel)

- Dossier betreffende constructeur J. Moonens & L. Gaucet  
Zonder datum
- .....AV0499 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Usines Beduwaes
- .....AV0500 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Papeterie Nias  
8 stukken zonder datum
- .....AV0501 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Henri Nyssens  
1 stuk zonder datum
- .....AV0502 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Zeitzer Eisengiesserei &  
Maschinenbau A.-G.  
2 stukken zonder datum
- .....AV0503 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur MM. Balcke & Co.  
5 stukken zonder datum
- .....AV0504 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Alfred Schulze  
Zonder datum
- .....AV0505 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Pierre Brouhon  
1 stuk zonder datum
- .....AV0506 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur H. Bollinckx  
2 stukken zonder datum
- .....Documentatie over ovens  
Documentatie over ovens
- .....AV0443 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Scheidt & Cie.  
3 stukken zonder datum
- .....AV0444 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Richard Goll  
Zonder datum
- .....AV0445 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Jules Terrisse  
Zonder datum
- .....AV0446 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Compagnie Auxiliaire Belge  
2 stukken zonder datum
- .....AV0447 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur Albert Hirt & Cie.  
7 stukken zonder datum
- .....AV0448 (bestanddeel)  
Dossier betreffende constructeur G. Pelerin  
1 stuk zonder datum
- .....AV0449 (bestanddeel)

- Dossier betreffende constructeur Jacob Buhrer
  - Zonder datum

.....AV0450 (bestanddeel)

  - Dossier betreffende constructeur Ed. Hanappe L, Bero & Cie.
  
- Dossier betreffende constructeur C. - E. Bourry
  - Zonder datum

.....AV0451 (bestanddeel)
  
- Dossier betreffende constructeur Hanquinaux
  - Na oprichtingsdatum 1893

.....AV0452 (bestanddeel)
  
- Dossier betreffende constructeur Ernest Thomas
  - Zonder datum

.....AV0453 (bestanddeel)
  
- Dossier betreffende constructeur Arnold Frères & Cie.
  - Zonder datum

.....AV0454 (bestanddeel)
  
- Dossier betreffende constructeur J.-P. Lefèvre
  - Zonder datum

.....AV0455 (bestanddeel)
  
- Dossier betreffende constructeur Bolsius

.....AV0456 (bestanddeel)
  
- Dossier betreffende constructeur Jan Jaarsma
  - Zonder datum

.....AV0457 (bestanddeel)
  
- Octrooien en licenties
  - Octrooien en licenties
  
- Financiën
  - Financiën
  
- Solvabiliteitsonderzoeken
  - Solvabiliteitsonderzoeken
  
- Dossier betreffende onderzoekskantoor W&S Muller & Cie. voor Belgische bedrijven en personen

.....AV0458 (reeks)
  
- Dossier betreffende onderzoekskantoor W&S Muller & Cie. voor buitenlandse bedrijven en personen

.....AV0459 (reeks)
  
- Dossier betreffende onderzoekskantoor Van Der Graaf & Cie voor Belgische en Nederlandse bedrijven en personen

.....AV0460 (reeks)
  
- Rekeninguittreksels
  - Rekeninguittreksels

- .....AV0514 (bestanddeel)  
     Dossier betreffende Banque de Reports de Fonds Publics et de DÃ©pÃ´t
- 1 stuk zonder datum
- .....AV0519 (bestanddeel)  
     Dossier betreffende Bureel der Postchecks
- .....AV0580 (bestanddeel)  
     Dossier betreffende Bureel der Postchecks
- .....AV0581 (bestanddeel)  
     Dossier betreffende Bureel der Postchecks
- .....AV0582 (bestanddeel)  
     Dossier betreffende Bureel der Postchecks
- .....AV0583 (bestanddeel)  
     Dossier betreffende Bureel der Postchecks
- .....AV0601 (bestanddeel)  
     Dossier betreffende Banque Centrale de la Dendre
- .....Rekeningen nutsvoorzieningen  
     Rekeningen nutsvoorzieningen
- .....AV0515 (bestanddeel)  
     Dossier betreffende Gas en Electriciteit
- .....Boekhouding  
     Boekhouding
- .....Kasboeken  
     Kasboeken
- .....AV0517 (reeks)  
     Dossier betreffende Emile Verstrepen
- .....AV0518 (reeks)  
     Dossier betreffende Emile Verstrepen
- .....AV0529 (bestanddeel)  
     Dossier betreffende beleggingen en aandelen
- .....AV0530 (bestanddeel)  
     Dossier betreffende beleggingen en aandelen
- .....AV0531 (bestanddeel)  
     Dossier betreffende Emile Verstrepen
- .....AV0532 (bestanddeel)  
     Dossier betreffende Emile Verstrepen

.....AV0535 (reeks)  
Dossier betreffende Verstrepn-Maes

.....AV0539 (reeks)  
Dossier betreffende Gebr. Verstrepn

.....AV0563 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Gebroeders Verstrepn

.....VLN6 (reeks)  
Dossier betreffende Verstrepn-Maes en Zonen

.....VLN20 (bestanddeel)  
Dossier betreffende obligaties Verstrepn-Maes en Zonen

.....VLN21 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Verstrepn-Maes en Zonen

.....Facturen  
Facturen

.....AV0522 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Onderhoud wagens

.....Journaals  
Journaals

.....AV0537 (reeks)  
Dossier betreffende Verstrepn-Maes

.....AV0540 (reeks)  
Dossier betreffende ????

.....AV0541 (reeks)  
Dossier betreffende Gebr. Verstrepn

.....AV0543 (reeks)  
Dossier betreffende Steenbakkerij te Niel

.....VLN17 (reeks)  
Dossier betreffende Verstrepn-Maes en Zonen

.....VLN18 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Verstrepn-Maes en Zonen

.....VLN19 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Verstrepn-Maes en Zonen

.....Grootboeken

## Grootboeken

- .....AV0533 (reeks)
  - Dossier betreffende Verstrepen-Maes
- .....AV0544 (reeks)
  - Dossiers betreffende Gebr. Verstrepen
- .....VLN13 (bestanddeel)
  - Dossier betreffende Verstrepen-Maes en Zonen
- .....VLN14 (bestanddeel)
  - Dossier betreffende Verstrepen-Maes en Zonen
- .....VLN15 (bestanddeel)
  - Dossier betreffende Verstrepen-Maes en Zonen
- .....VLN16 (bestanddeel)
  - Dossier betreffende Verstrepen-Maes en Zonen
- .....Registers van aankoop
  - Registers van aankoop
- .....AV0538 (reeks)
  - Dossier betreffende Verstrepen-Maes
- .....AV0542 (reeks)
  - Dossier betreffende Verstrepen-Maes
- .....VLN5 (reeks)
  - Dossier betreffende Verstrepen-Maes en Zonen
- .....VLN7 (reeks)
  - Dossier betreffende Kinderen M.C. Verstrepen-Maes
- .....Schuldenboeken
  - Schuldenboeken
- .....AV0536 (reeks)
  - Dossier betreffende Verstrepen-Maes
- .....Effectenregisters
  - Effectenregisters
- .....AV0534 (reeks)
  - Dossier betreffende Verstrepen-Maes
- .....VLN1 (reeks)
  - Dossier betreffende Verstrepen-Maes en Zonen

|       |                                                     |
|-------|-----------------------------------------------------|
| ..... | Inkomende facturen                                  |
|       | Inkomende facturen                                  |
| ..... | AV0552 (reeks)                                      |
|       | Verstrepen-Maes & Fils                              |
| ..... | Uitgaande facturen en kwitanties                    |
|       | Uitgaande facturen en kwitanties                    |
| ..... | AV0550 (reeks)                                      |
|       | Verstrepen-Maes & Fils                              |
| ..... | AV0551 (reeks)                                      |
|       | Verstrepen-Maes & Fils                              |
| ..... | Kwitanties                                          |
|       | Kwitanties                                          |
| ..... | AV0553 (reeks)                                      |
|       | Verstrepen-Maes & Fils                              |
| ..... | Algemene registratie                                |
|       | Algemene registratie                                |
| ..... | VLN2 (reeks)                                        |
|       | Registratie van de fabricatie                       |
|       | 1 boedeel zonder jaartal                            |
| ..... | VLN3 (bestanddeel)                                  |
|       | Uitgaven paarden                                    |
| ..... | VLN4 (reeks)                                        |
|       | Algemene kosten                                     |
|       | 1 boekdeel zonder jaartal                           |
| ..... | VLN8 (reeks)                                        |
|       | Klantenboeken                                       |
|       | Zonder jaartal                                      |
| ..... | VLN9 (bestanddeel)                                  |
|       | Afleveringen der 2 fabrieken te Noeveren            |
| ..... | VLN10 (bestanddeel)                                 |
|       | Persoonlijke agenda met verschillende verrichtingen |
| ..... | VLN11 (bestanddeel)                                 |
|       | Intekeningen aandelen                               |
| ..... | VLN12 (reeks)                                       |
|       | Bestellingen                                        |
| ..... | Betalingen via cheques                              |



Betalingen via cheques

.....AV0520 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Bureel der Postchecks

.....Betalingen via overschrijvingen

Betalingen via overschrijvingen

.....AV0521 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Bureel der Postchecks

.....Belastingen  
Belastingen

.....AV0524 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Patent-Recht

.....AV0525 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Persoonlijke Belasting

.....AV0526 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Grondbelasting

.....AV0527 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Bedrijfsbelasting  
9 stukken zonder datum

.....AV0528 (bestanddeel)  
Dossier betreffende briefwisseling  
25 stukken zonder datum

.....Uitgaven  
Uitgaven

.....AV0566 (bestanddeel)  
Dossier betreffende allerlei  
3 stukken zonder datum

.....Personeel en sociale zaken  
Personeel en sociale zaken

.....Loonadministratie  
Loonadministratie

.....AV0510 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Wekelijksch getuigschrift van loon

.....AV0511 (bestanddeel)  
Dossier betreffende bedrijfsbelasting

.....AV0512 (bestanddeel)

Dossier betreffende afhoudingen op lonen voor betalen belastingen

- .....AV0555 (bestanddeel)  
Dossier betreffende betalingen der werklieden op steen-, pan- en  
plaviefabriek n<sup>o</sup> 45 te Noeveren (Eug<sup>ne</sup>, Emile en August Verstrepn)
- .....AV0556 (bestanddeel)  
Dossier betreffende betalingen der werklieden op steenbakkerij n<sup>o</sup> 14  
te Boom (M.Ch. Verstrepn-Maes)
- .....AV0557 (bestanddeel)  
Dossier betreffende betalingen der werklieden op steenbakkerij n<sup>o</sup> 14  
te Boom
- .....AV0558 (bestanddeel)  
Dossier betreffende betaling der werklieden op steenfabriek n<sup>o</sup> 46 te  
Noeveren (Eug<sup>ne</sup> Verstrepn)
- .....AV0559 (bestanddeel)  
Dossier betreffende betaling der werklieden op steenfabriek n<sup>o</sup> 46 te  
Noeveren (Eug<sup>ne</sup> Verstrepn)
- .....AV0560 (bestanddeel)  
Dossier betreffende betaling der werklieden op steenbakkerij n<sup>o</sup> 14 te  
Boom
- .....AV0561 (bestanddeel)  
Dossier betreffende betaling der werklieden
- .....AV0609 (bestanddeel)  
Dossier betreffende berekening arbeidslonen op 't geleeg n<sup>o</sup> 49 te  
Noeveren
- .....AV0610 (bestanddeel)  
Register n<sup>o</sup> 2 der werklonen betaald door de Gebroeders Eug<sup>ne</sup>, Emile  
en Auguste Verstrepn op het fabriek n<sup>o</sup> 50 te Noeveren
- .....AV0611 (bestanddeel)  
Loonboek gehouden tijdens de oorlog voor de vier gelegen te Noeveren
- .....AV0612 (bestanddeel)  
Uitgaven aan de werklieden op n<sup>o</sup> 46
- .....AV0613 (bestanddeel)  
Werkloonregister van Eug<sup>ne</sup>, Emile en Auguste Verstrepn voor de  
steen-, pan-, plavei- en buizenbakkerij n<sup>o</sup> 45 te Noeveren
- .....Uitgaven aan werklieden

Uitgaven aan werklieden

- .....AV0597 (bestanddeel)  
Dossier betreffende het fabriek
- .....AV0598 (bestanddeel)  
Dossier betreffende nrs. 45 en 46
- .....AV0599 (bestanddeel)  
Dossier betreffende nrs. 49 en 50 te Noeveren
- .....AV0600 (bestanddeel)  
  
Dossier betreffende Niel
- .....Inkoop  
Inkoop
- .....Kolen  
Kolen
- .....AV0513 (bestanddeel)  
Dossier betreffende aankoopboek (verbruik + prijs)
- .....Productie  
Productie
- .....AV0469 (bestanddeel)  
Dossier betreffende buizen
- .....Oorlogsjaren  
Oorlogsjaren
- .....AV0584 (bestanddeel)  
Dossier betreffende 1912
- .....AV0585 (bestanddeel)  
Dossier betreffende 1913
- .....AV0586 (bestanddeel)  
Dossier betreffende 1914
- .....AV0587 (bestanddeel)  
Dossier betreffende 1915
- .....AV0588 (bestanddeel)  
Dossier betreffende 1916
- .....AV0589 (bestanddeel)  
Dossier betreffende 1917

- .....AV0590 (bestanddeel)  
Dossier betreffende 1918
- .....AV0591 (bestanddeel)  
Dossier betreffende 1919
- .....AV0592 (bestanddeel)  
Dossier betreffende 1921
- .....AV0593 (bestanddeel)  
Dossier betreffende pannen en stenen op nrs. 45, 46, 49 en 50
- .....Verkoop
- .....Prijслиjsten  
Prijслиjsten
- .....AV0371 (reeks)  
Dossier betreffende M. C. Verstrepn-Maes & Zonen
- .....AV0562 (bestanddeel)  
Dossier betreffende buizen  
Zonder datum
- .....Stenen  
Stenen
- .....AV0594 (bestanddeel)  
Dossier betreffende machinesteen rijnvorm
- .....AV0595 (bestanddeel)  
Dossier betreffende machinesteen Engelse vorm
- .....AV0596 (bestanddeel)  
Dossier betreffende machinesteen Amerikaanse vorm
- .....AV0602 (bestanddeel)  
Dossier betreffende machinesteen Rijnvorm
- .....AV0603 (bestanddeel)  
Dossier betreffende machinesteen Rijnvorm
- .....AV0604 (bestanddeel)  
Dossier betreffende machinesteen Rijnvorm
- .....AV0605 (bestanddeel)  
Dossier betreffende machinesteen Rijnvorm
- .....AV0606 (bestanddeel)  
Dossier betreffende machinesteen Waelvorm en Rijnvorm

.....AV0607 (bestanddeel)  
Dossier betreffende machinesteen Waelvorm

.....AV0608 (bestanddeel)  
Dossier betreffende machinesteen Engelse vorm

.....Transport en opslag  
Transport en opslag

.....Per schip  
Per schip

.....AV0470 (bestanddeel)  
Dossier betreffende laadbrieven

.....AV0471 (bestanddeel)  
Dossiers betreffende laadnota's

.....AV0472 (bestanddeel)  
Dossier betreffende onkostennota's

.....AV0473 (bestanddeel)  
Dossier betreffende algemene briefwisseling  
7 stukken zonder datum

.....AV0476 (bestanddeel)  
Dossier betreffende afgesloten verzekeringen

.....AV0477 (bestanddeel)  
Dossier betreffende briefwisseling verzekeringen

.....Per trein  
Per trein

.....Buitenland  
Buitenland

.....AV0474 (bestanddeel)  
Dossier betreffende 'Aanvraag tot het bekomen van een  
invoervergunning' voor Duitsland  
3 stukken zonder datum

.....AV0475 (bestanddeel)  
Dossier betreffende persoonlijke notaboekjes

.....AV0516 (bestanddeel)  
Dossier betreffende dakpannen  
2 stukken zonder datum

.....Vrachtbrieven  
Vrachtbrieven

- .....AV0554 (reeks)  
Verstrepen-Maes & Fils
- .....Verzekeringen  
Verzekeringen
- .....Ongevallenverzekering  
Ongevallenverzekering
- .....Aangifte van ongeval  
Aangifte van ongeval
- .....AV0417 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij GÃ©nÃ©ral Accident  
Fire and Life
- .....AV0427 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij Les Provinces RÃ©unies  
12 stukken zonder datum
- .....Salarislijsten  
Salarislijsten
- .....AV0418 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij GÃ©nÃ©ral Accident  
Fire & Life
- .....AV0425 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij Les Provinces RÃ©unies
- .....Verzekeringsvoorstel  
Verzekeringsvoorstel
- .....AV0420 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij GÃ©nÃ©ral Accident  
Fire and Life  
4 stukken zonder datum
- .....AV0423 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij La Royale Belge
- .....Algemene correspondentie  
Algemene correspondentie
- .....AV0421 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij GÃ©nÃ©ral Accident  
Fire & Life  
3 stukken zonder datum
- .....AV0424 (bestanddeel)  
Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij Les Provinces RÃ©unies  
1 stuk zonder datum
- .....AV0429 (bestanddeel)

Dossier betreffende Verzekeringsagent E. & H. Elebaers  
 4 stukken zonder datum  
 .....Persoonlijke nota's  
 Persoonlijke nota's  
  
 .....AV0422 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij G&Aral Accident  
 Fire & Life  
 Zonder datum  
 .....Kwitanties Ongevallenverzekering  
 Kwitanties Ongevallenverzekering  
  
 .....AV0419 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij G&Aral Accident  
 Fire and Life  
  
 .....AV0426 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij Les Provinces Runies  
  
 .....Polissen Ongevallenverzekering  
 Polissen Ongevallenverzekering  
  
 .....AV0416 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij G&Aral Accident  
 Fire and Life  
 2 stukken zonder datum  
 .....AV0428 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij Les Provinces Runies  
 5 stukken zonder datum  
 .....Brandverzekering  
 Brandverzekering  
  
 .....Kwitanties brandverzekering  
 Kwitanties brandverzekering  
  
 .....AV0430 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij A.G. Bruxelles  
  
 .....AV0431 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende A.G. Bruxelles  
 2 stukken zonder datum  
 .....AV0435 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij Securitas  
  
 .....Polissen Brandverzekering  
 Polissen Brandverzekering  
  
 .....AV0432 (bestanddeel)  
 Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij Assurantie Compagnie

van de Schelde

.....AV0433 (bestanddeel)

Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij Compagnie du Soleil

.....AV0434 (bestanddeel)

Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij Compagnie du Soleil

.....AV0436 (bestanddeel)

Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij Securitas

.....Levensverzekering

Levensverzekering

.....Algemene voorwaarden

Algemene voorwaarden

.....AV0437 (bestanddeel)

Dossier betreffende Verzekeringsmaatschappij La Mutual Life

.....Transport

Transport

.....AV0565 (bestanddeel)

Dossier betreffende "Le MÃ©ridien" (Verstrepen-Maes)

...Krantencollectie

Krantencollectie

.....AVK01 (reeks)

Gazet van Boom (nadien Gazet van Boom en Willebroek)

Jaargang 1879 : enkel nummer 52 in bezit

.....AVK02 (reeks)

Gazet van Boom en Willebroek (voorheen Gazet van Boom)

Jaargang 1882 : nummer 25 ontbreekt

.....AVK03 (reeks)

De Rupelbode

Jaargang 1886 : enkel nummers 13, 14 en 15 in bezit

.....AVK04 (reeks)

De Rupelgalm (nadien de Gazet van Boom)

Jaargang 1877 : volledig

.....AVK05 (reeks)

Het Vlaamsche Volk

Jaargang 1897 : volgende nummers in bezit : 183-184, 186-188, 190-191, 194, 196-198, 204, 211-212, 215-216, 218-219, 221-223, 231, 237-238, 241, 243, 248, 250-256, 259-261, 263-264, 266

.....AVK06 (reeks)

Le Patriote IllustrÃ©

Jaargang 1889 : nummers 16 tot en met 52 in bezit



.....AVK07 (reeks)

Aankondiger van Boom

Jaargang 1878 : enkel nummers 11, 43 en 44 in bezit

.....AVK08 (reeks)

Losse krantenreeksen (verschillende titels)

1873, 1878, 1885, 1886, 1887, 1888, 1892, 1896, 1897, 1898, 1903, 1907, 1911,  
1919, 1924, 1930, 1932, 1933

**Bijlage B: ‘Hulpmiddel’ van de inventaris van het archief van de steenbakkerijen van de familie Verstrepen-Maes en opvolgers door Nicole Bridts uit 2008-2009.**

# **HULPMIDDEL VOOR HET RAADPLEGEN VAN HET ARCHIEF VERSTREPEN**

Het archief bestaat uit 2 grote delen, nl. een gedeelte over het privé-archief en een gedeelte over het bedrijfsarchief, hieronder worden deze twee deelarchieven verder besproken en toegelicht.

Verder zal U hierin ook nog een verklarende woordenlijst vinden van enkele veel gebruikte termen in het steenbakkermilieu. Als laatste puntje wordt ons huisreglement besproken.

Voor de rest staan wij altijd klaar om u verder op weg te helpen.

Eerst nog een klein overzicht van de historiek van de familie Verstrepen :

Michel Charles Verstrepen X Joanna Maria Maes  
(15/11/1845)

° 3/4/1815

° 10/5/1823

+ 9/7/1884

+ 5/12/1893

## Kinderen:

Eugène Verstrepen (1847-1924), steenbakker Pierre

Verstrepen (1849-1876), steenbakker

Emile Verstrepen (1851-1924), steenbakker en schepen te Boom

Auguste Verstrepen (1853- ?), steenbakker

Alexander Verstrepen (1855-1934), notaris Frans

Verstrepen (1859-1932), deken in Diest

Louis Verstrepen (28/5/1861-7/9/1941), missionaris

Indien U nog meer informatie wil over de familie Verstrepen, kunnen wij U ten stelligste het artikel aanraden geschreven door Hans Rombaut. (zie onderstaande link).

[http://www.tenboome.webruimtehosting.net/tenboome/paginas/jaarboek\\_1993-1994/Steenbakkerijen\\_Verstrepen\\_omstreeks\\_1875.htm](http://www.tenboome.webruimtehosting.net/tenboome/paginas/jaarboek_1993-1994/Steenbakkerijen_Verstrepen_omstreeks_1875.htm)

## **1. PRIVEARCHIEF**

Dit wordt later nog aangevuld.

## **2. BEDRIJFSARCHIEF**

De hoofdzetel van het bedrijf was gevestigd in Boom, Antwerpsesteenweg 150. Andere locaties zijn terug te vinden in Niel, Noeveren, Terhagen/Rumst.

Volgende onderdelen zijn hierin terug te vinden :

- **BOEKHOUDING**

Twee grote onderdelen :

GROOTBOEKEN :

- inkoopboek met gegevens van alle inkoopfacturen
- verkoopboek met gegevens van alle verkoopfacturen
- kasboek (voor wisselbrieven en kwitanties wordt er een aparte registratie bijgehouden, nl. een effectenregister)

JOURNAALS.

Deze boeken zijn terug te vinden voor volgende bedrijfsonderdelen : Gebroeders Verstrepen, Verstrepen-Maes, Emile Verstrepen. Ook zijn we in het bezit van enkele schoolboeken van Emile Verstrepen betreffende boekhouding, en is er een schuldenboek aanwezig.

Hieronder twee uitgewerkte voorbeelden hoe je moet te werk gaan om hierin je weg te zoeken :

### VERKOPEN

Hier wordt gewerkt met de volgende verrichting : verkoop aan Mr. De Bruyn van Aalst op 11/01/1904.

\* Elke dag werd het journaal aangevuld per verkoop, met vermelding van betaaldatum.

Bovenstaande verrichting is terug te vinden in het journaal van 1904, boekdeel nr. 7, pagina 278 (onderaan), met vermelding 'Betaalbaar 11 februari' (registratienummer in Adlib is AV0541).

- \* Aanvulling in het grootboek van de verkopen, met vermelding van wijze van betaling + datum van betaling : boekdeel nr. 6, pagina 6, op datum van 11/01/1904, met vermelding 'Betaalbaar op 11 februari met 2 % korting' en 'Voldaan 10 februari met accréditif n° 426' (registratienummer in Adlib is AV0544).  
Per boekdeel is er helemaal achteraan een index terug te vinden van alle klanten, met verwijzingen naar paginanummers, zo kan men heel vlug de juiste klant terugvinden.
- \* Aanvulling in het kasboek : op de bladzijde links zijn de inkomsten terug te vinden, op de rechtse de uitgaven : boekdeel nr. 2, p. 115, op datum van 10/02/1904 (registratienummer in Adlib is AV0539).
- \* Indien er werd betaald met een wissel of kwitantie, wordt dit geregistreerd in het verkoopboek, hierbij wordt dan het nummer vermeld en datum van voldaan, zo kan men dan verder opzoeken doen in het effectenregister, deze werden geregistreerd in chronologische volgorde.  
In ons voorbeeld is dit niet van toepassing.

### AANKOPEN

Hier wordt gewerkt met de volgende verrichting : aankoop van Mr. De Wit van Terhagen op 11/01/1904.

- \* Registratie in het grootboek van de aankopen : boekdeel nr. 3 pagina 194, op datum van 11/01/1904, met vermelding van 'Voldaan : 3 maart 1904' (registratienummer in Adlib is AV0538).  
Per boekdeel is er helemaal achteraan een index terug te vinden van alle leveranciers, met verwijzingen naar paginanummers, zo kan men heel vlug de juiste leverancier terugvinden.
- \* Aanvulling in het kasboek : op de bladzijde links zijn de inkomsten terug te vinden, op de rechtse de uitgaven : boekdeel nr. 2, p. 114, op datum van 03/03/1904 (registratienummer in Adlib is AV0539).

### • DOCUMENTATIE OVER MACHINES

De documentatie is geklasseerd volgens de constructeurs die de machines hebben gefabriceerd.

Indien U informatie wil over een bepaalde machine, dan kan U best enkele dossiers opvragen tot dat U het juiste tegenkomt. Documentatie over één machine is dikwijls terug te vinden bij verschillende constructeurs.

- **BRIEFWISSELING**

Boekdelen met briefwisseling van de volgende personen :

- Verstrepen-Maes & Fils
- Eugène Verstrepen
- Emile Verstrepen
- Vanden Bossche-Verstrepen

- **PRIJSLIJSTEN**

Prijslijsten opgemaakt door Michel Charles Verstrepen – Maes & Zonen, van verschillende jaren.

- **PERSOONLIJKE NOTABOEKJES**

Persoonlijke notities over verkopen, huurders, transport, ...

Wanneer deze notities werden overgenomen in andere registraties, of de handeling is afgewerkt, dan werd de betreffende nota doorgestreept als afgehandeld.

- **BETALING EN PRODUCTIE VAN DE WERKLIEDEN**

Hieronder zijn verschillende boekjes te vinden van de volgende ondernemingen :

- Verstrepen-Maes
- Verstrepen-Vanden Bossche,

en dan nogmaals onderverdeeld in de verschillende locaties, zoals steenbakkerij n° 14, n° 15 en n° 16.

- **KRANTEN**

Van volgende titels is de verzameling vrij groot en uitgebreid (de nummers en jaargangen kan U terug vinden in de catalogus) :

- De Rupelgalm (voorganger van de Gazet van Boom)
- Gazet van Boom (voorganger van Gazet van Boom en Willebroek)
- Gazet van Boom en Willebroek
- De Rupelbode
- Het Vlaamsche Volk
- Le patriote Illustré
- Aankondiger van Boom

Daarnaast omvat het archief ook enkele losse kranten zoals :

- Le Patriote
- De Koophandel van Antwerpen
- Onze Belangen
- La Finance Illustrée
- La Métropole
- Gazet van Antwerpen
- Journal de Bruxelles
- Le Bien Public
- Nederlandsch Amerikaansch Weekblad
- Journal "en Famille"
- Union
- Ierseksche en Thoolsche Courant
- De Nederlandsche Gids
- La Cote Libre
- Algemeen Nederlandsch Advertentieblad
- Het Handelsblad van Antwerpen
- L'omnibus Illustré
- Chronique des Travaux Publics
- L'annonce Industrielle
- Service Immobilier
- Bâtir
- Moniteur Officiel
- Annales Ecclésiastiques

- **EIGENDOMMEN (ZOALS HUIZEN, BRUGGEN EN FABRIEKEN)**

In dit onderdeel zijn volgende elementen terug te vinden : betaling van de huishuren voor verschillende locaties (bv. Niel, Noeveren, Boom), onderhoud, aanbestedingen.

- **VERZEKERINGEN**

Dossiers aangemaakt per soort verzekering (ongevallen, brand, leven), daarna nog een onderscheid gemaakt tussen de verschillende onderdelen (zoals algemene voorwaarden, polissen, ...), om dan uiteindelijk de registratie te doen per maatschappij.

- **SOLVABILITEITSONDERZOEKEN**

Dit deel omvat verschillende boekjes van twee verschillende firma's die onderzoek deden naar zowel personen als firma's, dit zowel in België als in het buitenland.

- **TRANSPORT**

Hierin wordt een onderscheid gemaakt of er per schip of per trein werd gewerkt. Er zijn dan dossiers aangemaakt per soort documenten (bv. laadbrieven, onkostennota's, invoervergunningen, verzekeringen, ....) .

Ook zijn er hier documenten terug te vinden over het transport van dakpannen naar het buitenland, deze werden samengehouden en geregistreerd als 1 dossier, zonder onderscheid te maken of dit per schip of per trein werd uitgevoerd.

- **GEWESTLIJKE GROEPERINGS**

Dit deel omvat documentatie betreffende groeperingen van verschillende steenbakkerijen om kosten te drukken voor bv. transport (door deze samenwerkingen kunnen verschillende steenbakkerijen hetzelfde schip gebruiken voor transport naar 1 land.

- **LOONLIJSTEN**

De volgende documenten zijn hierin terug te vinden : wekelijks getuigschrift van loon (tijdens de oorlogsjaren), bedrijfsbelasting, afhoudingen op lonen voor betalingen belastingen). Van deze onderdelen zijn dan ook aparte dossiers aangemaakt.

- **AANKOOPBOEK VAN KOLEN**

Dit omvat 1 boekdeel met vermelding van het verbruik en de prijs.

- **REKENINGUITTREKSELS**

Deze titel spreekt voor zichzelf. Dit kan zowel als voor een financiële instelling zijn, als van nutsmaatschappijen (zoals gas en elektriciteit).

- **BELASTINGEN**

Volgende stukken vallen hieronder : patentrecht, persoonlijke belasting, grondbelasting, bedrijfsbelasting. Per soort belasting is er een dossier aangemaakt, 1 apart dossier handelt over briefwisseling met de verschillende belastingdiensten en klachten.



### **3. VERKLARENDE WOORDENLIJST**

Een verklaring van enkele veel gebruikte termen :

- **GAMMEN**

De gedroogde stenen op hun kant in de loges zetten om ze verder te laten drogen.

- **GELAAG (ook geleeg)**

De gehele uitgestrektheid van de steenbakkerij, met de grond en alles wat er toebehoort.

- **GRAUW (= grauwe steen = middensteen)**

De steen die in het midden van de oven ligt.

- **KERESTOK**

Een stokje in de lengte in tweeën gesplitst, 1 voor de meestergast en 1 voor de arbeider.

Als de arbeider in de loop van het jaar geld nodig had, dan gingen de arbeiders met hun deel van de kerfstok naar de meestergast. Volgens hun geleverde prestaties kregen ze dan voorschotten in eenheden van 5 frank. Per eenheid van 5 frank werd een 'kerf' getrokken over de beide delen van dit stokje. De kerfstok deed dus dienst als bewijs van betaling.

- **KLAMPERS**

Dit is de benaming van de werklieden : inzetters en stokers, in de klampsteenbakkerijen.

- **STOUWEN**

De stenen vast in het schip zetten.

- **VORMESSEN**

Vrouwelijke handvormsters van plaveien.

- **WEERDEREN**

Een gift, hetzij in geld of natura, die een dienstbode krijgt wanneer hij of zij zich verhuurt..

#### **Een uitgebreidere terminologie kan U vinden in volgende publicaties (deze zijn ter plaatse raadpleegbaar) :**

- 'Vak- & Kunstwoorden n°1 Steenbakkerij', opgesteld door Th. Coopman, uitgegeven in 1894

- 'Geïllustreerd Technisch Baksteen Woordenboek', opgesteld door Fédération Européenne des Fabricants de Tuiles et de Briques, uitgegeven in 1962.

## **4. HUISREGLEMENT**

Het dossiernummer is op te zoeken in ons systeem. Eens dit gevonden, dan zullen wij U het betreffende dossier bezorgen, en kan U verder met uw opzoekingen.

Indien er problemen zijn bij het opzoeken van het dossiernummer, of er zijn vragen bij het raadplegen van de catalogus, dan helpen wij U met plezier verder.

Toch enkele aandachtspuntjes bij het raadplegen van de archiefstukken :

- A. GEBRUIK ENKEL EEN POTLOOD VOOR NOTITIES TE MAKEN OVER EEN ARCHIEFSTUK. SCHRIJF NOOIT OP DE ARCHIEFSTUKKEN ZELF.
- B. VERBODEN TE ETEN, TE DRINKEN, EN TE ROKEN IN DE ARCHIEFRUIMTE.
- C. VERBODEN VOLGENDE MATERIALEN TE GEBRUIKEN BIJ DE RAADPLEGING VAN EEN ARCHIEFSTUK : SCHAREN, MESSEN, NIETJESMACHINES, LIJM, PLAKBAND, TIPPEX